

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

PSİKIYATRİ HEMŞİRELİĞİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**EBEVEYN KABUL RET KURAMININ BİREYLERDE,
DUYGUSAL ZEKÂ, DUYGUSAL BAŞ ETME VE AİLE YAŞAM
DOYUMU DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şükriye YENİÇERİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Tülay YILMAZ BİNGÖL

TOKAT – 2023

TEŞEKKÜR

Psikiyatri Hemşireliği yüksek lisans tez çalışmamda bana yol gösteren, bilgi ve tecrübeleriyle bana ışık olan tez danışmanım değerli akademisyen Dr. Öğr. Üyesi Tülay YILMAZ BİNGÖL'e,

Lisansüstü eğitimim boyunca desteklerini hep hissettiğim değerli hocam Prof. Dr. Nermin GÜRHAN'a,

Beni bugünlere getiren ve desteğini hiç esirgemeyen canım anneme, çalışmamın her aşamasında yanımda olan eşime, canım oğullarım Seyit Ali ve İsmail Hakkı'ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Şükriye YENİÇERİ

ÖZET

EBEVEYN KABUL RET KURAMININ, BİREYLERDE DUYGUSAL ZEKÂ, DUYGUSAL BAŞ ETME VE AİLE YAŞAM DOYUMU DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİSİ

Yeniçeri, Şükriye

Yüksek Lisans Tezi, Hemşirelik Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Tülay Yılmaz BİNGÖL

Eylül, 2023, ix, 99 Sayfa

Bu çalışma ebeveyn kabul ret kuramının, bireylerde duygusal zekâ, duygusal baş etme ve aile yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yapılmış tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipte bir çalışmadır. Çalışmanın örneklemini 18 yaş ve üzeri, çalışmaya katılmayı kabul eden 750 katılımcı oluşturmuştur. Araştırmanın verileri Kişisel Veri Formu, Ebeveyn Kabul Red Ölçeği, Duygusal Zekâ Ölçeği, Duygusal Yaklaşım Baş Etme Ölçeği ve Aile Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden bireylerin yüz yüze ya da çevrimiçi yöntemini kabul etme durumlarına göre; web tabanlı ya da yüz yüze olarak veriler toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde IBM SPSS Statistics versiyon 22.0 programı kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre ebeveyn kabul ret ölçeği ortalamasının $39,17 \pm 12,06$; duygusal zekâ ölçeği ortalamasının $71,12 \pm 15,76$; duygusal yaklaşım baş etme ölçeği ortalamasının $56,97 \pm 14,26$ ve aile yaşam doyumu ölçeği ortalamasının $45,45 \pm 22,14$ olduğu saptanmıştır. Ebeveyn kabul ret ölçeği ile duygusal zekâ ve duygusal yaklaşım baş etme ölçeği anlamlı ve negatif bir ilişki ve aile yaşam doyumu ölçeği ile arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki saptanmıştır. Duygusal zekâ ölçeği ile duygusal baş etme ölçeği arasında anlamlı ve pozitif; aile yaşam doyumu arasında anlamlı ve negatif, duygusal yaklaşım baş etme ölçeği ve aile yaşam doyumu ölçeği arasında anlamlı ve negatif bir ilişki saptanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Ebeveyn Kabul Reddi, Duygusal Zekâ, Duygusal Baş Etme, Aile Yaşam Doyumu

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP OF PARENTAL REJECTION THEORY BETWEEN EMOTIONAL INTELLIGENCE, EMOTIONAL COATING AND FAMILY LIFE SATISFACTION IN INDIVIDUALS

YENİÇERİ, Şükriye

Master Thesis, Department of Nursing

Thesis Advisor: Dr. Instructor Member Tülay Yılmaz BINGOL

September, 2023, ix, 99 Page

This study is a descriptive and relationship-seeking type study conducted to determine the relationship between parental acceptance-rejection theory and emotional intelligence, emotional coping and family life satisfaction levels in individuals. The sample of the study consisted of 750 participants aged 18 and over who agreed to participate in the study. The data of the study were collected using the Personal Data Form, Parental Acceptance and Rejection Scale, Emotional Intelligence Scale, Emotional Approach Coping Scale and Family Life Satisfaction Scale. Depending on whether individuals who agree to participate in the study accept the face-to-face or online method; Data were collected web-based or face-to-face. IBM SPSS Statistics version 22.0 program was used to evaluate the data. According to the results of the study, the average of the parental acceptance-rejection scale was 39.17 ± 12.06 ; emotional intelligence scale average was 71.12 ± 15.76 ; It was found that the average of the emotional approach coping scale was 56.97 ± 14.26 and the average of the family life satisfaction scale was 45.45 ± 22.14 . A significant and negative relationship was found between the parental acceptance-rejection scale and the emotional intelligence and emotional approach coping scale, and a significant and positive relationship was found between the family life satisfaction scale. There is a significant and positive difference between the emotional intelligence scale and the emotional coping scale; A significant and negative relationship was found between the sense of family life, and a significant and negative relationship was found between the emotional approach coping scale and the family life satisfaction scale. Suggestions were made according to the results of the study.

Keywords: Parental Rejection of Acceptance, Emotional Intelligence, Emotional Coping, Family Life Satisfaction

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ETİK SÖZLEŞME.....	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Problemin Tanımı ve Önemi.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
2. GENEL BİLGİLER.....	5
2.1. Ebeveyn Kabul Ret Kuramı.....	5
2.1.1. Ebeveyn Kabul Ret Kuramının Tanımı.....	5
2.1.2. Ebeveyn Kabul Ret Kuramının Boyutları.....	7
2.1.2.1. Ebeveynliğin Sıcaklık Boyutu.....	8
2.1.2.2. Ebeveynliğin Kontrol Boyutu.....	11
2.1.3. Ebeveyn Kabul Ret Kuramının Alt Teorileri.....	13
2.1.3.1. Kişilik Alt Teorisi.....	13
2.1.3.2. Başa Çıkma Alt Teorisi.....	14
2.1.3.3. Sosyokültürel Sistemler Alt Teorisi.....	15
2.2. Duygusal Zekâ.....	16
2.2.1. Duygu Kavramı.....	16
2.2.2. Duygusal Zekâ Kavramı	17
2.3. Duygusal Baş Etme.....	20
2.3.1. Duygusal Baş Etmenin Tanımı.....	20
2.4. Aile Yaşam Doyumu.....	23
2.4.1. Yaşam Doyumu Tanımı.....	23

2.4.2. Aile Yaşam Doyumu Tanımı.....	24
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	26
3.1. Araştırma Bölgesi.....	26
3.2. Araştırmanın Modeli.....	26
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	26
3.4. Araştırmanın Hipotezleri.....	26
3.5. Veri Toplama Araçları.....	27
3.6. Verilerin Toplanması.....	29
3.7. Verilerin Değerlendirilmesi.....	29
4. BULGULAR.....	31
5. TARTIŞMA.....	55
5.1. Ebeveyn Kabul/Ret Puan Ortalamalarının Tartışılması.....	55
5.2. Duygusal Zekâ Ölçeği Puan Ortalamalarının Tartışılması.....	59
5.3. Duygusal Baş Etme Ölçeği Puan Ortalamalarının Tartışılması.....	63
5.4. Aile Yaşam Doyumu Ölçeği Puan Ortalamalarının Tartışılması.....	64
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	67
7. KAYNAKLAR.....	68
8.EKLER.....	86
EK-1 Kişisel Veri Formu.....	86
EK-2 Ebeveyn Kabul Ret Ölçeği.....	88
EK-3 Duygusal Zekâ Ölçeği	90
EK-4 Duygusal Yaklaşım Baş Etme Ölçeği.....	91
EK-5 Aile Yaşam Doyumu Ölçeği.....	92
EK-6 Gaziosmanpaşa Üniversitesi Etik Kurul Kararı.....	93
EK-7 Ebeveyn Kabul Ret Kuramı Ölçeğinin İzin Yazısı	94
EK-8 Duygusal Zekâ Ölçeğinin İzin Yazısı.....	95
EK-9 Duygusal Yaklaşım Baş Etme Ölçeği İzin Yazısı.....	96
Ek-10 Aile Yaşam Doyumu Ölçeği İzin Yazısı.....	97
Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	98
ÖZGEÇMİŞ.....	99

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa no
Tablo 1	Tanımlayıcı Nitel Özelliklerin Dağılımı	31
Tablo 2	Tanımlayıcı Nicel Özelliklerin Dağılımı	32
Tablo 3	Ölçeklere İlişkin Dağılımlar	33
Tablo 4	Yaş Değişkeninin Ölçekler ile İlişkisi	35
Tablo 5	Tanımlayıcı Özelliklerin Ebeveyn Kabul/Red Ölçeğine Göre Dağılımı	36
Tablo 6	Tanımlayıcı Özelliklerin Duygusal Zekâ Ölçeğine Göre Dağılımı	41
Tablo 7	Tanımlayıcı Özelliklerin Duygusal Yaklaşım Baş Etme Ölçeğine Göre Dağılımı	44
Tablo 8	Tanımlayıcı Özelliklerin Aile Yaşam Doyum Ölçeğine Göre Dağılımı	46
Tablo 9	Ölçekler Arası İlişkiler	49
Tablo 10	Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği Üzerine Sosyodemografik Özelliklerinin Etkisinin Çoklu Regresyon Analizi ile İncelenmesi	50
Tablo 11	DZÖ'nün etkisinin regresyon analizi ile incelenmesi	52
Tablo 12	Duygusal Yaklaşım Baş Etme Ölçeği Üzerine Sosyodemografik Özelliklerinin Etkisinin Regresyon Analizi ile İncelenmesi	53
Tablo 13	Aile Yaşam Doyumu Ölçeği Üzerine Sosyodemografik Özelliklerinin Etkisinin Çoklu Regresyon Analizi ile İncelenmesi	54

KISALTMALAR LİSTESİ

EKAR	EBEVEYN KABUL RET
EI	EMOTIONAL INTELLIGENCE- DUYGUSAL ZEKÂ
IQ	İNTELLIGENCE QUOTİENT-BİLİŞSEL ZEKÂ
EKRÖ	EBEVEYN KABUL RET ÖLÇEĞİ
DZÖ	DUYGUSAL ZEKA ÖLÇEĞİ
DYBÖ	DUYGUSAL YAKLAŞIM BAŞ ETME ÖLÇEĞİ
AYDÖ	AİLE YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİ

1.GİRİŞ

1.1.Problemin Tanımı ve Önemi

TDK'nın tanımına göre, evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik olan aile (TDK, 2023), topluma sağlıklı ve bilinçli bireyler yetiştirmenin temel başlangıç noktasıdır (Özerbaş ve Bolotbegkızı, 2022). Aile içindeki bireylerin iletişim ve etkileşimleri çocuğun aile içindeki yerini belirleyerek çocuğu tüm yaşamı boyunca etkilemektedir (Şenol ve Karaca, 2020; Özerbaş ve Bolotbegkızı, 2022).

Çocuğun ruhsal açıdan sağlıklı olması için en uygun ortam ailedir (Dumangöz, 2021). Sağlıklı bir birey olarak çocuğun yetişmesinde aile içindeki iletişim ve etkileşimin sağlıklı olması gerekmektedir. Çocuğa karşı ortaya konulan bütün davranışların genel adı olan ve çocuğun gelişiminde önemli bir yere sahip olan ebeveyn tutumları; olumlu kişilik özelliklerine sahip olma, insan ilişkileri, benlik algısı, akademik başarı, sosyal hayat ve yaşamı tanımayı önemli ölçüde etkiler (Şahiner ve Sakarya, 2022; Aydoğdu ve Dilekmen, 2016).

Ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumunda, sevgi ve şefkat varlığı ebeveyn kabulü olarak, sevgi ve şefkat yokluğu ebeveyn reddi olarak tanımlanır (Rohner ve Khalequea, 2002). Ebeveyn tarafından kabul ve reddedilme, ebeveynliğin sıcaklık boyutunu oluşturur. Sıcaklık boyutu, bakım veren ile çocuk ilişkisindeki duygusal bağın kalitesi ve duygularını ifade etmede kullandıkları sözel ve sözel olmayan davranışlarla ilgilidir. Boyutun olumlu ucunda kabul etme, olumsuz ucunda reddetme yer almaktadır. Kabul etme, ebeveynlerin çocuklarına karşı gösterdikleri ilgi, şefkat, sıcaklık ve yakınlığı; reddetme, duygu ve davranışların olmadığı ya da belirgin şekilde esirgendiği, çocuğu inciten fiziksel ve/veya psikolojik davranış ve/veya duyguların sergilendiği tutumlardır (Can ve Aksel, 2017). Ebeveyn kabul-red kuramı ise tüm dünyada bireylerin doğumdan hatta anne rahmine düştüğü andan itibaren ölüme kadar uzanan gelişim sürecinde ebeveyn kabul reddinin nedenlerini, sonuçlarını ve diğer değişkenlerle ilişkilerini açıklamayı amaç edinmiş, hayat boyu gelişim ve sosyalleşme teorisi (Rohner, 2016; Önder ve Gülay, 2007). Duygusal zekâ, bu süreçte bireylerin duygularını anlamada ve etkin başa çıkmalarında önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Salovey ve Mayer duygusal zekâyı, kişinin kendisinin ve başkalarının hislerini ve duygularını izleme, bunlar arasında ayırım yapma ve bu bilgileri kişinin düşünce ve eylemlerini yönetme kapasitesini içeren sosyal zekânın bir alt kümesi olarak tanımlamıştır (Salovey ve Mayer, 1990). Duygusal zekâsı yüksek olan birey, güçlü ve zayıf yanlarının farkında olan, kendini tanıyan ve ihtiyaçlarını bilen, duygularını kontrol etmeyi başaran ve etkili ilişkiler kuran kişidir. Problem çözme konusunda duygusal zekâsı yüksek olan birey daha başarılıdır (Tetik ve Açıkgöz, 2013).

Algılanan yüksek ebeveyn sıcaklığı ve şefkatinin, stresli yaşam olaylarıyla etkin başa çıkmayla (problem odaklı başa çıkma ile) ilişkilendirilirken, ebeveyn reddi, daha çok duygu odaklı başa çıkma ile ilişkilendirilmiştir. Anne ve çocuk arasındaki sıcak ve açık iletişimin çocukta daha yapıcı bir başa çıkmayı geliştirdiği görülmektedir (Moran ve ark., 2018). Ebeveyn kabul reddinin ilişkilendirildiği önemli konulardan biri baş etmedir.

Duygusal baş etme, stres durumunun oluşturduğu olumsuz duyguların kontrol altına alınıp, olumlu bir yöne odaklanılmasına yönelik davranışları içerir (Eryılmaz ve Ercan, 2010). Teoride, başa çıkanlar olarak adlandırılan bu kişiler, duygusal başa çıkanlar ve araşsal başa çıkanlar şeklinde ikiye ayrılır (Rohner ve ark., 2012). Duygusal başa çıkanlar, reddedilme algılamalarına rağmen zihinsel açıdan sağlıklı bireylerdir. Araşsal başa çıkanlar ise reddedilme algılarları fakat psikolojik sorunlar yaşamakla birlikte, mesleki/akademik yaşamlarında ve görev temelli durumlarda iyi performans sergileyen kişilerdir (Rohner ve Khaleque, 2002; Rohner ve Lansford, 2017).

Ebeveynin kabul ya da ret davranışı, çocuğun duygusal dünyasında izler bırakır. Duyguları önemsenmemiş, duygusal ihtiyaçları karşılanmamış çocuklar şiddete eğilimli olur; duygusal zekâsı ve zihinsel gelişimi olumsuz etkilenir (Çetin ve Özyürek, 2023). Değer verilen çocuk ise, anne-babasına güven duygusu ile bağlanır ve olumlu benlik kavramı geliştirir (Erdoğan, 2008). Olumlu benlik kavramı ve yüksek benlik saygısı için çocuğun yetiştiği ortamda kişiler arasındaki ilişkilerin güven verici, saygı, sevgi, hoşgörü ve esnek bir yaklaşımda olması gerekir. Tam tersi olumsuz bir benlik kavramı geliştiren çocuklarda, kendine güven duygusu, benlik saygısı ve yaşam doyumu azalır (Kaya, 1997). Ebeveyn kabul ret durumu, dolaylı olarak aile yaşam doyumunun da etkilenmesine sebep olmaktadır.

Aile yaşam doyumu, aile üyelerinin birbiriyle etkileşimi üzerine olan düşüncelerini ve ailedeki bireylerin belirli yönlerinin ve aile hayatının algılanmasını kapsamaktadır. Aile yaşam doyumu ailenin sahip olduğu genel bir kavramdan ziyade ailedeki her bireyde farklı olabilecek bireysel bir özelliktir (Barraca ve ark., 2000). Kabul algılayan bir bireyin aile yaşam doyumu daha yüksek olduğu için olaylara bakış açısı ve sorun çözme yaklaşımı daha farklı olmaktadır.

Ebeveyn-çocuk ilişkisinde fenomenolojik bir yaklaşımı benimseyen Ebeveyn Kabul-Ret Kuramı, ebeveynlerin sergilemiş olduğu belirli bir davranış değil, çocuğun bu davranış karşısında sahip olduğu inançtır. Bireyin ebeveyni tarafından deneyimlediği davranışa yönelik subjektif algısı, yani ebeveynin çocuğa yönelik davranışlarında çocuğun nasıl hissettiği ve yorumladığı söz konusudur (Rohner ve Lansford, 2017). Birey ile konuşularak kabul ya da red durumu hakkında bilgi edinilmelidir.

Sağlık personeli sağlık hizmeti sunumunda; hastanın iyileşmesinden mutluluk, hasta veya yakınları haksız şekilde tepki verdiğinde öfke/hayal kırıklığı gibi birçok farklı duygu yaşayabilir. Diğer taraftan sağlık hizmetlerinin sunumu aşamasında hasta bakım kalitesinin artırılması için hastanın manevi ihtiyaçlarının belirlenmesi ve karşılanması gerekir. Bu nedenle sağlık çalışanlarının duygularının farkında olması ve onları kontrol altında tutması, hastaları tedavi ederken doğru bir duygu yönetimi yapması oldukça önemlidir. Duygusal zekâ yardımıyla bireyler, hayatı kolaylaştırmak ve zorluklarla baş edebilmek için yeteneklerini (çevreye uyum sağlama, özdenetim, kararlılık, öz motivasyon ve şefkat gibi) geliştirebilirler. Hemşirelikte duygusal zekâ, işyerindeki stresi, tükenmişliği ve çalışan değişim oranını azaltıp, iş doyumunu ve memnuniyeti artırabilir. Ayrıca bu becerilerle, daha etkili liderlik tarzları, daha iyi bir çatışma ve ikna yönetimi, daha etkili değişim yönetimi ve fikir birliği oluşturulabilir (Kılınç ve ark., 2021). Farkındalığı ve duygusal zekâsı yüksek sağlık personeli, iş doyumunun artmasını ve bütüncül bakım hizmeti ile hasta bakım kalitesinin artmasını sağlar.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, ebeveyn kabul ret kuramının, bireylerde duygusal zekâ, duygusal baş etme ve aile yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır. Buna bağlı olarak çalışmamızda cevabı aranacak sorular şunlardır:

1. Yetişkinlerde ebeveynlerinden kabul görme durumu, duygusal zekâyı nasıl etkiler?
2. Yetişkinlerde ebeveynlerinden ret görme durumu, duygusal zekâyı nasıl etkiler?
- 3.Yetişkinlerde ebeveynlerinden kabul görme durumu, duygusal baş etmeyi nasıl etkiler?
4. Yetişkinlerde ebeveynlerinden ret görme durumu, duygusal baş etmeyi nasıl etkiler?
5. Yetişkinlerde ebeveynlerinden kabul görme durumu, aile yaşam doyumunu nasıl etkiler?
6. Yetişkinlerde ebeveynlerinden ret görme durumu, aile yaşam doyumunu nasıl etkiler?

1.3.Araştırmanın Önemi

Yapılan literatür taramasında bu konuda sınırlı sayıda kısmen benzer çalışma olduğu görülmektedir ancak bu değişkenlerin tümünün birlikte değerlendirildiği çalışma bulunmamaktadır. Araştırma çocukluk döneminde ebeveyn tarafından kabul veya ret görme durumunun, dolaylı yoldan birçok konu üzerinde aslında ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Çalışmamızda ebeveyn kabul reddinin duygusal zekâ, duygusal baş etme ve aile yaşam doyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca bu değişkenlerin kendi içindeki ilişkileri de araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Bu yönüyle literatüre katkı sağlanması beklenmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. EBEVEYN KABUL RET KURAMI

2.1.1. Ebeveyn Kabul Ret Kuramının Tanımı

Dünya genelinde ebeveyn kabul-reddinin başlıca sebep-sonuçlarını, diğer bağlantılarını tahmin etmeye ve açıklamaya çalışan kanıta dayalı bir yaşam boyu gelişim ve sosyalleşme teorisi olan ebeveyn kabul ret kuramı (Rohner, 2004), bireylerin doğumdan hatta anne rahmine düştüğü andan itibaren ölüme kadar uzanan gelişim sürecini içeren bir toplumsallaştırma teorisidir (Rohner, 2016). Araştırmacılar dünyanın farklı yerlerinde kişilerarası kabul-ret kuramını farklı kültürlerde ve çeşitli değişkenler açısından araştırarak, kuramın gelişimine ve kuramın ilkelerinin evrensel olarak genellenebilir olmasına katkı sağlamaktadırlar. Ebeveyn Kabul-Ret Kuramı, ilk başta algılanan ebeveyn kabul-reddinin çocukluk ve yetişkinlik çağı üzerindeki etkisi üzerinde durmuşken; 2000 yılında kuram "Kişilerarası Kabul-Ret Kuramı" olarak değiştirilmiştir ve yetişkinlerin duygusal ilişkilerini ve kendileri için önemli olan diğer kişilerle olan kişilerarası ilişkileri kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Rohner, 2016; Can ve Aksel, 2017).

Toplumsal ve gelişimsel bir kuram olan EKAR (Ebeveyn kabul-ret) kuramı ile hedeflenen çocuğun anne-babasından ya da birincil bakım veren kişiden algıladığı kabul veya ret tutumunun çocukluk dönemi ve ileriki yetişkinlik dönemi için önemini dünyanın her yerindeki çocuklar için ortaya koymaktır (Rohner, 2004; Özer ve Yıldırım, 2023).

Çocukların pozitif kişilik özellikleri geliştirmelerinde, gelişim dönemlerini sağlıklı bir şekilde geçirmelerinde ebeveyn tutumlarının rolü büyüktür (Durlanık ve Uzman, 2022). Ebeveyn tutumları literatürde koruyucu ve risk faktörü olarak ele alınmaktadır ve bireyin etkin başa çıkabilmesi stresli yaşam olayları, riskler ve koruyucu faktörler arasındaki denge kurabildiği sürece olmaktadır. Fakat koruyucu faktörler daha baskın olmazsa, psikolojik sağlamlığı yüksek olan sağlıklı bir birey bile sorun yaşayabilir. Koruyucu faktörler bireysel özellikler, sosyal çevre ve aileyle ilgili faktörleri içeriyorken; risk faktörleri de bu şekilde kategorize edilmektedir (Yörük Topuz ve Cihangir Çankaya, 2022).

Ebeveyn kabulü ve reddinin rolünün sağlıklı gelişim için çok önemli olduğu vurgulanmıştır. Örneğin, 1930'larda araştırmacılar, diğer konuların yanı sıra, normal bir gelişim için ebeveyn kabulünün; psikolojik uyumsuzluk ve davranış sorunları için ebeveyn reddinin önemine dikkat çekti. Bu çalışma grubundan etkilenen Rohner, kişilerarası kabul-ret kuramını geliştirmiştir (Senese ve ark., 2016). Kurama göre çocukların en temel ihtiyaçları, çocuklukta ebeveynlerinden görecekları sevgi, yakınlık, sıcaklık ve şefkattir (Çakır, 2022). Bu ihtiyacın karşılanma şekilleri farklılık gösterse de ihtiyacın kendisi, bütün kültürlerde ortak bir özellik kabul edilmektedir (Gülay, 2011).

Gebeliğin planlı ya da plansız olması durumu çocuğun ailesinden kabul ve red davranışlarından hangisine maruz kalma ihtimali olduğu konusunda bize fikir vermektedir (Demirhan, 2022).

Reddetme tutumları birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Reddedilme yaşayan bireyler sevgiyi gösterebilme, sevgi göstermeyi isteme, nasıl sevgi göstereceğini bilme ve başkalarından kendisine karşı iletilen sevgiyi kabul edebilme gibi konularda problem yaşamaktadırlar (Dickerson ve Crease, 2007). Çocukluk çağında reddedilme yaşayan bireyler, ebeveynleri tarafından sevgiyi hak etmediklerini düşünürler, daha depresif durumlarla karşılaşma ve madde kullanımı gibi birçok problem ileriki dönemlerinde sık karşılaştığı problemlerdendir (Rohner ve ark., 2005; Hasanova ve Epli, 2022). Buna karşılık sıcaklık ve duyarlılıkla karakterize edilen ebeveynlik tarzı, ebeveynler ve çocuklar arasında güveni temsil eder. Ebeveyn sıcaklığı konusunda çocuklar, ebeveynleri tarafından onaylanan değerleri ve davranışları içselleştirmeye ve olumlu davranışlara karşılık vermeye motive olurlar. Kabul, ayrıca sosyal yeterlilik ve çocuklarda olumlu sosyal davranışların gelişimi (örneğin cömertlik, duygudaşlık ve yardımseverlik), ergenlikte olumlu akran ilişkileri ve yetişkinlikte genel psikolojik iyilik hali (Senese ve ark., 2016), daha iyi psikososyal refah ve daha sonraki yaşamda olumsuz sağlık davranışları, zihinsel bozukluklar ve fiziksel hastalık riskinin daha düşük olması gibi daha iyi çocuk sağlığı sonuçlarıyla ilişkilendirmiştir (Chen ve ark., 2019).

Çalışmalar ebeveynlik stillerinin çocukların ruh sağlığı ile ilişkili olduğunu; olumlu ebeveynlik stilleri, çocuklar arasında sağlıklı bir zihinsel durumun oluşmasına yardımcı olurken; onları anlamayan ve kabul etmeyen ebeveynleri olan çocuklar, nevroz ve duygudurum bozuklukları gibi akıl hastalıklarına daha yatkın olduğu saptanmıştır

(Feng ve ark., 2021). Ebeveyn-çocuk ilişkisinin önemi, sadece ruhsal bozuklukların ortaya çıkması ve sürdürülmesi ile değil, yetişkinlik döneminde stresle başa çıkma, yaşam doyumu, romantik ilişkiler, kariyer yönelimi, iş doyumu ve organizasyonel davranış, yetişkinlikte uzun süreli sağlık problemleri ve hatta bunun sonucunda erken ölüm gibi bireyin yaşamının hemen hemen tüm temel alanlarıyla ilişkili olduğuna dair birçok kanıt bulunmaktadır (Dedeler ve ark., 2017). Nitekim, madde kullanım öyküsü olanların, aile ortamının daha reddedici ve olumsuz bir ortam olduğu; çocuk yetiştirmede babaların önemini, özellikle madde kullanımı gibi problemli davranışların oluşmasında, baba ile çocuk arasındaki etkileşim ve sıcaklığın daha önemli bir faktör olduğu kanıtlanmıştır (Bircan ve Erden, 2011).

Ayrıca, ebeveyn-çocuk ilişkilerinde fenomenolojik bir yaklaşım benimseyen kuramda ebeveyn reddi, ebeveynlerin belirli bir davranışı değil, çocuğun sahip olduğu bir inançtır. Kişinin ebeveyni tarafından deneyimlediği davranışa yönelik subjektif algısı öne çıkar, yani ebeveynin çocuğa yönelik davranışlarında çocuğun ne hissettiği ve bunu nasıl yorumladığı vardır. Rohner, kuramın kişilik alt teorisinde fenomenolojik yaklaşımı davranışçı yaklaşımdan daha ön planda tutar. Çünkü kişinin ne algıladığı ya da ne deneyimlediğinin dışarıdan gözlenen bir davranışa karşılık kişi için daha önemli olduğunu ifade etmektedir. Bu yaklaşım, kültürden kültüre değişik şekillerde algılanabilecek ebeveynin davranışlarına çocuğun bakış açısı ile değerlendirerek kültürlerarası karşılaştırmayı olanak sağlamıştır (Rohner ve Lansford, 2017).

2.1.2. Ebeveyn Kabul Ret Kuramının Boyutları

Kuram, sıcaklık boyutu ve kurama sonradan eklenen kontrol boyutu olmak üzere iki boyut; kişilik, baş etme ve sosyokültürel sistemler olarak adlandırılan üç alt alandan oluşmaktadır (Ener ve Can, 2021).

Kuram, özellikle ana-baba davranışının denetim-özerklik boyutu ve kabul-ret boyutu üzerinde durur. Denetim- özerklik boyutu ebeveynlerin davranış kurallarını yürütmede ne kadar kısıtlayıcı ya da izin verici oldukları üzerinde odaklanır. Kabul/ret boyutu ise sıcak (kabul edici veya onaylayıcı) ya da düşmanca (reddedici veya onaylamayan) olabilen ebeveyn davranışları üzerinde odaklanır. Sıcak ve kabul edici ilişkiler bağımsızlık veya otonomi duygusunu destekler ve olumlu bir benlik kavramı

geliştirmeye yardımcı olur. Buna karşılık düşmanca ve reddedici olan ilişkiler, güvensiz ve utangaç kişilik özellikleri geliştirmelerine neden olabilmektedir (Çakır, 2022).

Ebeveyn kabul-reddi, bir kutupta algılanan kabul, diğer kutupta algılanan ret ile tanımlanan bir süreklilik veya boyut olarak yorumlanır. Antarktika hariç her kıtada birkaç yüz bin çocuk ve yetişkinle yapılan altmış yıllık araştırma, dünyanın her yerindeki insanların kendilerini en çok insanlar tarafından önemsendiğini (yani kabul edildiğini) veya önemsenmediğini (yani reddedildiğini) anlamaya eğilimli olduğunu göstermiştir (Rohner ve Lansford, 2017).

Ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumları kültürden kültüre farklılık gösterebilir (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005). Buna bağlı olarak kültürlerarası yapılan birçok araştırmaya göre, anne ve baba çocuklarına karşı, dört şekilde ret davranışı göstermektedir (Bircan ve Erden, 2011). Bunlar; Ebeveyn sıcaklığı/şefkati (veya soğukluk/sevgi eksikliği), Düşmanlık/saldırganlık, Kayıtsızlık/ihmal ve Farklılaşmamış reddedilme (Rohner ve Khaleque, 2010; Rohner ve ark., 2020). İlk üçünde isimlerinden de anlaşılacağı gibi ebeveynlerin çocuklarına soğuk, saldırgan ve ihmal edici davranışları vardır. Farklılaşmamış reddedilme, ebeveynlerin saldırgan, ihmal edici veya duygusal veya fiziksel olarak incitici olduğuna dair nesnel göstergeler olmadan, çocukların annelerinin veya babalarının onları gerçekten sevmediğini, önemsemediğini, takdir etmediğini veya başka şekillerde onları değersizleştirdiğini hissetmesidir (Rohner, 2005; Rohner, 2004; Rothenberg ve ark., 2022; Haktanır ve Çoklar, 2023).

2.1.2.1. Ebeveynliğin Sıcaklık Boyutu

Ebeveynliğin sıcaklık boyutunun kavramsallaştırılması; iki uçlu bir düzlem olarak düşünülebilir. Bu düzlemin bir ucunda ebeveyn tarafından kabul görme (sevgi ve sıcaklık), diğer ucunda ise ebeveyn tarafından reddedilme (sevgi ve sıcaklığın yokluğu) yer alır (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005). Ebeveyn kabulü, ebeveynlerin çocuklarına karşı gösterdikleri sevgi-sıcaklık, ilgi-şefkat ve destek gibi olumlu tutum ve davranışlarını açıklarken; ebeveyn reddi bu duyguların yol olduğu, çocuğu hem fiziksel ve hem de duygusal açıdan olumsuz etkileyen tutum ve davranışları içermektedir (Öngider, 2013; Ener ve Can, 2021). Diğer bir ifadeyle, sıcaklık boyutu, ebeveynler ile çocuk arasındaki duygusal bağın kalitesi ile ebeveynlerin duygularını ifade etmede kullandıkları fiziksel ve sözel davranışlarla ilişkilidir (Can ve Aksel, 2017).

Ebeveyn kabulü çocuğun ebeveyninden, sevgi, bakım, ilgi, şefkat, destek, sıcaklık deneyimlemesi, kısaca ebeveyn-çocuk arasındaki sevgi bağıdır (Öngider, 2013). Ebeveynler sevgilerini fiziksel olarak (çocuğu kucaklama, sarılma ve öpme), sözel (çocuk hakkında ya da çocuğa güzel şeyler söylemek, onaylamak, iltifat etmek) şeklinde gösterebilirler (Rohner, 2016; Rohner, Khaluque ve Cournoyer, 2005).

Ebeveynlerin çocuklarına yönelik olumlu etkileri, çocuklarda zihinsel sağlık bozukluklarına karşı koruyucu bir faktör olarak kabul edilir (Mendo-Lázaro ve ark., 2019).

Sosyalizasyon sürecinin en önemli parçası olarak kabul edilen anne-baba, çocukların bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimlerini etkilemektedir (Özada ve Duyan, 2018).

Olumlu ebeveynlik (örneğin, güvenli bağlanma) çocuklara duygusal güvenlik ve sosyal entegrasyon duygusu sağlar. Çocukların güvenini ve başkalarından olumlu beklentilerini şekillendirir ve kendine değer verme duygusunu artırır. Bu tür deneyimler, esnekliği artırmaya, sağlığı korumaya ve daha sonraki yaşamda refahın birçok yönünü desteklemeye yardımcı olur (Chen ve ark., 2019). Ebeveynlerin kabul davranışı, çocuğun kendini istenilen, sevilen ve korunan bir birey olarak hissetmesini sağlamaktadır. Ebeveynin çocuğunu kayıtsız şartsız kabulü; çocuğun olumlu davranışlarını desteklemeyi, çocukla duyguların paylaşımını ve çocuğa karşı olan sevgi tutumlarını kapsamaktadır. Anneleri ile olumlu/kabul edici ilişkileri olan çocukların daha zor işler seçtikleri ve problem çözmede daha girişken oldukları bilinmektedir. (Can ve Aksel, 2017). Çocuklukta algılanan ebeveyn kabulüyle bireylerin kendilerini kabul etmeleri arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (Kuyumcu ve Rohner, 2018; Nakış Yıldırım ve Tüfekçi, 2021). Ek olarak algılanan ebeveyn kabulü, içsel motivasyon için bir ön koşul olarak görülen ait olma ihtiyacını karşılamakla birlikte, daha az içselleştirme ve dışsallaştırma sorunlarıyla da bağlantılıdır (Lorijn ve ark., 2022).

Olumsuz ebeveynlik uygulamaları (örneğin, soğuk, desteksiz, ihmalkâr), çocukların duygusal düzensizlik, psikolojik sıkıntı, sosyal yetersizlik, bozulmuş nörobiyolojik işlevsellik ve riskli davranışların (örneğin, sigara, uyuşturucu kullanımı) stresle başa çıkma stratejileri olarak benimsenmesine karşı savunmasızlığını yaratabilir veya şiddetlendirebilir. Bu tür biyopsikososyal risk profilleri ve olumsuz davranış

kalıpları yetişkinliğe kadar devam edebilir ve ayrıca bireylerin yaşlandıkça daha fazla sıkıntıya maruz kalmalarını artırabilir ve bu da uzun vadeli sağlık sonuçlarına yol açabilir (Chen ve ark., 2019).

Ebeveyn reddi kavramı, ebeveynin duygusuzluk, saldırganlık, kayıtsızlık ve reddetme davranışlarının boyutlarını içermektedir (Faraji ve ark., 2022). Duygu ve davranışların olmadığı veya belirgin şekilde esirgendiği, çocuğu inciten fiziksel, psikolojik davranış ve duyguların sergilendiği tutumlardır. Ebeveyn kabulünün tersine, sıcaklık ve sevgi duygularının ve davranışsal göstergelerinin yokluğunu ifade eder (Rohner, Khaluque ve Cournoyer, 2005). Ebeveynin çocuğunu onaylamaması, sevgi göstermemesi ve çoğu durumda onları bir yük olarak görmesi, planlı olmayan gebelik, maddi problemler, ebeveynlerin kendi ailesinden gördüğü reddedici örüntüyü devam ettirmesi, ebeveynlerin çeşitli psikopatolojik rahatsızlıklarının olması gibi etkenler olabilir. Ebeveynler çocuğu olumsuz bir şekilde diğer çocuklarla karşılaştırabilir (Kitahara, 1987).

Algılanan ebeveyn reddi, akademik başarıyı engelleyebilecek düşük başarı motivasyonu, psikolojik uyumsuzluklar ve duygusal istikrarsızlık (Lorijn ve ark., 2022), belirli kişilik özelliklerinin tipik bir örneği olan zihinsel bozuklukları (pasiflik, ilgisizlik, umutsuzluk ve depresyon duyguları ve diğerlerinin yanı sıra sinir değişiklikleri) içselleştirme prevalansına sahiptir (Mendo-Lázaro ve ark., 2019). Bakım verenler veya diğer önemli kişilerle kurulan ilişkide çocuk; erken, uzun süreli veya akut reddetme deneyimlerine maruz kalabilir (Mutlu ve Tasa, 2022). Çocuklukta ebeveyn reddi, bireyin ileriki yaşantısında psikolojik uyumsuzluk ile yakından ilişkilidir. Ebeveyn reddi ve psikolojik uyum arasındaki bağlantının çalışıldığı bir meta-analiz çalışmada, ebeveyn reddinin çocukların psikolojik uyumundaki değişkenliğin sadece %26'sını ve yetişkinlerdeki değişkenliğin %21'ini oluşturduğunu ortaya koymuştur (Khaleque ve Rohner, 2002). Üniversite öğrencilerinin çocukluklarına ilişkin algıladıkları ebeveyn kabul-reddinin, yetişkinlikteki psikolojik uyum ile doğrudan ilişkili olduğu Türkdogan'ın (2017) çalışması da literatürü destekler niteliktedir (Türkdogan, 2017).

Bu durum sadece anne baba ilişkisinde değil, diğer ilişkilerde yaşanan kabul-ret düzeyini de etkileme eğilimindedir. Örneğin, yakın birlikteliklerinde, benliğin sevgi ve saygıya değer olmadığı görüşü, başkalarına karşı duygusal güvensizlik gibi sonuçlar

doğurmakta ve bu durum eş seçim sürecini bile etkileyebilmektedir (Rohner ve ark., 2020).

Daha fazla ebeveyn reddinin, çocuğun dışsallaştırma ve içselleştirme davranışında gelecek yılki artışlarla ve azalan okul performansı, sosyal yeterlilik ve prososyal davranışla ilişkili olduğunu göstermektedir (örn., Putnick ve diğerleri, 2015).

2.1.2.2. Ebeveynliğin Kontrol Boyutu

Ebeveyn kontrolünün çocukluk ve gençlik dönemlerinde duygu ve davranışların düzenlenmesinde güçlü bir belirleyici olduğu, olması gerektiği gibi ideal ebeveyn kontrol davranışının uygunsuz veya riskli davranışları en aza indirmede etkili olduğu ve çocuğu üretkenliğe teşvik ettiği görülmektedir (Çiçek ve Sarıçam, 2023).

Ebeveynliğin kontrol boyutu, kurama daha sonra eklenen, bireylerin ömür boyu gelişimleri üzerinde etki eden ebeveyn davranışına ait bir boyuttur. İki uçlu bir düzlem üzerinde yer alır ve bu düzlemin bir ucunu aşırı izin vericilik, diğer ucunu ise kısıtlayıcı davranış oluşturur. Her ebeveynin bu boyutla ilgili ebeveynlik davranışı, bahsedilen iki uçlu düzlem üzerinde, aşırı izin vericilik (kontrolün olmaması), gevşek kontrol, sıkı kontrol, kısıtlayıcı kontrol şeklinde sınıflandırmıştır (Rohner ve Rohner, 1981). Literatür incelendiğinde de ebeveyn tutumları; demokratik tutum, ilgisiz tutum, otoriter tutum, aşırı korumacı tutum, reddedici tutum ve tutarsız tutum başlıklarının öne çıktığı görülmektedir (Bayramova ve Aksan, 2022).

Demokratik tutumda; ebeveynler, çocuklarına bağımsız, kendi ayakları üzerinde durabilen bireyler olmaları için rehberlik ederler (Ateş ve Hızlı, 2023), çocuğa kısıtlamalar koymalarına karşın sıcaklık gösterirler. Yüksek beklentilerin yanında çocuklarına özen gösterip destek olurlar (Rayana ve Atak, 2023; Bülbül ve Akkaynak, 2021). Bu tutumda yetişen çocukların genellikle hoşgörülü, açık fikirli, özgüvenleri yüksek ve öfke kontrolünde başarılı olduğu belirtilmektedir (Bayramova ve Aksan, 2022).

İhmalkâr ebeveynler; en olumsuz ebeveynlik stili olarak görülmektedir. Kontrol olmadığı gibi sıcaklık da en düşük düzeydedir (Rayana ve Atak, 2023). Bu ebeveynler çocuklarının ihtiyaçlarıyla ilgilenmez ve ilk planda kendi ihtiyaç ve isteklerini tutar. Güvensiz şekilde bağlanma ve çocukluk döneminde fiziksel, sosyal ve bilişsel ihtiyaçlarının karşılanmamasından dolayı bu gelişim alanlarında yetersizlik, akran

ilişkilerinde bozukluk, dürtüsellik ve düşük motivasyon gibi olumsuz durumlarla karşılaşması muhtemeldir (Bayramova ve Aksan, 2022, Rayana ve Atak, 2023).

Otoriter tutumda ebeveynler, çocuklarının davranışlarını kontrol etmek için aşırı düzeyde otorite tarafından oluşturulan katı kurallar ve kısıtlamalar kullanırlar (Kong ve Yasmin, 2022), çocuklarından da bu kurallara koşulsuz itaat etmelerini beklerler, kurallara uyulmaması durumunda ceza yöntemini uygularlar (Ateş ve Hızlı, 2023). Bu tutumda yetişen çocukların ise ilerleyen dönemlerinde akran ilişkilerinde problemler yaşadığı, mutsuz, kaygılı, asosyal olduğu, saldırgan davranışlar sergileyebildiği, artan içselleştirme ve dışsallaştırma sorunları (Wittig ve Rodriguez, 2019), duygusal yeme bozukluğu (Goodman ve ark., 2020) yaşadıkları belirtilmektedir (Bayramova ve Aksan, 2022).

Aşırı korumacı tutumda olan ebeveynler çocuklarına normalin üzerinde özen gösterip onları koruma davranışı göstermektedir. Bu tutumda yetişen çocukların ilerleyen dönemlerinde düşük özgüvenli, mızızlanma, inatlaşma, sosyal kaygı (Dokuyan, 2016), birilerine sürekli bağlanma gibi ihtiyaçlar hissedebilmektedir (Bayramova ve Aksan, 2022).

Reddedici tutum; ebeveynlerin çocuklarının fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılamayı reddettiği tutumları yansıtır. Bu tutumda yetişen çocuklar ilerleyen dönemlerde sinirli, öfkeli, korkak, yardım duygusu olmayan gibi düşmanca duygulara sahip olabilmektedir (Bayramova ve Aksan, 2022).

Tutarsız tutumdaki ebeveynlerin sürekli olarak benimseyip çocuklarına karşı sergiledikleri bir tutum bulunmamaktadır. Ebeveyn bazen kendi içerisinde bazen de eşiyle arasında farklı tutumlar benimsemektedir. Ebeveyn duruma göre bazen aşırı korumacı bazen aşırı otoriter bazen de aşırı hoşgörülü gibi farklı tutumları çocuğuna karşı sergileyebilir. Ebeveyn ortak bir tutumu benimseyememekte, bu durum sonucunda da çocukta çeşitli davranış problemleri ortaya çıkabilmektedir (Bayramova ve Aksan, 2022).

Araştırmalarla ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkinin çocuk gelişimi ve zihinsel sağlık üzerindeki önemini sürekli olarak çalışılmıştır. Yeni bir kavram olan helikopter ebeveynlik, kaygı düzeyinin artmasına, depresyon, reçeteli ilaçlar ve ağrı kesici tüketiminin artması, refah düzeyinde azalma, öz-düzenleme, öz-yeterlik ve daha zayıf akademik sonuçlarla ilişkilendirilmiştir (Vigdal ve Brønnick, 2022). İnternet bağımlılığı

olan gençlerdeki ebeveyn stillerinin çalışıldığı bir çalışmada, ebeveynlik becerilerindeki yetersizlikler (ihmkar, reddedici, koruyucu ve otoriter ebeveynlik), çocukların internet kullanımını kontrol edememe, izlememe ve bunlara katılmama, olumsuz ebeveyn-ergen ilişkileri, düşük algılanan sosyal destek, aleksitimi ve duygu düzenlemede zorluklar adölesanlarda internet bağımlılığı ile ilişkili olduğu saptanmıştır (Karaer ve Akdemir, 2019).

2.1.3. Ebeveyn Kabul-Ret Kuramının Alt Teorileri

Kuramın kişilik, başa çıkma ve sosyokültürel sistemler olarak adlandırılan üç alt teorisi ve bu alt teoriler kapsamında cevaplamaya çalıştığı birtakım sorular bulunmaktadır.

2.1.3.1. Kişilik Alt Teorisi

Yoğunluk ve şiddeti kişiden kişiye değişiklik gösteren kişilik özelliklerine odaklanan kuramın en gelişmiş alt teorisi olan kişilik alt teorisi, algılanan kabul-ret deneyimine bağlı olarak ortaya çıkar ve ebeveyn kabul-reddinin çocukların kişilik gelişimleri özellikle ruhsal sağlığı üzerinde yaşamları boyunca önemli bir etkiye sahip olduğu üzerinde durur (Eker ve Türk, 2021; Epli Koç ve Kaygusuz, 2016).

Kişilik alt teorisi iki soruya cevap aramaktadır. İlki, dünyanın her yerindeki çocukların farklı sosyokültürel sistemlere, ırk ya da etnik gruba, cinsiyete bağlı olmaksızın, ebeveynlerinden algıladıkları kabul ya da redde aynı şekilde tepki verip vermedikleridir. İkincisi ise; çocukluk çağında algılanan reddedilmenin etkilerinin yetişkinlik ve yaşlılık döneminde ne derecede etkili olduğudur (Rohner ve Lansford, 2017).

Anneden kabul algısı, çocuğun kendine güvenine ve dünyaya ya da diğer insanlara karşı daha olumlu zihinsel temsillerin gelişmesine katkıda bulunabilir. Öte yandan, anneden algılanan reddedilme, çocuğun benlik saygısının düşük olmasına, değersizleşmesine ve dünyaya ya da diğer insanlara karşı daha olumsuz zihinsel temsillere (Faraji ve ark., 2022) ve nörolojik ve somatik şikayetlerin artmasına (Kaya ve Gündüz, 2019) yol açabilir.

Rohner, hiçbir teorinin algılanan ret ya da kabulün birey üzerinde yol açtığı sonuçların tamamını ortaya koyamayacağını belirtir ve bu yüzden kendi kuramının

birincil olarak 7 kişilik özelliğine odaklandığını ifade eder (Rohner ve Khaleque, 2010). Kuramdaki kişilik özelliklerinin negatif yönü üzerinde durulmasının nedeninin algılanan red durumunun algılanan kabul durumuna kıyasla bireyde uyum sorunu oluşturabilecek kişilik örüntülerini daha iyi öngörmesidir. Kişilik alt teorisinde yer alan ve negatif (olumsuz) olarak tanımlanan 7 kişilik özelliği *bağımlılık veya savunucu bağımsızlık, duygusal tepkisizlik, düşmanlık, saldırganlık, pasif saldırganlık ya da düşmanlık ve saldırganlığı kontrol etmede güçlük yaşamak, olumsuz dünya görüşü, düşük öz-saygı, düşük öz-yeterlilik ve duygusal tutarsızlık* şeklindedir (Khaluque ve Rohner, 2012; Eker ve Türk, 2021; Kadan ve ark., 2013; Kaya ve Gündüz, 2019; Epli Koç ve Kaygusuz, 2016). Sonuç olarak, reddedilen birçok kişi duygusal olarak kapanır ve kendilerini daha fazla reddedilmekten korumak için tepkisiz hale gelir

2.1.3.2. Başa Çıkma Alt Teorisi

Baş çıkma teorisi, tek bir temel soru sormakta olup, bu soru bazı çocukların ve yetişkinlerin çocukluk çağında algılanan reddedilme deneyimiyle diğer insanlardan daha etkili bir biçimde başa çıkmalarını sağlayan nedir? Bazı çocuklara ve yetişkinlere, çocuklukta reddedilme deneyimiyle insanların çoğundan daha etkili bir şekilde başa çıkmak için duygusal ve sosyal-bilişsel esnekliği veren nedir? (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005; Rohner, 2016).

Baş Çıkma Alt Teorisi, reddedilen çocukların neden ve nasıl farklı başa çıkma tepkileri geliştirdiklerine odaklanmaktadır (Epli Koç ve Kaygusuz, 2016). Ebeveynlerinden kabul algılayan kimi bireyler, ret algılayan bireylerinkine benzer psikolojik sorunlar yaşarken; kimi bireyler ise ebeveynlerinden reddedilme algılamalarına rağmen çeşitli psikolojik sorunlar yaşamazlar. Yapılan araştırmalarda, yüzde 20'lik bir kısım reddetme yaşamalarına rağmen psikolojik uyumlarını korumaya devam eder. Teoride, bu kişiler "baş çıkkanlar" olarak adlandırılırken; baş çıkkanlar, duygusal baş çıkkanlar ve araçsal baş çıkkanlar olarak ikiye ayrılır (Rohner ve ark., 2012). Duygusal baş çıkkanlar, reddedilme deneyimlemelerine rağmen zihinsel açıdan tamamen sağlıklı olan bireylerdir. Araçsal baş çıkkanlar ise, ebeveynleri tarafından reddedilme deneyimleri fakat psikolojik sorunlar yaşamalarına rağmen mesleki/akademik yaşamlarında ve görev temelli durumlarda iyi performans sergileyen kişilerdir (Rohner ve Khaleque, 2002; Rohner ve Lansford, 2017).

2.1.3.3. Sosyokültürel Sistemler Alt Teorisi

Ebeveyn kabul ve reddi ile sosyokültürel özellikler arasındaki ilişkiyi yordamaya ve nedenleri açıklamaya çalışan sosyokültürel sistemler alt teorisi (Epli Koç ve Kaygusuz, 2016), herhangi bir toplumda yetişen çocukların herhangi bir kişi, nesne ya da duruma dair kültürel inançlarına dayalı algılamalarının olumlu/olumsuz olacağının yaşadıkları ve/veya yetiştikleri toplumda deneyimledikleri ebeveyn kabul-reddi ile ilişkili olduğunu öne sürer (Rohner ve Khaleque, 2002). Sosyokültürel sistemler alt kuramında ebeveyn davranışı, çevre, çocuk davranışı, öğretmen davranışı, akranlar, deneyim, gelenek ve sürekliliğin sağlandığı unsurların etkileşimi incelenir (Çakır, 2022).

Sosyokültürel sistemler alt teorisi ilk olarak bazı ebeveynlerin sıcak ve sevgi dolu, bazılarının soğuk, ihmalkâr, saldırgan ve reddedici olmasının altında yatan nedeni sorgular. İkinci olarak ise; toplumun genel yapısının ve içinde yer alan bireylerin davranış ve inançlarının, o toplumdaki ebeveynlerin çocuklarını kabul ya da reddetmeleri üzerinde etkili olup olmadığı üzerinedir (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005; Rohner, 2016).

2.2. DUYGUSAL ZEKÂ

2.2.1. Duygu Kavramı

Türk Dil Kurumunun tanımına göre Duygu; belirli bir nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Daniel Golemana göre ise duygu, kişinin öğrenme potansiyelini uyararak öğrenmesini sağlayan; meraklandırıp soru sormaya ve bilinmeyenini aramaya yönlendiren, kapasitesini geliştirerek öğrenileni uygulamaya geçirmesini ve sonucunda bir davranış ortaya çıkarmasını içeren bir bütündür (Akt. Yelkikalan, 2006). Duygu, insanların fizyolojik ve psikolojik durumlarının kapsamlı bir şekilde ortaya çıkma şeklidir (Cai ve ark., 2023).

Duygular, çevre ile istenen bedensel durumlar arasındaki ilişkiyi homeostazı ve refahı destekleyen davranışlara dönüşümünü içeren süreçlerdir (Nummenmaa, 2022). Mayer ve arkadaşlarına göre; duygular, fizyolojik tepkiler, bilişler ve bilinçli farkındalık gibi birçok psikolojik alt sistemi koordine eden içsel olaylardır ve durum değiştiğinde duygular da değişir, bu anlamda ilişkileri takip ettikleri için, ilişkiler hakkında anlam taşırlar (Mayer ve ark., 1999). Ancak duygular, hayatta kalmayı desteklemede varsayılan işlevleriyle de tanımlanabilir ve bu görüşe göre duygular, nedenleri ve sonuçları hakkındaki bilgilerden çıkarılabilen gizli içsel durumlar şeklinde tanımlanabilir (Malezieux ve ark., 2023).

Duygular, kişisel olarak önemli olaylara karşı davranışsal ve fizyolojik unsurları içeren karmaşık tepki kalıpları içerir (Salekzamani, 2009). Duygular insan yaşantısında önemli bir rol üstlenmekte ve günlük yaşamda davranışsal tepkilerin şekillenmesinde, karar vermede ve kişilerarası etkileşimde kişiye birtakım kolaylıklar sunması bakımından önemli bir işleve sahiptir (Sağar, 2022).

Duygular, belirli hedeflere (örneğin insanlar, nesneler veya olaylar) yönelik, farklılaştırılmış ve daha çok kısa süreli, ilgili uyaranlara verilen değerli tepkiler olup duygular, farklı değerlendirme kalıplarıyla, öznel deneyimlerle, fizyolojik tepkilerle, eylem eğilimleriyle ve ifadelerle ilişkilidir (Van Kleef ve Côté 2022; Öz ve Kısa, 2023). Duygusal ifadeler, ifade edende duygusal bir durumun varlığına işaret eden, dışarıdan algılanabilen ipuçlarını ifade eder. Yüz ifadesini, sesli/akustik, bedensel/duruşsal, sözel/metinsel ve sembolik/resimsel ifadeleri (ör. ifadeler veya emojiler) içerir (Van Kleef ve Côté 2022).

2.2.2. Duygusal Zekâ kavramı

Türk Dil Kurumu duygusal zekâyı duyguları doğru algılayabilme, değerlendirebilme, kontrol altında tutabilme, yönlendirebilme, kişisel istek ve hayaller oluşturabilme becerilerini içeren zekâ; içsel zekâ (TDK, 2023) şeklinde tanımlamıştır. Salovey ve Mayer duygusal zekâyı, kişinin kendisinin ve başkalarının hislerini ve duygularını izleme, bunlar arasında ayırım yapma ve bu bilgileri kişinin düşünce ve eylemlerini yönetme kapasitesini içeren sosyal zekanın bir alt kümesi olarak tanımlamışlardır (Salovey ve Mayer, 1990). Mayer ve arkadaşlarına göre duygusal zekâ, duyguları algılama, duyguları özümseme, bu duyguların bilgilerini anlama ve onları yönetme kapasitesiyle ilgilidir (Mayer ve ark., 1999). Duygusal zekâ, genel benlik algısını ve başkalarını değerlendirmeyi içermez, sorunları çözmek ve davranışı düzenlemek için kişinin kendisinin ve başkalarının duygusal durumlarını tanınması ve kullanmasına odaklanır (Salovey ve Mayer, 1990).

Duygusal Zekâ adlı kitabıyla dikkat çeken Daniel Goleman'a göre (1995) duygusal zekâ, "Kişinin kendini harekete geçirebilme, aksiliklere rağmen yoluna devam edebilme, dürtülerini kontrol ederek tatmini erteleyebilme, ruh halini düzenleyebilme, sıkıntıların düşünmeyi engellemesine izin vermeme, kendisini başkalarının yerine koyabilme" olarak tanımlamaktadır (Karayaman, 2020). İlk duygusal zekâ ölçeğini geliştiren Dr. Reuven Bar-On, duygusal zekâyı, "Bilişsel Olmayan Zekâ" (noncognitive intelligence) olarak tanımlamış ve "Bir kişinin çevresel baskılarla ve isteklerle başa çıkmak için başarılı olma yetisinde; duygusal, kişisel ve sosyal yeteneklerinin bir bütünüdür." şeklinde tanımlamıştır (Karayaman, 2020; Deniz ve Yılmaz, 2006). Gardner'e göre duygusal zekâ, uyum becerilerinden meydana gelmektedir ve bireyin duygu ve yeteneklerinin farkında olması ve hayatına yön verirken bunları rehberlik edinmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Wells ve ark., 2000). Duygusal-sosyal zekâ olarak da bilinen duygusal zekâ (EI, Emotional Intelligence), kendimizi ne kadar anladığımızı ve ne derece ifade ettiğimizi, diğer kişileri ne kadar anladığımızı ve onlarla kurduğumuz ilişkiyi ve bu durumlarla başa çıkmamızı sağlayan birbiriyle ilişkili duygusal-sosyal becerilerin toplamı olarak tanımlanır (Cleary ve ark., 2018). Başka bir tanım ile duygusal zekâ insanların hislerine ne derece hükmedebileceğini, verimli hale dönüştürebileceğini, kendi içlerinde kaybolmadan bu hisleri nasıl yönetebileceğini, diğer bireylerin de hislerini fark ederek bunu iletişime ve yaşama nasıl yansıtacağını

açıklayan önemli bir faktördür (Okumuş ve Uğur, 2017). En basit haliyle duygusal zekâ duyguların akılcı kullanılmasıdır (Erdoğan, 2008).

Duygusal zekâ ile ilgili yapılan araştırmalar, insan zekâsının yalnızca bilişsel zekâ olmadığını, hayatta başarılı olmada belirleyici faktörün kişilerin duygusal zekâ seviyesi olduğunu göstermektedir (Güllüce ve İşcan, 2010). Duygusal zekâ, zeki olmanın farklı bir yoludur ve üretkenliği, uygun sosyal ilişkileri destekleyen ve daha iyi bir hayat için duygusal durumu anlama/tanıma ve duyguları yönetme yeteneklerini içeren bir zekâ türüdür (Salekzamani, 2009).

Sarıkan'ın (2023) çalışmasında üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ ve bilişsel esneklik düzeylerinin psikolojik iyi oluşlarını yordadığı saptanmıştır (Sarıkan, 2023), Yılmaz'ın (2023) çalışmasında duygusal zeka ve iş motivasyonu arasında pozitif bir ilişki saptandığı (Yılmaz, 2023), Topaçlı'nın (2022) çalışmasında çalışanın duygusal zeka seviyesi ile görev motivasyonu arasında pozitif, güçlü ve anlamlı bir ilişki, çalışanların duygusal zekâsının performansına pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisinin olduğu (Topaçlı, 2022) saptanmıştır.

Duygusal olarak zeki olmak, kişinin kendi duygularını ve başkalarının duygularını ele alma, düşünce ve davranışa rehberlik etmek için duyguları kullanmak, duyguların davranışı nasıl şekillendirdiğini anlamak ve duygu düzenlemesi (Pérez-Fuentes ve ark., 2018; Hogeveen ve ark., 2016), mizacını kontrol etme, bağımsız hareket edebilme, bulunduğu çevreye uyum sağlama, beğenilme kaygısı, kişilerarası ilişkilerde sorun çözebilme yeteneği, sabırlı olma, sebat etme yeteneği, sempatik olma, saygı gösterme (Yelkikalan, 2006) gibi bir dizi duygusal yetenekten oluşur. Duygusal zekâ tanımları duygusal öz-farkındalık, duygusal özdenetim, uyum sağlama, başarı yönelimi, olumlu bakış açısı, empati, örgütsel farkındalık, ilham verici liderlik, çatışma yönetimi ve takım çalışması gibi yetenekleri içerir (Abe ve ark., 2018). Bunlar öğrenilebilen becerilerdir ve bu sayede bireyler başarısını ve yaşam doyumunu üst düzeylere çıkarabilir (Karayaman, 2020). Duygusal zekânın öğrenilebilir ve her yaşta geliştirilebilir olması önemini bir kat daha artırmaktadır (Doğan ve Şahin, 2007).

Yüksek duygusal zekâyâ sahip insanlar, çevrelerinde ve kişisel ilişkilerinde daha rahat olur. Bununla birlikte duygusal zekâsı yüksek olanların, stresli durumlarda kaygı, stres, öfke ve kafa karışıklığı yaşama olasılıkları iki kat daha azdır (Stichler, 2006). Duygusal zekâsı yüksek olan bir kişinin algılanan stres düzeyinin düşük olduğu,

duygularını iyi kontrol etmesi nedeniyle daha sağlıklı olduğu ve çalışma ortamına uyum yeteneğinin yüksek olduğu saptanmıştır (Yaseen ve ark., 2019).

Sonuç olarak duygusal zekâ, biliş rehberlik eder ve dayanıklılık, dengeyi koruma, kontrolü elinde tutma ve çatışma gibi dış stres faktörleriyle başa çıkma kapasitesi olarak kabul edilir. Bireyin yeni durumlara daha iyi uyum sağlamasını kolaylaştırır (Cleary ve ark., 2018). Bilişsel zekâdan (IQ) ve kişilik tipinden farklı olan duygusal zekâ, bilişsel zekâ ile nasıl düşündüğümüzü ve nasıl davrandığımızı belirler. Kişinin öğrenme yeteneğinin ya da entelektüel kapasitenin bir göstergesi olan bilişsel zekâ; zamanla sabit kalır ve yaştan bağımsız olarak bireyde aynıdır. Duygusal zekâ ise, IQ'nun bir rakibi değil onun tamamlayıcısı ve güçlendiricisidir (Stichler, 2006; Yelkikalan, 2006).

Duygusal zekâyı geliştirmek için, eğitimin başlangıç noktası olan aileler ile okullarda duygusal zekânın kazandırılması ve geliştirilmesi, duygusal farkındalık, problem çözme ve duygusal başa çıkma gibi konularda düzenli eğitimler vermek son derece önemlidir (Mishar ve Bangun, 2014; Bingöl ve Erkek, 2020).

2.3.DUYGUSAL BAŞ ETME

2.3.1. Duygusal Baş Etmenin Tanımı

Duygu odaklı başa çıkma ise, stres durumunun oluşturduğu olumsuz duyguların kontrol altına alınıp, olumlu bir yöne odaklanılmasına yönelik davranışları içerir (Eryılmaz ve Ercan, 2010).

Başa çıkma stratejileri terimi, Lazarus ve Folkman (1984) tarafından kişinin kaynaklarını zorladığı veya aştığı değerlendirilen belirli dış ve/veya iç talepleri yönetmek için sürekli değişen bilişsel ve davranışsal çabalar olarak tanımlanmıştır. Başa çıkma teorilerinin çoğu, stratejilerini amaçlarına göre üç genel alanda sınıflandırır. Değerlendirme (bilişsel başa çıkma), olayda anlam bulma ve daha az nahoş hale gelmesi için onu değerlendirme girişimi, problem (davranışsal başa çıkma), gerçeklikle yüzleşmeye ve sonuçlarını yönetmeye yönelik davranış ve duygu (duygusal başa çıkma), duygusal yönleri düzenleme ve duygusal dengeyi sürdürme çabasıdır. Bu tür alanlar göz önünde bulundurularak, başa çıkmanın boyutları çeşitli şekillerde kavramsallaştırılmıştır (Skinner ve ark., 2003).

Duygusal yaklaşımla başa çıkma, “kişinin kaynaklarını zorlayıcı veya aşıyor olarak değerlendirilen durumlara tepki olarak duygularına yaklaşma çabası” olarak tanımlanır. Bu bakış açısı çerçevesinde duyguların uyum sağlama ve hayatta kalma değeri vardır, böylece bireylerin işlevselliğini arttıırırlar (Durak ve Durak, 2011). Bu açıdan baktığımızda duygular, bir olay ya da durumu olumlu ya da olumsuz algılama, öğrenme, hatırlama ve akıl yürütme şeklimizi etkiler (Pennequin ve ark., 2020). Bir problemin olumsuz duyguya yol açması, olumsuz duygunun kişinin soruna odaklanmasını sağladığı ölçüde faydalıdır. Sorun veya tehdit azaltıldığında veya ortadan kaldırıldığında, olumsuz duygu gerilemesi beklenir. İşlevselci bir bakış açısından, duygu, kişinin ihtiyaçlarına dikkat çekmesi bakımından değiştirilebilir (Seegerstrom ve Smith, 2019).

Duygularla baş edebilmek ve onları doğru yönlendirebilmek önemlidir (Yelkikalan, 2006). Duygu düzenleme içindeki kontrol ve esneklik bireylerin farklı durumlar içinde amaca yönelik adaptasyonu sağlamak için duygularının şiddetini belirleme olanakları sunmaktadır ve duyguda görülen aşırılıklar (eksik ya da fazla) hastalık olarak değerlendirilmiş, bireylerin duygularını anlama, yaşama, sürdürme ve durdurmaya ilişkin ihtiyaçları duygu düzenleme kavramını ortaya çıkarmıştır (Çam ve

Gülsevenay, 2021). Duygular bilişsel kontrol altında yer almaktadır, bu yüzden duygu düzenleme boyutları, onların az veya çok yoğun deneyimlenebileceği anlamını taşımaktadır. Ateş ve Sağar'ın aktardığına göre Werner ve Gross (2010) içinde bulunulan mevcut durum ile duygular uyum göstermediğinde birçok problemin ortaya çıkacağına dikkat çekmektedirler (Ateş ve Sağar, 2021). Bu yüzden kişinin duygularını anlama, işleme ve ifade etme kapasitesi duygu düzenlemesi ile sonuçlanır, kaygı ve depresyon gibi olumsuz duygusal durumları azaltır (Ziadni ve ark., 2020).

Hem Lazarus ve Folkman (1984) hem de Compas ve diğerleri. (2001) başa çıkma tanımları, başa çıkmanın strese tepki verme süreci olarak rolünü vurgulamaktadır. Ayrıca, her iki tanım da başa çıkmayı kontrollü, çaba gerektiren yani bilinçli, amaçlı düşünce ve davranışlar gerektiren tepkiler olarak vurgular. Bununla birlikte, Lazarus ve Folkman (1984), stresin bilişsel değerlendirmelerini başa çıkma tepkilerinin hızlandırıcıları olarak vurgularken, Compas ve diğerleri. (2001), başa çıkma tepkilerinin tetikleyicileri olarak çevredeki nesnel olarak stresli olaylara veya koşullara odaklanır. Lazarus ve Folkman modeli, başa çıkma çabalarının odak ve amaçlarına göre farklılık gösteren iki geniş başa çıkma türünü içerir: problem odaklı başa çıkma (problem çözme dahil stres kaynağını çözme çabaları) ve duygu odaklı başa çıkma (çabalar). Compas ve ark. (2001) tanımı, birincil kontrollü başa çıkmayı (yani, problem çözme ve duygusal ifade dahil olmak üzere doğrudan stres kaynağına veya kişinin duygularına göre hareket etme çabaları) ve ikincil kontrollü başa çıkmayı (yani çabaları) içeren kontrole dayalı bir başa çıkma modeliyle bağlantılıdır. Bununla birlikte, başa çıkma yapısının kapsamı, Lazarus ve Folkman'ın (1984) daha önceki çalışmasından bu yana, başa çıkmanın duygu, davranış, biliş, fizyoloji ve beyin gibi daha geniş bir yelpazedeki işlevlerin düzenlenmesi olarak vurgulanmasıyla genişlemiştir (Compas ve ark., 2017). Meléndez kaynaklarını zorladığı algılanan durumları yönetmeyi amaçlar, problem odaklı başa çıkma, stresli karşılaşmanın kaynağını değiştirme girişimlerini içerirken; duygu odaklı başa çıkma, durumu çevreleyen olumsuz duyguları hafifletme çabalarından oluşur (Stanton ve ark., 2000).

Stresli bir durumla karşı karşıya kalındığında duygusal tepkiyi düzenlemeye yönelik duygusal sıkıntıyı azaltma (kaçınma veya uzaklaşma gibi), olayın olumlu yönlerine odaklanmak için bilişsel olarak değiştirme, harekete geçmek için kasıtlı olarak sıkıntıyı artırmayı amaçlayan davranışlar sergilenebilir (Stanton ve ark., 1994).

Folkman ve ark. (1986) problem odaklı başa çıkma biçimlerinin durumu değiştirmeye yönelik agresif kişilerarası çabaları, sorunu çözmeye yönelik soğukkanlı, rasyonel, kasıtlı çabaları ve duygu odaklı başa çıkma biçimlerinin mesafe koyma, kendini kontrol etme, sosyal destek arama, kaçma/kaçınma, sorumluluğu kabul etme ve olumlu yeniden değerlendirme içerdiğini söylemiştir (Şenol Durak ve ark., 2011).

Lazarus ve Folkman (1984), her iki başa çıkma stratejisi setinin uyum sağlama potansiyeline sahip olduğunu ve başa çıkma çabalarının sonuçlarını değerlendirirken stratejilerin kullanıldığı bağlamın dikkate alınmasının gerekli olduğunu defalarca vurgulamıştır (Austenfild ve Stanton, 2004).

Problem odaklı başa çıkma, problem çözmeyi veya stresin kaynağını değiştirmek için bir şeyler yapmayı amaçlar. Duygu odaklı başa çıkma olarak adlandırılan ikincisi, durumla ilişkili (ya da bu durumdan kaynaklanan) duygusal sıkıntıyı azaltmayı ya da yönetmeyi amaçlar. Çoğu stres etkeni her iki baş etme biçimini ortaya çıkarsa da insanlar yapıcı bir şeyin yapılabileceğini hissettiklerinde sorun odaklı başa çıkma baskın çıkma eğilimindeyken, insanlar stres etkeninin katlanılması gereken bir şey olduğunu hissettiklerinde duygu odaklı başa çıkma baskın olur (Carver ve ark., 1989).

Duygusal başa çıkma yapıcı olduğunda (örneğin, planlama, anlam oluşturma), başa çıkma stratejileri kasıtlı, hedef odaklı olma eğilimindedir ve dinamik problem çözmeyi ve değerlerin açıklığa kavuşturulmasını kolaylaştırır. Öte yandan, duygusal başa çıkmanın yapıcı olmayan biçimleri (örneğin ruminasyon, endişe, kara kara düşünme gibi) olumsuz değerli duygusal malzemeye tekrarlayan veya uzun süreli odaklanmayı yansıtır (Darabos ve Hoyt, 2020). Duygu düzenlemede yaşanan sıkıntılar, travma sonrası stres bozukluğu, obsesif kompulsif bozukluk, depresyon ve kaygı bozukluğu gibi pek çok sorunla ilişkilendirilmektedir (Akt. Zörer ve Yorulmaz, 2022).

2.4. AİLE YAŞAM DOYUMU

2.4.1. Yaşam Doyumu tanımı

Yaşam doyumu kavramı ilk olarak 1961 yılında Neugarten tarafından ortaya koyulmuştur (Neugarten ve ark., 1961). Yaşam doyumu, bir dizi olumlu kişisel, davranışsal, psikolojik ve sosyal sonuçların yanı sıra mutlulukla da yakından ilişkili olduğu için pozitif psikoloji alanında önemli bir yapıdır (Oberle ve ark., 2011). Yaşam doyumu kavramının anlaşılabilmesi için doyum kelimesinin anlamına bakılırsa; TDK'ya göre doyum elindekinden hoşnut olma durumudur (TDK, 2022). Yaşam doyumu, yaygın olarak insan refahının merkezi bir yönü, yaşamın genel bir değerlendirmesi ve kişinin bir bütün olarak yaşamına karşı olumlu bir tutuma sahip olması olarak tanımlanmaktadır (Haybron, 2007; Bucuka, 2022). Mutluluğun bilişsel yönünü temsil eden yaşam doyumu kişinin yaşamının bütününi oluşturan duygusal bir tepkidir. Kişinin kendi yaşamını değerlendirmesinin sonucudur (Ünal Karagüven ve Demirtaş, 2022).

Kişinin hayatından ne kadar hoşlandığı ile ilgili olan yaşam doyumu, genel yaşam kalitesinin bilişsel ve genel bir değerlendirmesidir. Özellikle sağlık, iş, ev, aile, yaş, cinsiyet, psikolojik özellikler, yaşam tarzı, boş zaman aktivitelerine katılım ve boş zaman keyfi gibi sosyodemografik faktörler dâhil olmak üzere yaşam doyumunu etkileyen çok sayıda değişken vardır (Malvaso ve Kang, 2022).

Bireylerin yaşamlarını kendi belirlediği kriterler çerçevesinde değerlendirdiği yaşam doyumu; bireyin yaşadığı andan aldığı doyumu ve yaşamını değiştirme isteğini, geçmişinden aldığı doyumu ve gelecekte alacağı doyumunu kapsamaktadır ve bu durumlar arasındaki fark ne kadar az olursa doyum o kadar yüksek olacaktır (Onyishi ve ark., 2012). Yaşam doyumu ölçümlerinde yüksek puanlar genellikle mutluluğun bir göstergesi olarak kabul edilir (Povedano-Diaz ve ark., 2020).

Diener (1984) yaşam doyumunu üç alanda incelenmiştir. Bu alanlar:

- Dışsal faktörler (Çevresel faktörler, sosyal ve kültürel yapı),
- İçsel faktörler (Bireylerin kendi belirlediği hedeflere ulaşma durumunu ifade eder ve yaşam doyumu hedeflerine ulaşılması bireyi olumlu olarak etkileyecektir.),
- Duygu durum faktörü (Bireyin genel olarak yaşadığı duygu durum yaşam doyumunu yansıtmış olacaktır).

Neugarten ve arkadaşları yaşam doyumunu belirlemek için beş ölçüt belirlemiştir. Bunlar yaşamının anlamı olması ve geçmiş olayların sorumluluğunu alması, olumlu bir benlik duygusuna sahip olması ve eksikliklerine rağmen kendini olduğu gibi kabul etmesi, günlük hayattaki olaylardan zevk alması, hayatındaki amaçlarını elde edeceğine dair inanca sahip olması, yaşama karşı olumlu bir bakış açısına sahip olmasıdır (Neugarten ve ark., 1961).

Yaşam doyumunu, bireyin beklentileri ve istekleriyle elinde olanlar arasındaki fark iken (Haybron, 2004) aile yaşam doyumunu ise, aile içerisinde hâkim olan duygusal atmosferin varlığı ve içeriği olarak ifade edilmektedir (Güler ve ark., 2022).

2.4.2. Aile Yaşam Doyumu Tanımı

Aile yaşam doyumunu, yaşam doyumunun alt boyutlarından birisidir ve bu kavram ilk olarak Campbell, Converse, Rodgers (1976) ve Andrews, Withey (1976)'nın çalışmalarında görülmüştür (Akt., Barraca ve ark., 2000). Aile, toplumdaki sosyal sistemin daha iyi işlemesi üzerinde etkisi olan önemli bir kurumdur. Ayrıca, bir ailenin daha iyi işleyebilmesi için ailenin resmi olarak inşa edilmiş olması gerekir. Bir ailenin resmi işleyişini kurmak, güvence altına almak ve geliştirmek için daha yüksek düzeyde aile yaşamı doyumuna gereklidir. İşlevselciler, aileyi daha geniş toplum için istikrar sağlamayı amaçlayan değerler, normlar ve faaliyetler içeren bir kurum olarak görürler (Ubesekera ve Luo, 2008).

Aile yaşam doyumunu, aile üyelerinin birbiriyle etkileşimi üzerine olan düşüncelerini ve ailedeki bireylerin belirli yönlerinin ve aile hayatının algılanması kapsamaktadır. Aile yaşam doyumuna ailedeki her bireyde farklı olabilir. Bu yüzden ailenin sahip olduğu genel bir kavram olarak değil, bireysel bir özellik olarak düşünülmelidir (Barraca ve ark., 2000).

Aile yaşam doyumunu yapılan bir çalışmada; evlilik, aile ilişkileri, aile içi ekonomik faktörler ve aile içindeki yaşamdan alınan genel doyum olarak açıklanmıştır (Ji ve ark., 2002). Ergenlerin yaşam kalitesinde arkadaşlarıyla daha yoğun ve yakın ilişkiler kurmalarına rağmen aile ilişkilerinin de önemli olduğu görülmüştür (Antaramian ve ark., 2008).

Olumlu öznel iyi oluşu olan bireyler, yüksek yaşam doyumunun yanı sıra olumsuz duygulanımlara göre olumlu duygu ve ruh hallerinin baskın olduğunu bildirirler (Suldo ve Huebner, 2006).

Ayrıca, Suldo ve Huebner (2004), yüksek doyuma sahip ergenlerin, önemli yaşam stresleri yaşadktan sonra gelecekte dışsallaştırma davranışları sergileme olasılıklarının daha düşük olduğunu bulmuşlardır. Buna göre yaşam doyumu, uyumsal gelişimi kolaylaştırmaya yardımcı olan önemli bir psikolojik güç olarak görülebilir.

Yaşam doyumu fiziksel ve psikolojik sağlığın sürdürülmesinde sahip olunan sosyal ilişki derecesi ile ilişkili bir durumdur. Yaşam sürecinde aile üyelerinin mutlu olmaları, yaşamlarına anlam katabilmeleri için önemlidir (İnangil ve ark., 2021).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırma Bölgesi

Araştırmanın yapıldığı 01.11.2021-01.04.2022 tarihleri arasında araştırmaya katılmayı kabul eden 750 yetişkin araştırma kapsamına alınmıştır.

3.2. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma araştırmaya katılmayı kabul eden bireylerin ebeveyn kabul ret kuramının, bireylerde duygusal zekâ, duygusal baş etme ve aile yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlayan tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipte bir araştırmadır.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 18 yaş ve üzeri, okuma yazma bilen tüm yetişkinler oluşturmaktadır.

Gerekli örneklem büyüklüğü %80 güç, %5 yanılma payı ve 0.418'lik etki büyüklüğü ile 84 birey olarak hesaplanmıştır. Örneklem hacmi için G-Power 3.1.9.2 kullanılmıştır. Power analizi için Can ve Aksel'in (2017), 'Ebeveyn Kabulü/Reddi ile Ebeveyn Uygulamaları İlişkisi ve Etkileyen Faktörler' isimli çalışması referans alınmıştır. Araştırmada çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 18 yaş ve üzeri toplam 750 bireye ulaşılmıştır.

3.4. Araştırmanın Hipotezleri

Hipotez 1 (H1): Yetişkinlerde ebeveynlerinden kabul görme durumu ile duygusal zekâ arasında pozitif yönde olumlu bir ilişki vardır.

Hipotez 1 (H1): Yetişkinlerde ebeveynlerinden kabul görme durumu ile duygusal zekâ arasında pozitif yönde olumlu bir ilişki yoktur.

Hipotez 1 (H1): Yetişkinlerde ebeveynlerinden kabul görme durumu ile duygusal baş etme arasında pozitif yönde olumlu bir ilişki vardır.

Hipotez 1 (H1): Yetişkinlerde ebeveynlerinden ret görme durumu ile duygusal baş etme arasında pozitif yönde olumlu bir ilişki yoktur.

Hipotez 1 (H1): Yetişkinlerde ebeveynlerinden kabul görme durumu ile aile yaşam doyumu arasında pozitif yönde olumlu bir ilişki vardır.

Hipotez 1 (H1): Yetişkinlerde ebeveynlerinden ret görme durumu ile aile yaşam doyumu arasında pozitif yönde olumlu bir ilişki yoktur.

3.5. Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanması için araştırmacı tarafından yapılan ilgili literatür taraması ve tez danışmanının önerileri doğrultusunda oluşturulmuş anket formu ve ölçekler (ek te sunulmuştur) kullanılmıştır.

Kişisel Veri Formu; Anketin birinci bölümünde ebeveyn kabul reddi açısından önemli birkaç veriyi değerlendirmeye yönelik toplamda 17 sorudan oluşan kişisel bilgi formu ile aile öyküsüne ilişkin sorular yer almaktadır. Bunlardan 2 tanesi açık uçlu 3 tanesi evet/hayır, 12 tanesi çoktan seçmelidir (Özbaş, 2010; Kilisli, 2015).

Ebeveyn Kabul Ret Ölçeği; Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (EKRÖ), bireylerin ebeveyn kabul-reddine ilişkin algılarını, dört çerçevede değerlendirmek amacıyla 1975 yılında Ronald Rohner tarafından Amerika’da ilk kez tanımlanmış, 1986’da ise geliştirilmiştir (Yetkin, 2016). Yetişkin, çocuk ve ebeveyn olmak üzere üç versiyonu bulunmaktadır. Yetişkin EKRÖ, yetişkinlerin yaklaşık yedi (7) ile on iki (12) yaşları arasındayken, ebeveynlerinin kendilerine olan davranışını algılarını değerlendirmektedir. Ölçek, tamamen aynı maddelerden oluşan Anne (Yetişkin EKRÖ: Anne) ve Baba (Yetişkin EKRÖ: Baba) Formlarından oluşmaktadır. Her formun, uzun (standart – 60 madde) ve kısa (24 madde) olmak üzere iki ayrı formu bulunmaktadır. Tüm formlar, algılanan ebeveyn kabul-reddini: Sıcaklık/şefkat, öfke/saldırganlık, kayıtsızlık/ihtimal ve ayrışmamış reddetme olarak dört boyut üzerinden değerlendirmektedir. Yirmi dört maddeden oluşan ölçeğin sıcaklık/şefkat (8 madde), düşmanlık/saldırganlık (6 madde), kayıtsızlık/ihtimal (6 madde) ve farklılaşmamış reddetme (4 madde) olmak üzere dört alt boyutu bulunmaktadır. Her bir madde 4’lü Likert tipi bir ölçekte yanıtlanmakta ve “neredeyse her zaman doğru” (4 puan), “bazen doğru” (3 puan), “nadiren doğru” (2 puan) ve “neredeyse hiçbir zaman doğru değildir” (1 puan) şeklinde puanlanmaktadır. Alt ölçeklerin puanları, içerdikleri madde puanlarının toplamı ile elde edilmektedir. Dolayısıyla, sıcaklık/şefkat ölçeğinden alınan yüksek puanlar, bireyin algıladığı sıcaklığın ne kadar yüksek olduğunu; diğer alt

ölçeklerden alınan yüksek puanlar ise bireyin ebeveyn ilişkisinde algıladığı reddedilmeyi göstermektedir. Ölçek toplam puanı, tüm alt ölçek puanlarının toplamı ile elde edilir. Ancak bunun için öncelikle tüm sıcaklık/şefkat maddelerinin ters kodlanması, ardından diğer alt ölçek puanlarının eklenmesi gerekmektedir. Toplam puanın yüksek olması, bireyin ebeveyn ilişkilerinde algıladığı reddedilme düzeyinin yüksek olduğunu gösterir. Ölçekten alınan puan 24 (en yüksek kabul düzeyi) ile 96 (en yüksek ret düzeyi) arasında değişmekte olup, orijinal ölçeğin alt ölçeklerinin iç tutarlılık katsayıları 0.81'in üzerindedir (Dedeler ve ark., 2017). Bizim çalışmamızda ölçek iç tutarlılık düzeyi 0,942; alt ölçeklerinden sıcaklık-şefkat 0,904; düşmanlık-saldırganlık 0,856; kayıtsızlık ihmal 0,830- iç tutarlılık düzeyleri ise 0,830 ve farklılaşmamış reddetme alt ölçeği iç tutarlılık düzeyi 0,877 şeklindedir.

Duygusal Zekâ Ölçeği; Güney Kore’de Hyuneung Lee ve Yungjung Kwak tarafından 2011’de geliştirilen ölçek, Kayıhan ve Arslan (2016) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır (Uyar, 2021). Ölçek; “Duygusal Tanıma”, “Duygusal Kolaylaştırma”, “Duygusal Düzenleme” olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. 5’li likert tipindeki ölçekte 20 madde bulunmaktadır. Ölçeğin puanlaması, Hiç Katılmıyorum: 1, Tamamen Katılıyorum: 5 şeklindedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20; en yüksek puan ise 100’dür. Alınan toplam puanın ortalamasının yüksek olması, duygusal zekâ düzeylerinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Ölçeği Türkçeye uyarlayan araştırmacılar, Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısının ölçeğin alt boyutları için 0.72 (duygusal tanıma), 0.71 (duygusal kolaylaştırma) ve 0.76 (duygusal düzenleme); ölçeğin tamamı için ise 0.83 şeklinde olduğunu ifade etmişlerdir (Kayıhan ve Arslan, 2016; Uyar, 2021). Bizim çalışmamızda duygusal zekâ ölçeğin tamamı için Cronbach’s Alpha katsayısı 0,939; Duygusal tanıma 0,886; duygusal kolaylaştırma 0,807 ve duygusal düzenleme 0,913 şeklindedir.

Duygusal Yaklaşım Başa Çıkma Ölçeği; Stanton vd. (2000) tarafından geliştirilen Durak ve Şenol-Durak (2011) tarafından Türkçe ‘ye uyarlaması yapılan ölçek, duygusal olarak başa çıkmayı değerlendirmek için kullanılmaktadır. Ölçek, toplam 16 maddeden oluşan 5’li Likert tipinde ve iki alt ölçeğe (duygusal işleme ve duygusal ifade etme) sahip bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçeğin Türkçe ‘ye uyarlama

çalışmasında ölçeğin “Duyguyu İfade Etme” alt ölçeğine ait Cronbach Alfa katsayısı 0.91, “Duyguyu İşleme” alt ölçeğine ait Cronbach Alfa katsayısı 0.89 ve toplam puan için Cronbach Alfa katsayısı 0,89 olarak bulunmuştur (Şenol-Durak ve Durak, 2011). Bizim çalışmamızda toplam puan için Cronbach Alfa katsayısı 0,965, duygusal ifade etme alt ölçeği için 0,942, duygusal işleme alt ölçeği iç tutarlılık katsayısı 0,930 şeklindedir.

Aile Yaşam Doyumu Ölçeği

Aile Yaşam Doyumu Ölçeği 23 maddeden oluşan, Derogatis (1992) tarafından geliştirilmiş ve Türkçesi Şahin, Durak Batıgün ve Uğurtaş (2002) tarafından uyarlanmış olan likert tipi bir ölçektir. Ölçek maddeleri ailede algılanan yaşam doyumuna ilişkin zıt sıfatların maddenin sağ ve sol ucunda yer almasından oluşmaktadır. Maddelerin puanlanması ise olumsuz ifadeden olumlu ifadeye doğru artan bir değer ile değerlendirilmektedir. Böylece olumsuz ifadeden olumlu ifadeye doğru (1- tamamen, 2- oldukça, 3- biraz, 4- kısmen, 5- biraz, 6- oldukça ve 7- tamamen) üzerinden puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 23, en yüksek puan 161’dir. Alınan yüksek puan bireyin ailesi ile birlikte olduğunda yüksek bir yaşam doyumuna sahip olduğunu göstermektedir (Çalışkan ve ark., 2017). Bizim çalışmamızda ölçek toplam iç tutarlılık katsayısı 0,979 şeklindedir.

3.6. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, 01.11.2021-01.04.2022 tarihleri arasında kartopu yöntemiyle toplanmıştır. Etik Kurul izni ve veri toplama araçlarının (ölçek kullanım) izinleri tamamlanmış olup, uygulamaya geçilmiştir. Çalışmamıza katılmayı kabul eden yetişkinlerle yüz yüze ve google üzerinden çevrimiçi bağlantılı olacak şekilde veriler toplanmıştır. Verilerin uygulaması süresi ortalama 15-20 dakikadır.

3.7. Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışmanın genel özellikleri hakkında bilgi vermek amacıyla tanımlayıcı istatistikler yapılmıştır. Nicel değişkenlere ait veriler ortalama ve standart sapma ($\bar{x} \pm ss$); nitel değişkenlere ait veriler frekanslar ve yüzdelere (n (%)) ile tanımlanmıştır. Çalışmaya ilişkin hipotezler parametrik durumlar incelenerek Bağımsız

Örneklem T Testi veya Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) ile değerlendirilmiştir. Çoklu karşılaştırmalar için Post-Hoc testleri (Tukey HSD, Tamhane's T2 vb.) kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişkilerin yön, büyüklük ve açıklayıcılık hesaplamalarında ise Korelasyon Analizi ve Regresyon Analizi kullanılmıştır.

Çalışma verilerinin analizinde IBM SPSS Statistics versiyon 22.0 programından yararlanılmıştır.

4.BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında değerlendirilen 750 deneye ilişkin sosyo-demografik veriler ile Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği; Duygusal Zekâ Ölçeği ve Duygusal Yaklaşım Baş Etme Ölçeğine ait puan ortalamaları; ölçekler arası korelasyonlar, sosyo-demografik veriler ile ölçekler ve alt boyut puanlarının karşılaştırılması ile regresyon analizleri yer almaktadır.

Tablo 1. Tanımlayıcı Nitel Özelliklerin Dağılımı (n=750)

		n	%
Cinsiyet	Erkek	199	26,5
	Kadın	551	73,5
Medeni Durum	Bekâr	484	64,5
	Evli	266	35,5
Çocuk Varlığı	Hayır	518	69,1
	Evet	232	30,9
Eğitim Durumu	İlk-Ortaokul	27	3,6
	Lise	90	12,0
	Önlisans	181	24,1
	Lisans ve Üstü	416	55,5
	Diğer	36	4,8
Gelir Düzeyini Değerlendirmesi	Düşük	133	17,7
	Orta	585	78,0
	Yüksek	32	4,3
Anne Durum	Vefat etti	37	4,9
	Sağ	713	95,1
Baba Durum	Vefat etti	78	10,4
	Sağ	672	89,6
Çocukken Anne-Baba Birlikteliği	Boşandılar	21	2,8
	Evli, ayrı	14	1,9
	Evli, birlikte	715	95,3
Anne Eğitim Durumu	Okuryazar değil	108	14,4
	İlkokul	431	57,5

	Ortaokul	92	12,3
	Lise	83	11,1
	Üniversite	36	4,8
	Okuryazar değil	29	3,9
	İlkokul	298	39,7
Baba Eğitim Durumu	Ortaokul	112	14,9
	Lise	181	24,1
	Üniversite	130	17,3
Çocukluğunda Annenin Çalışma Durumu	Hayır	545	72,7
	Evet	205	27,3
Psikolojik Uzmanı Başvuru Durumu	Hayır	605	80,7
	Evet	145	19,3
Ailede Psikolojik Tedavi Alma Durumu	Hayır	617	82,3
	Evet	133	17,7

Tablo 2. Tanımlayıcı Nicel Özelliklerin Dağılımı (n=750)

	Ort	Standart	Me	Min	Mak
Yaş	26,	8,81	23,	15,0	72,0
Kardeş	3,7	1,76	3,0	1,00	15,0

Araştırma kapsamına 750 birey alınmış ve alınan bu bireylerin sosyo-demografik özellikleri Tablo 1 ve Tablo 2’de incelenmiştir. Buna göre bireylerin %26,5’i erkek, %73,5’i kadındır. Bekârların oranı %64,5 olarak, evlilerin oranı %35,5 olarak görülmüştür. Bireylerin %30,9’u çocuk sahibidir. Eğitim durumlarının dağılımı ise %3,6’sı İlk ve Ortaokul; %12’si Lise; %24,1’i Ön lisans ve %55,5’i Lisans şeklindedir. Bireylerin gelir düzeyleri incelendiğinde %17,7’si düşük; %78’i orta, geriye kalan %4,3’ü ise yüksek gelir düzeyindedir. Bireylerin %95,1’inin annesi; %89,6’sının ise babası sağ durumdadır. Çalışmada incelenen bireylerin çocukken %2,8’inin ebeveynleri boşanmış olduğu; %1,9’unun ise ayrı yaşadıkları görülmüştür. Bireylerin annelerine ilişkin eğitim durumu dağılımı ise %14,4 Okur Yazar değil; %57,5 İlkokul mezunu; %12,3 Ortaokul mezunu, %11,1 Lise ve %4,8 Üniversite mezunu şeklindedir. Babalarına ilişkin eğitim durumu dağılımı ise %3,9 Okur Yazar değil; %39,7 İlkokul mezunu; %14,9 Ortaokul mezunu; %24,1 Lise mezunu ve %17,3

Üniversite mezunu şeklindedir. Bireylerin çocukluklarında annelerinin çalışma oranı %27,3'tür. Çalışmaya katılan bireylerin %19,3'ü psikolojik bir uzmana başvurmuş olup, ailede psikolojik tedavi alan birey durumu ise %17,7'dir. Çalışmada incelenen bireylerin yaş ortalaması $26,75 \pm 8,81$ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3. Ölçeklere İlişkin Dağılımlar (n=750)

		Madde Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Medyan	Minimum	Maksimum	Cronbach's Alpha (α)
Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği	Sıcaklık-Şefkat	8	26,54	5,42	28,00	8,00	32,00	0,904
	Düşmanlık-Saldırganlık	6	9,20	3,87	8,00	6,00	24,00	0,856
	Kayıtsızlık-İhmal	6	9,50	3,66	8,00	6,00	24,00	0,830
	Farklılaşmamış Reddetme	4	5,48	2,56	4,00	4,00	16,00	0,877
	Toplam	24	39,17	12,06	35,00	26,00	92,00	0,942
Duygusal Zekâ Ölçeği	Duygusal Tanıma	6	22,58	5,25	23,00	6,00	30,00	0,886
	Duygusal Kolaylaştırma	6	21,06	5,12	22,00	6,00	30,00	0,807
	Duygusal Düzenleme	8	27,47	7,42	29,00	8,00	40,00	0,913
	Toplam	20	71,12	15,76	74,00	20,00	100,00	0,939
Duygusal Yaklaşım Baş etme Ölçeği	Duygusal İfade Etme	8	27,71	7,55	29,00	8,00	40,00	0,942
	Duygusal İşleme	8	29,26	7,35	31,00	8,00	40,00	0,930
	Toplam	16	56,97	14,26	60,00	16,00	80,00	0,965
Aile Yaşam Doyum Ölçeği		23	45,45	22,14	41,00	23,00	159,00	0,979

Tablo 3'te ölçeklere ilişkin dağılımlar verilmiştir. 24 maddelik Yetişkin Kabul-red ölçeği toplam 24 madde; sıcaklık-şefkat 8 madde, düşmanlık-saldırganlık 6 madde, kayıtsızlık-ihmal 6 madde ve farklılaşmamış reddetme 4 madde olacak şekilde ölçek ve alt boyutlarının güvenilirliği yüksek olduğu görülmüştür.

Duygusal zekâ ölçeği toplam 20 madde; duygusal tanıma 6 madde, duygusal kolaylaştırma 6 madde, duygusal düzenleme 8 madde olacak şekilde ölçek ve alt boyutlarının güvenilirliği yüksek olduğu görülmüştür.

Duygusal yaklaşım baş etme ölçeği toplam 16 madde; duygusal ifade etme 8 madde, duygusal işleme 8 madde olacak şekilde ölçek ve alt boyutlarının güvenilirliği yüksek olduğu görülmüştür.

Aile yaşam doyumu ölçeği 23 madde olup güvenilirliğin yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 4. Yaş Değişkeninin Ölçekler ile İlişkisi

	Yaş	
Sıcaklık-Şefkat	r	-0,098
	p	0,007*
Düşmanlık-Saldırganlık	r	0,125
	p	,001*
Kayıtsızlık-İhmal	p	0,188
	r	<0,001*
Farklılaşmamış Reddetme	p	0,107
	r	0,003*
EKRÖ Puan	p	0,153
	r	<0,001*
Duygusal Tanıma	p	-0,051
	p	0,164
Duygusal Kolaylaştırma	r	-0,021
	p	0,570
Duygusal Düzenleme	r	0,026
	p	0,479
Duygusal Zekâ Ölçeği Puan	r	-0,011
	p	0,754
Duygusal İfade Etme	p	-0,022
	r	0,546
Duygusal İşleme	p	-0,059
	r	0,107
Duygusal Yaklaşım Baş etme Puan	p	-0,042
	r	0,250
Aile Yaşam Doyumu Ölçeği	p	-0,011
	p	0,770

Tablo 4'te yaş değişkeninin ölçeklerde ilişkisi çalışılmıştır. Yaş değişkeni ebeveyn kabul red ölçeği ve alt ölçekleri ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer ölçek ve alt ölçekleri ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır.

Tablo 5: Tanımlayıcı Özelliklerin Ebeveyn Kabul/Ret Ölçeğine Göre Dağılımı (n=750)

		Yetişkin Ebeveyn Kabul/Ret Ölçeği					
		n	Sıcaklık Şevkat	Düşmanlık Saldırganlık	Kayıtsızlık İhmal	Farklılaşmamış Redetme	Toplam
Cinsiyet	Erkek	199	26,29+5,7	9,8+4,21	9,96+3,95	5,94+2,9	40,96+12,97
	Kadın	551	26,63+5,32	8,98+3,72	9,33+3,54	5,31+2,41	38,53+11,66
t;p			0,75;0,453	2,585;0,010*	2,093;0,037*	2,767;0,006*	2,110;0,035*
Medeni Durum	Bekâr	484	26,76+5,35	8,94+3,85	9,18+3,56	5,39+2,51	38,33+11,86
	Evli	266	26,14+5,53	9,66+3,87	10,08+3,78	5,63+2,64	40,71+12,3
t;p			1,512;0,131	2,438;0,015*	3,152;0,002*	1,223;0,222	2,242;0,025*
Çocuk Varlığı	Hayır	518	26,89+5,27	8,87+3,8	9,12+3,49	5,32+2,43	38,03+11,59
	Evet	232	25,75+5,67	9,92+3,93	10,36+3,89	5,83+2,82	41,72+12,71
t;p			2,692;0,007*	3,453;0,001*	4,17; <0,001*	2,377;0,018*	3,90;<0,001*
Eğitim Durumu	İlk-Ortaokul	27	25,81+5,8	9,96+4,24	11,78+4,34 ^a	6,15+3,05	43,22+12,78
	Lise	90	27,24+5,1	9,01+3,47	9,17+3,34 ^b	5,31+2,25	38+10,55
	Ön lisans	181	26,28+5,73	9,36+4,25	9,65+3,96 ^b	5,76+2,76	39,92+13,22
	Lisans ve Üstü	416	26,58+5,3	9,16+3,78	9,38+3,54 ^b	5,37+2,51	38,91+11,83
	Diğer	36	26,14+5,82	8,67+3,65	9,19+3,32 ^b	5,25+2,38	38,36+11,32
F;p			0,662;0,618	0,577;0,679	3,074;0,016*	1,391;0,235	1,197;0,311
Gelir Düzeyini Değerlendirmesi	Düşük	133	25,62+5,76	9,64+4,17	10,35+3,85 ^a	5,92+2,87 ^a	41,4+12,83 ^a
	Orta	585	26,65+5,38	9,14+3,82	9,36+3,61 ^b	5,41+2,5 ^{ab}	38,85+11,93 ^{ab}
	Yüksek	32	28,25+4,15	8,44+3,31	8,53+3,31 ^b	4,88+2,06 ^b	35,91+9,91 ^b
F;p			3,679;0,026	1,550;0,213	5,220;0,006*	3,065;0,047*	3,679;0,026*
Anne Durum	Vefat etti	37	25,19+6,07	9,76+3,74	10,38+3,47	6,22+2,93	42,59+12,18
	Sağ	713	26,61+5,38	9,17+3,88	9,45+3,67	5,44+2,54	39+12,04
t;p			1,554;0,120	0,9;0,369	1,497;0,135	1,803;0,072	1,480;0,139
Baba Durum	Vefat etti	78	26,1+5,04	9,72+3,58	10+3,83	5,9+2,49	41,05+11,13
	Sağ	672	26,59+5,47	9,14+3,9	9,44+3,64	5,43+2,57	38,96+12,15
t;p			0,75;0,453	1,253;0,211	1,274;0,203	1,532;0,126	0,202;0,840
Çocukken Anne Baba Birlikteliği	Boşandılar	21	25,19+6,55	8,52+3,08	9,57+4,43	5,62+2,87	39,81+13,47
	Evli, ayrı yaşıyorlar	14	25,43+7,9	10,07+5,28	10,14+4,82	5,57+3,37	41,64+16,58
	Evli, birlikte yaşıyorlar	715	26,6+5,33	9,2+3,86	9,49+3,62	5,47+2,54	39,11+11,93

	F;p		0,989;0,373	0,675;0,509	0,225;0,799	0,043;0,957	2,480;0,084
Anne Eğitim Durumu	Okuryazar değil	108	26,3+5,23	9,52+4,03	10,33+3,94 ^a	5,82+2,66	40,88+12,42
	İlkokul	431	26,43+5,62	9,12+3,71	9,51+3,62 ^{ab}	5,36+2,47	39,02+11,89
	Ortaokul	92	27,4+4,85	8,72+3,87	8,8+3,3 ^b	5,14+2,51	37,13+10,88
	Lise	83	26,53+5,05	9,67+4,16	9,4+3,79 ^{ab}	5,82+2,67	39,94+12,89
	Üniversite	36	26,36+5,81	9,28+4,55	8,92+3,59 ^{ab}	5,86+3,1	39,31+13,64
	F;p		0,688;0,600	0,899;0,464	2,492;0,042*	1,679;0,153	1,382;0,238
Baba Eğitim Durumu	Okuryazar değil	29	26,66+5,11	8,79+3	9,52+2,9	5,76+1,96	39,24+8,56
	İlkokul	298	26,26+5,54	9,42+3,99	9,89+3,97	5,54+2,69	39,95+12,58
	Ortaokul	112	26,81+5,47	8,5+3,13	9,07+3,23	5,29+2,18	37,73+10,51
	Lise	181	26,88+5,42	9,22+4,03	9,27+3,57	5,32+2,6	38,65+12,53
	Üniversite	130	26,45+5,19	9,36+4,07	9,29+3,51	5,65+2,64	39,36+12,09
	F;p		0,470;0,757	1,296;0,270	1,534;0,190	0,585;0,674	0,378;0,824
Çocukluğunda Annenin Çalışma Durumu	Hayır	545	26,52+5,45	9,01+3,68	9,39+3,54	5,36+2,43	38,79+11,61
	Evet	205	26,6+5,35	9,69+4,3	9,8+3,96	5,78+2,87	40,18+13,16
	t;p		0,175;0,861	2,005;0,046*	1,33;0,185	1,847;0,066	1,455;0,146
Psikolojik Uzmana Başvuru Durumu	Hayır	605	27,09+5,14	8,91+3,64	9,19+3,43	5,28+2,35	37,97+11,23
	Evet	145	24,23+5,95	10,4+4,54	10,81+4,28	6,3+3,17	44,2+13,99
	t;p		5,339;<0,001*	3,679; <0,001*	4,267; <0,001*	3,624; <0,001*	7,283;<0,001*
Ailede Psikolojik Tedavi Alma Durumu	Hayır	617	26,81+5,26	8,87+3,6	9,19+3,38	5,27+2,33	38,15+11,15
	Evet	133	25,28+5,95	10,71+4,67	10,94+4,51	6,42+3,3	43,93+14,74
	t;p		2,972;0,003	4,286; <0,001*	4,228; <0,001*	3,811; <0,001*	3,540;<0,001*

Veriler Ortalama±Standart Sapma şeklinde verilmiştir.

t: Bağımsız Örneklem T Testi

F: Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)

İkili karşılaştırmalar için Post-Hoc Tukey Hsd/Tamhane's T² kullanılmıştır.

* p değeri 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 5'e göre Ebeveyn Kabul/Ret Ölçeği toplam puanı *cinsiyete* göre istatistiksel açıdan farklı olduğu görülmüştür (p=0,035). Erkeklerin Ebeveyn Kabul/Ret Ölçeğinden aldıkları ortalama puan (40,96), kadınların aldıkları ortalama puana göre anlamlı düzeyde yüksektir. Ebeveyn kabul red ölçeği alt boyutlarından Düşmanlık-Saldırganlık ölçeğinden alınan puanlar cinsiyete göre farklılık göstermiştir (p=0,010). Düşmanlık- Saldırganlık ölçeğinden erkeklerin aldığı puan kadınların aldığı puana göre

anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Yine EKRÖ alt boyutlarından kayıtsızlık-ihmal alt ölçeğinden alınan puanlar cinsiyete göre anlamlı olup ($p=0,037$) Kayıtsızlık- İhmal ölçeğinden erkeklerin aldığı puan kadınların aldığı puana göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. EKRÖ alt boyutlarından farklılaşmamış reddetme alt ölçeğinden alınan puanlar cinsiyete göre anlamlı ($p=0,006$) olup Farklılaşmamış reddetme ölçeğinden erkeklerin aldığı puan, kadınlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır.

Ebeveyn kabul-red ölçeğinden alınan puanlar *medeni duruma* göre farklılık göstermiştir ($p=0,025$). Evli olanların ölçekten aldıkları puan, bekârların aldıkları puana göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. EKRÖ alt boyutlarından Düşmanlık-Saldırganlık ölçeğinden alınan puanlar medeni duruma göre farklılık göstermiş ($p=0,015$) olup, Düşmanlık- Saldırganlık ölçeğinden evlilerin aldığı puan, bekârların aldığı puana göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Kayıtsızlık-İhmal alt boyutundan alınan puanlar medeni duruma göre farklılık göstermiş ($p=0,002$) olup, Kayıtsızlık- ihmal alt ölçeğinden evlilerin aldığı puanın, bekârların aldığı puana göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ebeveyn Kabul/Ret Ölçeğine göre *çocuk varlığı* ölçek ve alt ölçeklerden alınan ortalama puanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,001$). Sıcaklık-şefkat alt ölçeğinden alınan puanlar, çocuk varlığı durumuna göre farklılık göstermiştir ($p=0,007$). Sıcaklık- şefkat alt ölçeğinden çocuğu olmayanların aldığı puan, çocuğu olanların aldığı puana göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Düşmanlık- Saldırganlık alt ölçeğinden alınan puanlar, çocuk varlığı durumuna göre farklılık göstermiş olup ($p=0,001$), Düşmanlık- Saldırganlık alt ölçeğinden çocuğu olmayanların aldığı puanın çocuğu olanların aldığı puana göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük olduğu belirlenmiştir. Kayıtsızlık-ihmal alt ölçeğinden alınan puanlar, çocuk varlığı durumuna göre farklılık göstermiş ($p<0,001$) olup, Kayıtsızlık-ihmal alt ölçeğinden çocuğu olmayanların aldığı puan, çocuğu olanların aldığı puana göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük olduğu tespit edilmiştir. Farklılaşmamış reddetme alt ölçeğinden alınan puanlar, çocuk varlığı durumuna göre farklılık göstermiş- olup ($p=0,018$), Farklılaşmamış reddetme alt ölçeğinden çocuğu olmayanların aldığı puan, çocuğu olanların aldığı puana göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır.

EKRÖ alt boyutlarından kayıtsızlık-ihmal ölçeğinden alınan puanların eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur ($p=0,016$). Yapılan çoklu karşılaştırmalar sonucunda bu farkın kayıtsızlık ihmal alt ölçeğinden eğitim durumu ilk-ortaokul olanların aldıkları puanların diğer eğitim durumu gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olmasından kaynaklanmıştır.

Ebeveyn Kabul/Red Ölçeği puanlarının gelir düzeyi arttıkça azaldığı gözlenmiş ve aralarındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p=0,026$). Yapılan ikili karşılaştırmalarda gelir düzeyini düşük olarak değerlendirenlerin aldıkları puanın gelir düzeyini yüksek olarak değerlendirenlerin aldıkları puandan anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Kayıtsızlık-ihmal alt ölçeğinden alınan puanlar gelir düzeyi değerlendirmesine farklılık göstermiştir ($p=0,006$). Yapılan çoklu karşılaştırmalar sonucunda bu farkın gelir düzeyini düşük olarak değerlendirenlerin aldıkları puanın diğer gruplara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olmasından kaynaklanmıştır. Farklılaşmamış reddetme alt ölçeğinden alınan puanlar gelir düzeyi değerlendirmesine göre farklılık göstermiştir ($p=0,047$). Yapılan ikili karşılaştırmalarda bu farkın gelir düzeyini düşük olarak değerlendirenlerin aldıkları puanın, gelir düzeyini yüksek olarak değerlendirenlerin aldığı puandan istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük olmasından kaynaklanmıştır.

EKRÖ alt boyutlarından kayıtsızlık-ihmal ölçeğinden alınan puanların anne eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır ($p=0,042$). Yapılan çoklu karşılaştırmalar sonucunda bu farkın kayıtsızlık-ihmal alt ölçeğinden okuryazar olanların aldıkları puanın, ortaokul mezunu olanların aldıkları puandan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük olmasından kaynaklanmaktadır.

EKRÖ alt boyutlarından düşmanlık-saldırganlık alt ölçeğinden alınan puanların çocukluğunda annenin çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır ($p=0,046$). Düşmanlık- saldırganlık alt ölçeğinden çocukluğunda annesi çalışan grubun aldıkları puanın çocukluğunda annesi çalışmayan grubun aldıkları puandan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ebeveyn kabul-red ölçeğinden alınan puanlar psikolojik uzmana başvuru durumuna göre farklılık göstermiştir ($p<0,001$). Psikolojik uzmana başvuranların EKRÖ puanı, psikolojik uzmana başvurmayanların puanına göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. EKRÖ alt boyutlarından sıcaklık- şefkat alt ölçeğinden alınan puanlar

psikolojik uzmana başvuru durumuna göre farklılık göstermiş ($p<0,001$) olup, Sıcaklık-şefkat alt ölçeğinden psikolojik uzmana başvuranların aldıkları puanın psikolojik uzmana başvurmayanların aldıkları puandan istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük olduğu belirlenmiştir. EKRÖ alt boyutlarından düşmanlık-saldırganlık alt ölçeğinden alınan puanlar psikolojik uzmana başvuru durumuna göre farklılık göstermiş ($p<0,001$), Düşmanlık-saldırganlık alt ölçeğinden psikolojik uzmana başvuranların aldıkları puanın psikolojik uzmana başvurmayanların aldıkları puandan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek saptanmıştır. EKRÖ alt boyutlarından Kayıtsızlık-ihmal alt ölçeğinden alınan puanlar psikolojik uzmana başvuru durumuna göre farklılık göstermiş ($p<0,001$), psikolojik uzmana başvuranların aldıkları puanın psikolojik uzmana başvurmayanların aldıkları puandan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek tespit edilmiştir. EKRÖ alt boyutlarından farklılaşmamış reddetme alt ölçeğinden alınan puanlar psikolojik uzmana başvuru durumuna göre farklılık göstermiş ($p<0,001$), psikolojik uzmana başvuranların aldıkları puanın psikolojik uzmana başvurmayanların aldıkları puandan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ebeveyn kabul-red ölçeğinden alınan puanlar ailede psikolojik tedavi alma durumuna göre farklılık göstermiş ($p<0,001$) olup, Ailesinde psikolojik tedavi alma durumunun EKRÖ'den aldıkları puanın ailede psikolojik tedavi almayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. EKRÖ alt boyutlarından düşmanlık- saldırganlık alt ölçeğinden alınan puanlar, ailede psikolojik tedavi alma durumuna göre farklılık göstermiş ($p<0,001$) olup, ailesinde psikolojik tedavi alanların bulunduğu grubun aldığı puanın ailesinde psikolojik tedavi alanların bulunmadığı grubun aldığı puandan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır.

EKRÖ alt boyutlarından kayıtsızlık-ihmal alt ölçeğinden alınan puanlar, ailede psikolojik tedavi alma durumuna göre farklılık göstermiş olup ($p<0,001$), ailesinde psikolojik tedavi alanların bulunduğu grubun aldığı puanın ailesinde psikolojik tedavi alanların bulunmadığı grubun aldığı puandan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir.

EKRÖ alt boyutlarından farklılaşmamış reddetme alt ölçeğinden alınan puanlar, ailede psikolojik tedavi alma durumuna göre farklılık göstermiş ($p<0,001$) olup, psikolojik tedavi alanların bulunduğu grubun aldığı puanın ailesinde psikolojik tedavi

alanların bulunmadığı grubun aldığı puandan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6. Tanımlayıcı Özelliklerin Duygusal Zekâ Ölçeğine Göre Dağılımı (n=750)

			Duygusal Zekâ Ölçeği				
			n				
			Duygusal Tanıma	Duygusal Kolaylaştırma	Duygusal Düzenleme	Toplam	
Cinsiyet	Erkek	199	21,71+5,83	20,75+5,5	27,76+7,92	70,22+17,5	
	Kadın	551	22,9+5	21,18+4,98	27,37+7,24	71,44+15,09	
t;p			2,56;0,011*	1,014;0,311	0,644;0,52	0,876;0,382	
Medeni Durum	Bekâr	484	22,76+5,25	21,22+4,98	27,48+7,24	71,46+15,29	
	Evli	266	22,26+5,26	20,77+5,36	27,47+7,76	70,5+16,59	
t;p			1,25;0,212	1,149;0,251	0,02;0,984	0,799;0,425	
Çocuk Varlığı	Hayır	518	22,7+5,22	21,19+5,03	27,47+7,28	71,36+15,37	
	Evet	232	22,31+5,33	20,79+5,31	27,49+7,75	70,59+16,61	
t;p			0,95;0,342	0,97;0,332	0,045;0,964	0,610;0,542	
Eğitim Durumu	İlk-Ortaokul	27	19,07+5,72 ^a	19,52+5,97	26,93+9,41	65,52+19,78	
	Lise	90	23,06+4,96 ^b	21,82+4,71	28,86+7,46	73,73+15,4	
	Ön lisans	181	22,99+4,69 ^b	21,3+5,1	27,56+7,12	71,86+14,26	
	Lisans ve Üstü	416	22,52+5,44 ^b	20,88+5,18	27,14+7,4	70,54+16,17	
	Diğer	36	22,69+5,4 ^b	21,25+4,72	27,81+7,34	71,75+15,05	
F;p			3,539;0,007*	1,357;0,247	1,046;0,382	1,731;0,141	
Gelir Düzeyini Değerlendirmesi	Düşük	133	22,03+5,55	20,1+5,42	26,46+7,94	68,59+16,61	
	Orta	585	22,64+5,22	21,26+5,05	27,57+7,34	71,48+15,64	
	Yüksek	32	23,78+4,47	21,44+4,82	29,87+6,07	75,09+13,16	
F;p			1,610;0,210	2,913;0,055	2,987;0,051	2,902;0,056	
Anne Durum	Vefat etti	37	20,76+5,69	19,46+5,2	25,92+7,63	66,14+16,85	
	Sağ	713	22,68+5,22	21,15+5,1	27,55+7,41	71,38+15,67	
t;p			2,174;0,03*	1,959;0,050*	1,307;0,191	1,977;0,048*	
Baba Durum	Vefat etti	78	22,08+5,55	20,33+5,27	27,1+7,76	69,51+16,29	
	Sağ	672	22,64+5,22	21,15+5,1	27,52+7,38	71,31+15,7	
t;p			0,898;0,369	1,332;0,183	0,466;0,641	0,951;0,342	
Çocukken Anne Baba Birlikteliği	Boşandılar	21	24,1+2,17	21,9+4,12	28,1+5,44	74,1+9,05	

	Evli, ayrı yaşıyorlar	14	23,93+5,11	22,07+4,05	29,5+7,81	75,5+14,53
	Evli, birlikte yaşıyorlar	715	22,51+5,31	21,02+5,16	27,42+7,47	70,95+15,93
	F;p		1,397;0,248	0,581;0,560	0,617;0,540	0,958;0,384
Anne Eğitim Durumu	Okuryazar değil	108	21,56+5,72	20,75+5,24	27,13+7,77	69,44+16,61
	İlkokul	431	22,68+4,95	21,01+5,05	27,67+7,18	71,36+15,21
	Ortaokul	92	22,48+5,94	21,51+5,51	27,58+7,67	71,57+17,51
	Lise	83	23,01+5,44	20,77+5,13	26,51+7,86	70,29+15,87
	Üniversite	36	23,78+4,74	22,14+4,57	28,17+7,7	74,08+14,9
	F;p		1,689;0,151	0,751;0,558	0,565;0,688	0,727;0,574
Baba Eğitim Durumu	Okuryazar değil	29	22,1+5,73	20,69+5,67	27,31+8,91	70,1+17,6
	İlkokul	298	22,17+5,33	20,78+5,1	27,25+7,34	70,2+15,78
	Ortaokul	112	22,22+5,43	21,35+5,11	27,88+7,33	71,46+16,12
	Lise	181	23,15+4,96	21,3+4,81	26,78+7,24	71,24+14,61
	Üniversite	130	23,15+5,16	21,22+5,49	28,63+7,54	73+16,55
	F;p		1,582;0,177	0,478;0,752	1,345;0,252	0,760;0,551
Çocukluğunda Annenin Çalışma Durumu	Hayır	545	22,43+5,11	20,96+5,11	27,23+7,37	70,62+15,57
	Evet	205	22,99+5,6	21,33+5,14	28,13+7,53	72,45+16,23
	t;p		1,237;0,217	0,878;0,38	1,491;0,136	1,417;0,157
Psikolojik Uzmana Başvuru Durumu	Hayır	605	22,29+5,35	21,1+5,15	27,71+7,37	71,1+16,02
	Evet	145	23,8+4,66	20,92+5,02	26,48+7,57	71,2+14,68
	t;p		3,126;0,002*	0,366;0,714	1,805;0,072	0,068;0,946
Ailede Psikolojik Tedavi Alma Durumu	Hayır	617	22,64+5,19	21,22+5,03	27,75+7,34	71,61+15,55
	Evet	133	22,31+5,56	20,35+5,46	26,18+7,66	68,83+16,55
	t;p		0,664;0,507	1,786;0,074	2,221;0,027*	1,847;0,065

Veriler Ortalama±Standart Sapma şeklinde verilmiştir.

t: Bağımsız Örneklem T Testi

F: Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)

İkili karşılaştırmalar için Post-Hoc Tukey Hsd/Tamhane's T^2 kullanılmıştır.

* p değeri 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 6'ya göre duygusal zekâ ölçeği, duygusal tanıma alt ölçeğinden alınan puanlar cinsiyete göre farklılık göstermiştir ($p=0,011$). Duygusal tanıma alt ölçeğinden kadınların aldığı ölçek puanının erkeklerin aldığı ölçek puanına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Duygusal zekâ ölçeği, duygusal tanıma alt ölçeğinden alınan puanlar, eğitim durumuna göre farklılık göstermiştir ($p=0,007$). Yapılan çoklu karşılaştırmalarda bu farklılığın ilk-ortaokul grubunun duygusal tanıma alt ölçeğinden, diğer gruplara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük puan almasından kaynaklanmaktadır.

Duygusal zekâ ölçeğinden alınan puanlar anne yaşam durumuna göre farklılık göstermiş ($p=0,048$) olup, Annesi sağ olanların duygusal zekâ ölçeğinden aldıkları ölçek puanının annesi vefat edenlerin aldıkları ölçek puanından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır. Duygusal tanıma alt ölçeğinden alınan puanlar anne yaşam durumuna farklılık göstermiştir ($p=0,03$). Duygusal tanıma alt ölçeğinden annesi sağ olanların aldıkları ölçek puanının annesi vefat edenlerin aldıkları ölçek puanından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Duygusal kolaylaştırma alt ölçeğinden alınan puanlar anne yaşam durumuna göre farklılık göstermiş ($p=0,050$) olup, annesi sağ olanların aldıkları ölçek puanının annesi vefat edenlerin aldıkları ölçek puanından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir.

Duygusal zekâ duygusal tanıma alt ölçeğinden alınan puanlar psikolojik uzmana başvuru durumuna göre farklılık göstermiş olup ($p=0,002$), psikolojik uzmana başvuranların aldıkları ölçek puanının psikolojik uzmana başvurmayanların aldıkları ölçek puanından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır.

Duygusal zekâ duygusal düzenleme alt ölçeğinden alınan puanlar ailede psikolojik tedavi alma durumuna göre farklılık göstermiş ($p=0,027$) olup, ailesinde psikolojik tedavi alanların bulunduğu grubun aldığı puanın ailesinde psikolojik tedavi alanların bulunmadığı grubun aldığı puandan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7. Tanımlayıcı Özelliklerin Duygusal Yaklaşım Baş etme Ölçeğine Göre Dağılımı (n=750)

		Duygusal Yaklaşım Baş etme Ölçeği			
		n	Duygusal İfade Etme	Duygusal İşleme	Toplam
Cinsiyet	Erkek	199	27,36+7,69	28,77+7,81	56,14+15,02
	Kadın	551	27,83+7,5	29,44+7,18	57,27+13,98
t;p			0,755;0,451	1,052;0,294	0,964;0,335
Medeni Durum	Bekâr	484	27,88+7,66	29,58+7,44	57,46+14,43
	Evli	266	27,4+7,34	28,68+7,17	56,08+13,92
t;p			0,833;0,405	1,599;0,110	1,265;0,206
Çocuk Varlığı	Hayır	518	27,74+7,69	29,43+7,53	57,18+14,57
	Evet	232	27,63+7,24	28,88+6,93	56,51+13,56
t;p			0,191;0,849	0,945;0,345	0,588;0,557
Eğitim Durumu	İlk-Ortaokul	27	24,96+7,92	25,78+7,24 ^a	50,74+14,68
	Lise	90	28,97+7,27	30,42+6,7 ^b	59,39+13,24
	Ön lisans	181	27,83+7,37	29,78+7,11 ^{ab}	57,61+13,8
	Lisans ve Üstü	416	27,56+7,59	29,06+7,55 ^{ab}	56,62+14,54
	Diğer	36	27,69+8,04	28,75+7,28 ^{ab}	56,44+14,47
F;p			1,577;0,179	2,443;0,045*	2,116;0,077
Gelir Düzeyini Değerlendirmesi	Düşük	133	26,73+8,24	28,06+8,37	54,79+16
	Orta	585	27,8+7,42	29,47+7,14	57,27+13,89
	Yüksek	32	30,06+6,24	30,47+6,28	60,53+12,27
F;p			2,734;0,066	2,452;0,087	2,697;0,068
Anne Durum	Vefat etti	37	26,51+7,07	26,81+7,2	53,32+13,83
	Sağ	713	27,77+7,57	29,39+7,34	57,16+14,26
t;p			0,988;0,324	2,085;0,037*	1,597;0,111
Baba Durum	Vefat etti	78	25,9+7,22	27,94+6,54	53,83+12,86
	Sağ	672	27,92+7,56	29,42+7,43	57,33+14,38
t;p			2,245;0,025*	1,686;0,092	2,057;0,040*
Çocukken Anne Baba Birlikteliği	Boşandılar	21	28,48+6,35	32,05+4,77	60,52+10,18
	Evli, ayrı yaşıyorlar	14	25,93+8,06	28,36+8,65	54,29+15,89
	Evli, birlikte yaşıyorlar	715	27,72+7,57	29,2+7,38	56,92+14,33

	F;p		0,498;0,608	1,643;0,194	0,905;0,405
Anne Eğitim Durumu	Okuryazar değil	108	26,8+7,04	27,94+7,26	54,73+13,9
	İlkokul	431	27,72+7,4	29,36+7,12	57,08+13,81
	Ortaokul	92	28,13+8,09	29,68+7,95	57,82+15,45
	Lise	83	29,04+7,88	30,27+7,9	59,3+15,36
	Üniversite	36	26,19+8,3	28,67+7,33	54,86+14,44
	F;p		1,475;0,208	1,424;0,224	1,508;0,198
Baba Eğitim Durumu	Okuryazar değil	29	27,97+6,69	28,1+6,39	56,07+12,75
	İlkokul	298	26,97+7,41	28,74+7,14	55,72+13,88
	Ortaokul	112	27,54+7,68	29,09+7,41	56,63+14,36
	Lise	181	28,11+8,12	29,64+7,87	57,75+15,36
	Üniversite	130	28,92+6,99	30,34+7,18	59,25+13,6
	F;p		1,695;0,149	1,380;0,239	1,592;0,175
Çocukluğunda Annenin Çalışma Durumu	Hayır	545	27,66+7,48	29,16+7,33	56,82+14,19
	Evet	205	27,83+7,74	29,55+7,42	57,38+14,46
	t;p		0,281;0,779	0,648;0,217	0,483;0,630
Psikolojik Uzmanı Başvuru Durumu	Hayır	605	27,59+7,46	29,24+7,19	56,83+14,02
	Evet	145	28,2+7,91	29,34+8,01	57,54+15,24
	t;p		0,874;0,382	0,137;0,891	0,533;0,594
Ailede Psikolojik Tedavi Alma Durumu	Hayır	617	27,72+7,45	29,38+7,26	57,1+14,06
	Evet	133	27,67+7,99	28,71+7,78	56,38+15,17
	t;p		0,065;0,948	0,948;0,343	0,523;0,601

Veriler Ortalama±Standart Sapma şeklinde verilmiştir.

t: Bağımsız Örneklem T Testi

F: Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)

İkili karşılaştırmalar için Post-Hoc Tukey Hsd/Tamhane's T² kullanılmıştır.

* p değeri 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 7'ye göre duygusal yaklaşım baş etme ölçeği duygusal işleme alt ölçeğinden alınan puanlar eğitim durumuna göre farklılık göstermiştir (p=0,045). Yapılan çoklu karşılaştırmalarda bu farkın ilk-ortaokul grubun duygusal işleme alt ölçeğinden aldıkları puanın, lise grubunun duygusal işleme alt ölçeğinden aldıkları puandan istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük olmasından kaynaklanmaktadır.

Duygusal yaklaşım baş etme ölçeği duygusal işleme alt ölçeğinden alınan puanlar anne yaşam durumuna göre farklılık göstermiştir (p=0,037). Duygusal

işlemlere alt ölçeğinden annesi sağ olanların aldıkları ölçek puanı, annesi vefat edenlerin aldıkları ölçek puanından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Duygusal Yaklaşım Baş Etme Ölçeği puanı baba yaşam durumuna göre anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür ($p=0,040$). Babası sağ olanların duygusal yaklaşım baş etme ölçek puanı, babası vefat edenlerin almış oldukları duygusal yaklaşım baş etme ölçek puanından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

DYBÖ – Duygusal İfade Etme Alt Ölçeği puanı baba yaşam durumuna göre anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür ($p=0,025$). Babası vefat etmiş bireylerin DYBÖ – Duygusal İfade Etme Alt Ölçeğinden aldıkları ortalama puan, babası sağ olan bireylerin aldıkları ortalama puandan istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 8. Tanımlayıcı Özelliklerin Aile Yaşam Doyum Ölçeğine Göre Dağılımı (n=750)

			Aile Yaşam Doyum Ölçeği
Cinsiyet	Erkek	99	42,62+21,4
	Kadın	51	46,48+22,33
	t;p		2,110;0,035*
Medeni Durum	Bekâr	84	46,71+23,59
	Evli	66	43,16+19,03
	t;p		2,242;0,025*
Çocuk Varlığı	Hayır	18	45,87+22,6
	Evet	32	44,52+21,08
	t;p		0,772;0,440
Eğitim Durumu	İlk-Ortaokul	7	49,81+28,52 ^{ab}
	Lise	0	41,62+21,87 ^b
	Ön lisans	81	49,89+25,3 ^a
	Lisans ve Üstü	16	43,95+19,92 ^b
	Diğer	6	46,83+22,04 ^{ab}
	F;p		3,307;0,011*

Gelir Düzeyini Değerlendirmesi	Düşük	33	48,65+23,79
	Orta	85	44,97+21,82
	Yüksek	2	41,12+19,74
	F;p		2,144;0,118
Anne Durum	Vefat etti	7	50,7+22,6
	Sağ	13	45,18+22,09
	t;p		1,480;0,139
Baba Durum	Vefat etti	8	44,97+20,45
	Sağ	72	45,51+22,34
	t;p		0,202;0,840
Çocukken Anne Baba Birlikteliği	Boşandılar	1	54,95+26,89
	Evli, ayrı yaşıyorlar	4	50,93+22,05
	Evli, birlikte	15	45,07+21,94
	F;p		2,480;0,084
Anne Eğitim Durumu	Okuryazar değil	08	42,82+20,29
	İlkokul	31	45,24+20,57
	Ortaokul	2	44,46+25,19
	Lise	3	49,16+27,35
	Üniversite	6	49,89+23,44
	F;p		1,382;0,238
Baba Eğitim Durumu	Okuryazar değil	9	40,83+18,96
	İlkokul	98	45,48+21,01
	Ortaokul	12	45,07+22,89
	Lise	81	45,82+23,63
	Üniversite	30	46,25+22,68
	F;p		0,378;0,824
Çocukluğunda Annenin Çalışma Durumu	Hayır	45	44,73+21,74
	Evet	05	47,37+23,1
	t;p		1,455;0,146
Psikolojik Uzmanı Başvuru Durumu	Hayır	05	42,67+19,36
	Evet	45	57,08+28,43
	t;p		7,283;<0,001*
Ailede Psikolojik Tedavi Alma Durumu	Hayır	17	44,14+21,11

Evet	33	51,57+25,6
t;p		3,540;<0,001*

Veriler Ortalama±Standart Sapma şeklinde verilmiştir.

t: Bağımsız Örneklem T Testi

F: Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova)

İkili karşılaştırmalar için Post-Hoc Tukey Hsd/Tamhane's T² kullanılmıştır.

* p değeri 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 8'e göre aile yaşam doyumu ölçeğinden bireylerin aldığı puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüş olup ($p=0,035$), kadınların Aile Yaşam Doyumu Ölçeğinden aldıkları puanın erkeklerin aldıkları puandan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır.

Aile yaşam doyumu ölçeğinden alınan puanlar medeni duruma göre anlamlı düzeyde farklıdır ($p=0,025$). Evlilerin aldıkları puanın bekârların aldığı puana göre istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük olduğu belirlenmiştir.

Aile yaşam doyum ölçeğinden alınan puanlar eğitim durumu gruplarına göre anlamlı düzeyde farklı olduğu saptanmıştır ($p=0,011$). Yapılan ikili karşılaştırmalarda bu farkın önlisans grubun aile yaşam doyumu ölçeğinden aldığı puanlar lise ve lisans ve üstü gruplarının aldığı puanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır.

Aile yaşam doyum ölçeğinden alınan puanlar psikolojik uzmana başvurma durumuna göre farklılık göstermiş olup ($p<0,001$), Psikolojik uzmana başvuranların aile yaşam doyumu ölçeğinden aldıkları puanın psikolojik uzmana başvurmayanların aile yaşam doyumu ölçeğinden aldıkları puandan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Aile yaşam doyumu ölçeğinden alınan puanlar Ailesinde psikolojik tedavi alan birey bulunma durumuna göre farklılık gösterdiği belirlenmiş olup ($p<0,001$), Ailesinde psikolojik tedavi alanların bulunduğu grubun aile yaşam doyumu ölçeğinden aldığı puanın ailesinde psikolojik tedavi alanların bulunmadığı grubun aile yaşam doyumu ölçeğinden aldığı puandan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo.9 Ölçekler Arası İlişkiler (n=750)

		Duygusal Zekâ Ölçeği	Duygusal Yaklaşım Baş etme	Aile Yaşam Doyumu Ölçeği
Yetişkin Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği	r	-0,263	-0,257	0,503
	p	<0,001*	0,002*	<0,001*
Duygusal Zekâ Ölçeği	r		0,627	-0,133
	p		<0,001*	<0,001*
	p		<0,001*	<0,001*
Duygusal Yaklaşım Baş etme	r			-0,155
	p			<0,001*

r: Pearson Koralasyon Katsayısı

* p değeri 0,05 düzeyinde anlamlı.

Korelasyon katsayısı (r) nın yorumu;

$r < 0.2$ ise çok zayıf ilişki yada korelasyon yok.

r, 0.2-0.4 arasında ise zayıf korelasyon.

r, 0.4-0.6 arasında ise orta şiddette korelasyon.

r, 0.6-0.8 arasında ise yüksek korelasyon.

r, 0.8> ise çok yüksek korelasyon olduğu yorumu yapılır.

Tablo 9’da çalışmamızda kullanılan ölçek ve bu ölçeklere ilişkin alt boyutlar arasındaki korelasyonlar verilmiştir. Yetişkin kabul-red ölçeği ile diğer bütün ölçekler arasındaki ilişkiler anlamlıdır.

Çalışmada belirlenen bağımlı değişkenler ile bu değişkeni tahmin etmede kullanılabileceği düşünülen bağımsız değişkenler arasında dört ayrı Regresyon modeli kurulmuş ve sonuçlar değerlendirilmiştir.

Tablo 10: Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği Üzerine Sosyodemografik Özelliklerinin Etkisinin Çoklu Regresyon Analizi ile İncelenmesi

Model	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize Edilmiş Beta	t	p	B için Güven Aralığı (%95)		VIF
	B	Std. Hata				Alt Sınır	Üst Sınır	
Sabit	40,998	1,237		33,131	<0,001*	38,569	43,428	
Cinsiyet	-2,974	0,971	-0,109	-3,065	0,002*	-4,88	-1,069	1,046
Medeni Durum	-1,526	1,643	-0,061	-0,929	0,353	-4,752	1,7	3,521
Çocuk Varlığı	5,055	1,691	0,194	2,99	0,003*	1,736	8,375	3,48
Gelir Düzeyi- Orta	-2,732	1,123	-0,094	-2,434	0,015*	-4,936	-0,528	1,232
Gelir Düzeyi- Yüksek	-7,288	2,329	-0,122	-3,128	0,002*	-11,861	-2,715	1,263
Psikolojik Uzmanı Başvuru	5,363	1,105	0,176	4,852	<0,001*	3,193	7,533	1,086
Ailenizde Psikolojik Tedavi	4,188	1,135	0,133	3,691	<0,001*	1,96	6,416	1,07

* p değeri 0,05 düzeyinde anlamlı.

Ebeveyn kabul ret ölçeği puanına etki eden bağımsız değişkenler regresyon analizi ile incelenmiş ve oluşturulan regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Regresyon modelimize göre Cinsiyet ($\beta=-0,109$; $p<0,05$), Çocuk Varlığı ($\beta=0,194$; $p<0,05$), Gelir Düzeyi- Orta ($\beta=-0,094$; $p<0,05$), Gelir Düzeyi- Yüksek ($\beta=-0,122$; $p<0,05$), Psikolojik Uzmanla Başvuru ($\beta=0,176$; $p<0,05$) ve Ailenizde Psikolojik Tedavi ($\beta=0,133$; $p<0,05$) değişkenlerinin Ebeveyn Kabul/Ret Ölçeğini anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Regresyon Analizine göre “Cinsiyet” değişkeninde gerçekleşecek bir birimlik artış bağımlı değişkenimiz Ebeveyn Kabul/Ret Ölçeğinin 2,974 birim azalmasına neden olmaktadır. Yani “Kadın” grubunun Ebeveyn Kabul/Ret Ölçeği Puanı “Erkek” grubuna göre 2,974 birim daha yüksektir. Regresyon Analizine göre “Çocuk Varlığı” değişkeninde gerçekleşecek bir birimlik artış bağımlı değişkenimiz Ebeveyn Kabul/Ret Ölçeğinin 5,055 birim artmasına neden olmaktadır. Yani “Çocuk Varlığı-Evet” grubunun Ebeveyn Kabul/Ret Ölçeği Puanı “Hayır” grubuna göre 5,055 birim daha yüksektir. Regresyon Analizine göre “Gelir Düzeyi-Orta” değişkeninde gerçekleşecek bir birimlik artış bağımlı değişkenimiz Ebeveyn Kabul/Ret Ölçeğinin 2,732 birim azalmasına neden olmaktadır. Yani “Gelir Düzeyi-Orta” grubunun Ebeveyn Kabul/Ret Ölçeği Puanı “Düşük” grubuna göre 2,732 birim daha yüksektir. Regresyon Analizine göre “Gelir Düzeyi- Yüksek” değişkeninde gerçekleşecek bir birimlik artış bağımlı değişkenimiz Ebeveyn Kabul/Ret Ölçeğinin 7,288 birim azalmasına neden olmaktadır. Yani “Gelir Düzeyi- Yüksek” grubunun Ebeveyn Kabul/Ret Ölçeği Puanı “Düşük” grubuna göre 7,288 birim daha yüksektir. Regresyon Analizine göre “Psikolojik Uzmanla Başvuru” değişkeninde gerçekleşecek bir birimlik artış bağımlı değişkenimiz Ebeveyn Kabul/Ret Ölçeğinin 5,363 birim artmasına neden olmaktadır. Yani “Evet” grubunun Ebeveyn Kabul/Ret Ölçeği Puanı “Hayır” grubuna göre 5,363 birim daha yüksektir. Regresyon Analizine göre “Ailenizde Psikolojik Tedavi” değişkeninde gerçekleşecek bir birimlik artış bağımlı değişkenimiz Ebeveyn Kabul/Ret Ölçeğinin 4,188 birim artmasına neden olmaktadır. Yani “Evet” grubunun Ebeveyn Kabul/Ret Ölçeği Puanı “Hayır” grubuna göre 4,188 birim daha yüksektir.

Tablo 11: DZÖ'nün etkisinin regresyon analizi ile incelenmesi

Model	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize Edilmiş Beta	t	p	B için Güven Aralığı (%95)		VIF
	B	Std. Hata				Alt Sınır	Üst Sınır	
Sabit	66,135	2,586		25,576	<0,001*	61,059	71,212	
Anne Durum	5,244	2,652	0,072	1,977	0,048*	0,037	10,450	1,000

* p değeri 0,05 düzeyinde anlamlı.

Regresyon modelimize göre Anne Durum ($\beta=0,072$; $p<0,05$) Duygusal Zekâ Ölçeğini anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Regresyon Analizine göre “Anne Durum” değişkeninde gerçekleşecek bir birimlik artış bağımlı değişkenimiz Duygusal Zekâ Ölçeğinin 5,244 birim artmasına neden olmaktadır. Yani “Sağ” grubunun Duygusal Zekâ Ölçeği Puanı “Vefat Etti” grubuna göre 5,244 birim daha yüksektir.

Regresyon modelimizde Duygusal Yaklaşım Baş etme Ölçeği bağımlı değişken olarak kabul edilmiş ve bu değişken ile anlamlı olduğu hesaplanan bireylere ilişkin tanımlayıcı özelliklerden Baba Durum bağımsız değişken olarak analize dâhil edilmiştir.

Tablo 12: Duygusal Yaklaşım Baş Etme Ölçeği Üzerine Sosyodemografik Özelliklerinin Etkisinin Regresyon Analizi ile İncelenmesi

Model	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize Edilmiş Beta	t	p	B için Güven Aralığı (%95)		VIF
	B	Std. Hata				Alt Sınır	Üst Sınır	
Sabit	53,833	1,611		33,418	<0,001*	50,671	56,996	
Baba Durum	3,501	1,702	0,075	2,057	0,040*	0,161	6,842	1

* p değeri 0,05 düzeyinde anlamlı.

Regresyon modelimize göre Baba Durum ($\beta=0,075$; $p<0,05$) Duygusal Yaklaşım Baş etme Ölçeğini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Regresyon Analizine göre “Baba Durum” değişkeninde gerçekleşecek bir birimlik artış, bağımlı değişkenimiz Duygusal Yaklaşım Baş etme Ölçeğinin 3,501 birim artmasına neden olmaktadır. Yani “Sağ” grubunun Duygusal Yaklaşım Baş etme Ölçeği Puanı “Vefat Etti” grubuna göre 3,501 birim daha yüksektir.

Tablo 13: Aile Yaşam Doyumu Ölçeği Üzerine Sosyodemografik Özelliklerinin Etkisinin Çoklu Regresyon Analizi ile İncelenmesi

Model	Standardize Edilmemiş Katsayılar		Standardize Edilmiş Beta	t	p	B için Güven Aralığı (%95)		VIF
	B	Std. Hata				Alt Sınır	Üst Sınır	
Sabit	42,248	1,711		24,689	<0,001*	38,889	45,608	
Cinsiyet	1,706	1,791	0,034	0,953	0,341	-1,809	5,221	1,033
Medeni Durum	-3,758	1,64	-0,081	-2,292	0,022*	-6,978	-0,539	1,018
Psikolojik Uzman Başvuru	13,364	2,051	0,239	6,516	<0,001*	9,338	17,39	1,084
Ailenizde Psikolojik Tedavi	3,961	2,103	0,068	1,883	0,060	-0,168	8,09	1,067

* p değeri 0,05 düzeyinde anlamlı.

Regresyon modelimize göre Medeni Durum ($\beta=-0,081$; $p<0,05$) ve Psikolojik Uzman Başvuru durumunun ($\beta=0,077$; $p<0,05$) Aile Yaşam Doyumu Ölçeğini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Regresyon Analizine göre “Medeni Durum” değişkeninde gerçekleşecek bir birimlik artış bağımlı değişkenimiz Aile Yaşam Doyumu Ölçeğinin 3,758 birim azalmasına neden olmaktadır. Yani “Bekâr” grubunun Aile Yaşam Doyumu Ölçeği Puanı “Evli” grubuna göre 3,501 birim daha yüksektir. Regresyon Analizine göre “Psikolojik Uzman Başvuru” değişkeninde gerçekleşecek bir birimlik artış bağımlı değişkenimiz Aile Yaşam Doyumu Ölçeğinin 13,364 birim artmasına neden olmaktadır. Yani “Evet” grubunun Aile Yaşam Doyumu Ölçeği Puanı “Hayır” grubuna göre 13,364 birim daha yüksektir.

5.Tartışma

Bu çalışmada ebeveyn kabul ret kuramının bireylerde, duygusal zekâ, duygusal baş etme ve aile yaşam doyumu arasındaki ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda yapılan analizlerden elde edilen bulgular literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

5.1. Ebeveyn Kabul/Ret Puan Ortalamalarının Tartışılması

Çalışmamızda ebeveyn kabul ret ölçeği toplam puanı cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklı bulunmuş olup, erkeklerin ebeveyn kabul/ret ölçeğinden aldıkları ortalama puan, kadınlara göre anlamlı derecede yüksektir yani erkekler ebeveynleri tarafından daha fazla reddedildiklerini düşünmüşlerdir. Epli ve arkadaşlarının (2021) algılanan ebeveyn kabul ve reddi ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada da benzer şekilde erkeklerin daha düşük kabul ve daha fazla ret algıladıkları saptanmıştır (Epli ve ark., 2021). Bilen tarafından yapılan çalışmada da benzer şekilde, erkek üniversite öğrencilerinin puan ortalamalarının kadın üniversite öğrencilerinin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu, yani erkeklerin daha düşük kabul ve daha fazla ret algıladıkları belirlenmiştir (Bilen, 2013). Buna karşılık Kazmaz ve Epli'nin çalışmasında erkeklerin anneden algıladıkları ret puan ortalamalarının daha az olduğu görülmektedir (Kazmaz ve Epli, 2022). Literatürde gördüğümüz bu farklı sonuçların toplumsal cinsiyet rolleri kaynaklı olduğu düşünülebilir. Toplumda bazı kesimlerde erkek çocuğunu soyun devamı olarak gören bakış açısı hakimken, kimi yerlerde kız çocuğunu bir nimet olarak gören bakış açısı hakimdir.

Bizim çalışmamızda ebeveyn kabul/ret ölçeğinden alınan toplam puan ortalaması medeni duruma göre farklılık göstermiş olup, evlilerin aldığı puan, bekarların aldığı puana göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Erişen'in (2023), 356 yetişkinle yaptığı çalışma sonucumuzla benzerlik göstermiş olup, evlilerin anne babalarından algıladıkları ret bekârlara göre yüksek bulunmuştur (Erişen, 2023). Bunun nedeni ret algılayan bireylerin sevgi açlığı olması ve bu duygusunu aile ilişkisinde tamamlamaya çalışmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Bizim çalışmamızda EKRÖ alt boyutlarından kayıtsızlık-ihmal ölçeğinden alınan puanların eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Yapılan çoklu karşılaştırmalar sonucunda bu farkın kayıtsızlık-ihmal alt ölçeğinden

eğitim durumu ilk-ortaokul olanların aldıkları puanların diğer eğitim durumu gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olmasından kaynaklanmıştır. Yani ilk-ortaokul eğitim düzeyindekilerin algıladıkları reddin daha fazla olduğu saptanmıştır. Can ve Aksel'in (2017) çalışmasında EKRÖ puan ortalamaları ile anne-baba eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamışken, Erkan ve Toran'ın (2004) çalışmasında, eğitim durumuna göre annelerin EKRÖ'den aldıkları toplam puan ortalamaları arasında eğitim düzeyi arttıkça algılanan reddin azaldığı bulunmuştur (Erkan ve Toran, 2004). Çalışmamız Erkan ve Toran'ın yaptığı çalışma ile paralel iken Can ve Aksel'in yaptığı çalışmanın sonuçları ile arasında farklılık göstermiştir. Literatürde gördüğümüz bu farklılığın eğitim hayatı konusunda bazı ailelerin katı ve karşılaştırmacı tavırları çocukların yüksek ret algılamasına, bazı ailelerin daha esnek davranması daha düşük ret algılanmasına yol açtığı düşünülebilir.

Bizim çalışmamızda ebeveyn kabul/ret ölçeği puanlarının gelir düzeyi arttıkça azaldığı gözlenmiştir ve aralarındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Çakır'ın (2022) çalışmasında alt sosyoekonomik düzeyde bulunan ebeveynlerin sıcaklık/duygusal yakınlık düzeyi daha yüksek olduğu (Çakır, 2022), Gelgör'ün (2016) yaptığı çalışmada ise gelir durumu ile ebeveyn kabul-ret puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır (Gelgör, 2016). Farklı çalışmalar da farklı sonuçlar elde edilmiş olup, bunun sebebinin algısal farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Gelir düzeyi arttıkça ebeveynin çocuğa sağladığı imkanlar artmakta ve bu sayede çocuk kendini aile içinde değerli bir birey olarak hissedebilir ya da tam tersi sağlanan imkân düzeyleri arttıkça ailenin beklentisi artabilir ve yetersiz kalan çocuk red algılayabilir. Örneklem farklılıklarının bu sonuca yol açtığı düşünülebilir.

Bizim çalışmamızda EKRÖ alt boyutlarından kayıtsızlık-ihmal ölçeğinden alınan puanların anne eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Yapılan çoklu karşılaştırmalar sonucunda bu farkın kayıtsızlık-ihmal alt ölçeğinden okuryazar olanların aldıkları puanın, ortaokul mezunu olanların aldıkları puandan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Çakır'ın çalışmasında anne eğitim durumuna göre farklılık gözlenmemiştir (Çakır, 2022). Bizim araştırmamızda ortaya çıkan bu sonucun eğitim durumu arttıkça çalışma oranlarının

artması ve annesi ile yeterince vakit geçiremeyen çocuğun daha fazla ret algılamasıyla açıklanabilir.

Bizim çalışmamızda ebeveyn kabul-ret ölçeğinden alınan puanlar psikolojik uzmana başvuru durumuna göre farklılık göstermiştir. Uzmana başvuranların ve psikolojik tedavi alan bireylerin düşmanlık-saldırganlık ve kayıtsızlık-ihmal puanları yüksek, sıcaklık-şefkat puanları düşük çıkmıştır. Yani ebeveynlerinden ret algılayanların psikolojik uzmana başvuru oranı daha yüksektir. Cox ve arkadaşlarının (1989) ebeveynler ve çocuklarıyla yaptığı çalışmada ise, çocukların her iki ebeveynini de duygusal olarak sıcak algılama düzeyi arttıkça psikolojik uyumunun da arttığını göstermiştir. Üniversite öğrencilerinin çocukluklarına ilişkin algıladıkları ebeveyn kabul-reddinin, yetişkinlikteki psikolojik uyum ile doğrudan ilişkili olduğu Türkdoğan'ın (2017) çalışması da literatürü destekler niteliktedir (Türkdoğan, 2017). Bu bağlamda psikolojik tedaviye başvuran ve psikolojik tedavi alan bireylerin ebeveynlerinden sabırsızlık ve öfkeli davranışları görmeleri, fiziksel ve psikolojik şiddet ve ilgisiz davranmalarından kaynaklı psikolojik tedaviye başvurmalarına ve tedavi almalarına yol açtığı düşünülmektedir. Nitekim birçok çalışma bu sonucumuzu desteklemektedir (Kim, 2008; Gülay, 2011; Campos ve ark., 2013; Akün, 2017; Yıldız ve Dağ, 2017; Özbiler ve ark., 2019; Akün ve Batıgün, 2019; Chen ve ark., 2019; Durlanık ve Uzman, 2022; Yörük Topuz ve Cihangir Çankaya, 2022). Ebeveyn reddine ilişkin hatıraların intihardaki rolünü inceleyen bir çalışmada ebeveyn reddi, intihar eğilimi ve depresyonla ilişkili bulunmuştur (Campos ve ark., 2013). Özbiler ve arkadaşlarının çocuklukta anne kabul-reddinin yetişkinlikteki öznel iyi oluşa yansımaları araştırdığı bir çalışmada çocukluk döneminde annelerinden red algılayan çocukların yetişkinlik döneminde öznel iyi oluş düzeylerinin daha düşük olduğu ve daha çok olumsuz duygulara sahip oldukları bulunmuştur (Özbiler ve ark., 2019). Temel psikolojik ihtiyaçlar, aile aidiyeti ve ebeveyn algısı değişkenlerinin öznel iyi oluş üzerindeki etkisinin araştırıldığı çalışmada da öznel iyi oluşun yordanmasında temel psikolojik ihtiyaçlar, aile aidiyeti, anne algısı ve baba algısı değişkenlerinin etkili olduğu görülmüştür (Gök ve Kocayörük, 2019). Akün'ün çalışmasında şizofreni ve sosyal kaygı tanısı alanların, tanı almayan gruba göre çocuklukta önemli ölçüde daha fazla anne reddi hatırladıkları, her iki klinik grupta da, klinik olmayan gruptan daha fazla psikolojik uyumsuzluk bildirdiği, şizofreni teşhisi konan yetişkinlerin genel

psikolojik uyumunun hem anne hem de baba tarafından kabul-reddini yordamasına rağmen, sosyal kaygı grubundaki yetişkinlerin psikolojik uyumunun yalnızca annenin (babanın değil) kabul-reddini yordadığını göstermiştir (Akün, 2017). Akün ve arkadaşlarının (2018) başka bir çalışmada ebeveyn kabul-reddi alt ölçeklerinden sadece annenin ilgisizliği/ihmali katılımcıların pozitif belirtileri ile ilişkilendirilirken (Akün ve ark., 2018), Akün ve Batıgün'ün (2019) çalışmasında negatif belirtiler anne-baba reddi ile ilişkilendirilememiştir (Akün ve Batıgün, 2019). Literatürde gördüğümüz bu farklılıkların ret durumunu yaşayan her çocuğun bu duruma aynı şekilde tepki vermemesinden kaynaklandığı düşünülebilir.

Ebeveyn tutumlarının ergenlerin akademik güdülenme düzeyleri üzerindeki yordayıcı etkisinin araştırıldığı çalışmada ebeveyn tutumları ile akademik güdülenme ölçeklerinin alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler oldu saptanmıştır (Peker ve Kağızmanlı, 2018)

Chen ve ark. (2019) çalışmasında ebeveyn sıcaklığı, uyuşturucu kullanımı ve sigara içme gibi çeşitli olumsuz sağlık davranışlarıyla ters orantılı olarak saptanmıştır (Chen ve ark., 2019).

Gülay'ın (2011) çalışmasında anne-babaların 5-6 yaş çocuklarına yönelik kabul etme boyutu (sıcaklık-sevgi) ve reddetme boyutlarının (düşmanlık-saldırganlık, ilgisizlik-ihmal, ayırtırılmamış red) çocukların sosyal becerilerini anlamlı biçimde yordadığı, anne ve babası tarafından sevilen, yakınlık gösterilen, sevgi ve şefkat gören çocukların sosyal becerileri gerçekleştirme düzeyleri daha yüksek bulunmuştur (Gülay, 2011).

Durlanık ve Uzman'ın (2022) çalışmasında ebeveynden algılanan reddedici tutum ile aile aidiyeti incelendiğinde, çocukların annelerinden ve babalarından gördükleri düşmanlık duygusu, eleştiri ve ceza uygulamaları arttıkça aile aidiyeti duyguları azalmaktadır (Durlanık ve Uzman, 2022).

Yıldız ve Dağ'ın çalışmasında (2017) ebeveyn kabul veya ret düzeyinin depresyonu yordadığı, öfkeyi dışa dönük ifade etmeyi ve öfke kontrolünü en belirleyici yordayan değişkenin düşmanlık/saldırganlık olduğu ve babadan algılanan düşmanlık/saldırganlık arttıkça da öfke kontrolünde azalma olduğu görülmüştür (Yıldız ve Dağ, 2017).

Yapılan başka bir araştırma sonucuna göre ise ebeveynden alınan kabul/ilginin, özel yetenekli öğrencilerin psikolojik sağlamlığının en güçlü yordayıcısı olduğu şeklindedir (Yörük Topuz ve Cihangir Çankaya, 2022).

5.2. Duygusal Zekâ Ölçeği Puan Ortalamalarının Tartışılması

Bizim çalışmamızda kadınların erkeklere göre Duygusal zekâ ölçeği, duygusal tanıma alt ölçeği puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Çalışmamız literatürdeki birçok çalışma ile örtüşmektedir. Pérez-Fuentes ve arkadaşlarının hemşirelerde duygusal zekanın işe bağlılıktaki rolünün çalışıldığı çalışmada cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar saptanmış olup, kadınların duygusal zekâ tüm ölçeklerinden daha yüksek puan aldığı görülmüştür (Pérez-Fuentes ve ark., 2018). Erdoğan'nun (2008) üniversite öğrencilerinde yaptığı çalışmasında kız öğrencilerin duygusal zekâ ölçeği puanları, erkek öğrencilere göre anlamlı bir şekilde yüksek çıkmıştır (Erdoğan, 2008). Üncü'nün (2007) duygusal zekâ ve evlilik doyumunun çalışıldığı tez çalışmasında kadınların duygusal zekâ toplam puanlarının, erkeklerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Alt ölçeklerden karşısındakinin duygularını anlama ve kendi duygularını anlama alt ölçeğinde kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Alt ölçeklerden kendi duygularını yönetme alt ölçeğinde kadınların aldığı puan daha yüksektir. Bu sonuçta kadınların duygularını daha yoğun ve canlı bir şekilde yaşayarak, erkeklere göre daha duygusal davranması, duygularını ifade etmekten çekinmemeleri, duygularından daha fazla söz etmesi; erkeklerin ise çocukluktan itibaren duygularını belli etmenin güçsüzlük acizlik olduğu görüşüyle yetiştirilmesinin etkili olduğu düşünülebilir.

Bizim çalışmamızda duygusal zekâ ölçeği, duygusal tanıma alt ölçeğinden alınan puanlar, eğitim durumuna göre farklılık göstermiş olup, yapılan çoklu karşılaştırmalarda bu farklılığın ilk-ortaokul grubunun duygusal tanıma alt ölçeğinden, diğer gruplara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük puan almasından kaynaklandığı görülmüştür. Üncü'nün (2007) çalışmasında araştırmaya katılanların eğitim durumlarına göre duygusal zekâ alt ölçek puanları ve toplam puanları incelendiğinde, gruplar arasında anlamlı fark olmadığı saptanırken (Üncü, 2007), Aysel'in (2006) tez çalışmasında lisans/lisansüstü eğitime sahip olan liderlerin, lise/ön lisans seviyesinde eğitime sahip olan liderlere göre daha yüksek bir duygusal zekâ

düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir (Aysel, 2006). Çalışmamız Aysel'in çalışmasıyla birbirini desteklerken Üncü'nün çalışmasıyla farklılık göstermektedir. Literatürde gördüğümüz bu farklılığın nedeni eğitim durumundan bağımsız olarak kendisini geliştiren bireylerde de duygusal zekâ seviyesinin yüksek olabileceği; diğer yandan eğitim durumunun arttıkça duygusal zekanın gerektirdiği duygusal farkındalığın da artarak bakış açımızın ve vizyonumuzun genişlemesi şeklinde açıklanabilir.

Duygusal zekâ duygusal tanıma alt ölçeğinden alınan puanlar psikolojik uzmana başvuru durumuna göre, psikolojik uzmana başvuranların aldıkları ölçek puanı, psikolojik uzmana başvurmayanların aldıkları ölçek puanından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Yani problemle karşılaştığında uzman desteği alanların, duygusal zekâ ölçek puanının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Duygu tanıma yetisi yüksek bireyin herhangi bir problemi olduğunda yetisine bağlı olarak çözüm arayışında olması psikolojik uzmana başvuruya yönelmesine yol açar.

Bizim çalışmamızda duygusal zekâ duygusal düzenleme alt ölçeğinden alınan puanlar ailede psikolojik tedavi alma durumuna göre farklılık göstermiştir, ailesinde psikolojik tedavi alanların bulunduğu grubun aldığı puan, ailesinde psikolojik tedavi alanların bulunmadığı grubun aldığı puandan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük şekilde saptanmıştır. Nitekim, duygu düzenleme, sorunlar karşısında yeterli düzeyde kontrol, öz güven ve esneklik gösterebilme, acı çekme, üzüntü, stres gibi durumlarla kolayca baş edebilme tekrar kendine gelebilme becerisi olup (Şahin ve Ömeroğlu, 2015), psikolojik destek alan bireylerin duygu düzenleme yetilerinin düşük olduğu düşünülebilir.

Duygusal zekânın etik ve sağlık alanlarında riskli davranışla negatif, sosyal ve eğlence alanlarında pozitif ilişkili olduğunu, ayrıca cinsiyet ve yaşın hem duygusal zekâ hem de riskli davranış üzerindeki etkisi çalışmalarla doğrulanmıştır (Güllüce ve İşcan, 2010; Okumuş ve Uğur, 2017; Pérez-Fuentes ve ark., 2018; Guerra-Bustamante ve ark., 2019; Karayaman, 2020; Xiang ve ark., 2020; Koç, 2020; Romero-Mesa ve ark., 2021; Barragán Martín ve ark., 2021; Karaca ve ark., 2022; Sungur ve Bulu, 2022; Gök, 2022; Özdemir, 2022; Akan, 2022; Vicent ve ark., 2022; Rubio ve ark., 2022, Erişen ve ark., 2022; Sánchez López ve ark., 2022).

Duygusal zekâ hakkında yapılan diğer çalışmalarda şu şekildedir; Mesleki tükenmişlik ile duygusal zekâ arasında ilişkinin çalışıldığı yöneticilerle yapılan bir

çalışmada mesleki tükenmişlik ile duygusal zekâ arasında ters yönlü bir ilişki olduğu yani duygusal zekâ ölçek puanı artıkça yaşanan tükenmişliğin azaldığı görülmüştür (Güllüce ve İşcan, 2010). Okumuş ve Uğur'un hemşirelerle yaptığı bir çalışmada hemşirelerin duygusal zekâ düzeylerinin bakım davranışlarına etkisi çalışılmış olup, aralarında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir (Okumuş ve Uğur, 2017). Ergenlerde yapılan bir çalışmada, ergenlerin anlama ve duygu düzenleme kapasiteleri arttıkça öznel mutluluklarının da arttığı belirlenmiştir (Guerra-Bustamante ve ark., 2019). Koç'un (2020) çalışmasında ebelerik öğrencilerinin toplam ölçek puanları arasında duygusal zekâ puanları ile iletişim beceri puanları arasında orta derecede pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır (Koç, 2020). Karayaman'ın (2020) çalışmasında okul yöneticilerinin duygusal zekâ düzeyleri arttıkça, işyerindeki mutluluklarının da arttığı, yine tam tersi olarak duygusal zekâ düzeyleri düştükçe işyeri mutluluk düzeylerinin de düştüğü görülmüştür (Karayaman, 2020). Xiang ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında kıskançlık düzeyinin zaman üzerindeki basit etkisinin kadınlarda, duygusal zekânın ise erkeklerde anlamlı olduğunu, kıskançlığın, duygusal zekâyı ve onun dört boyutunu (öz-duygusal değerlendirme, duygu düzenleme, duygu kullanımı, başkalarının duygusal değerlendirmesi) olumsuz olarak yordadığı görülmüştür (Xiang ve ark., 2020). Romero-Mesa ve arkadaşları yaptıkları sistematik derleme çalışmasında; duygusal zekâ ile duygusal yeme alışkanlığının boyutları arasında negatif ilişkiler olduğunu göstermiştir, yani duygusal zekanın, benlik saygısını artırıp, kaygıyı azaltarak duygusal yeme bozukluğunun belirtilerinin azalmasına katkı sağladığı saptanmıştır (Romero-Mesa ve ark., 2021). Sporcularda motivasyon, kaygı ve liderliğin yordayıcısı olarak duygusal zekânın çalışıldığı çalışmada duygusal zekâ-kaygı ve duygusal zekâ-motivasyon arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmüştür (Rubio ve ark., 2022). Karaca ve arkadaşlarının (2022) ebelerin duygusal zekâ düzeyi girişimciliğine etkisini araştırdıkları çalışmada ebe öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleri ile girişimcilikleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu saptamışlardır (Karaca ve ark., 2022).

Sağlık çalışanlarının duygusal zekâ düzeylerinin belirlenmesine yönelik yapılan bir araştırmada, sağlık çalışanların çalıştığı birim ile meslekleri açısından duygusal zekâ boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar saptanmışken; yaş, meslekte çalışma süreleri ve cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar

saptanamamıştır (Sungur ve Bulu, 2022). Sağlık personelinde duygusal zekâ düzeyi ile duygusal emek davranışı arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada sağlık personelinin duygusal zekâ düzeyinin yüksek olduğu, duygusal zekâ ile duygusal emek davranışı arasında pozitif yönlü ve anlamlı fakat zayıf ilişki olduğu belirlenmiştir. Duygusal zekâ düzeyinin duygusal emek davranışı düzeyini ne derecede yordadığını belirlemek için yapılan regresyon analizi sonucunda yaklaşık olarak %3 açıklama düzeyine sahip olduğu görülmüştür (Gök, 2022). Ortaokul öğrencilerinin duygusal zekâları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin çalışıldığı çalışmada, duygusal zekâ puanındaki artış, yaşam memnuniyetini puanını %71,4 oranında anlamlı derecede artırdığı saptanmıştır (Özdemir, 2022). Akan'ın çalışmasında ön lisans öğrencilerinin duygusal zekâ düzeylerinin kendini ifade etme iletişim becerisini anlamlı ve pozitif yönde etkilediği; duygusal zekâ ile alt boyutları olan kendi duygularını değerlendirme, duyguların kullanılmasına ilişkin alt boyutları ile öğrencilerin iletişim dersi alma durumları arasında ve kendini ifade etme iletişim becerisi ile cinsiyet, sınıf ve iletişim dersi alma durumu açısından farklılık gösterdiği görülmektedir (Akan, 2022). Duygusal zekâsı yüksek bireylerin kendini daha iyi ifade edebilme iletişim becerisine sahip oldukları sonucuna ulaşılabilir.

Araştırmada ergenlerin öz duyarlılık ve duygusal zekâ düzeyleri ile sürekli öfke, öfke-içte ve öfke-dışa değişkenleri arasında negatif; öfke-kontrol puan ortalamaları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Duygusal zekâ puan ortalaması yüksek olan katılımcıların öfke kontrolünü daha iyi yapabildikleri, düşük duygusal zekâ puanında öfkelerini daha fazla içine ve çevresine yansıttığı saptanmıştır (Erişen ve ark., 2022). Mükemmeliyetçilik ve duygusal zekânın çalışıldığı çalışmada, yüksek mükemmeliyetçiliğe sahip kişilerin, olumsuz ruh hallerine aşırı derecede katılma eğilimleri nedeniyle, ruminasyon gibi uyumsuz duygusal öz düzenleme stratejileri geliştirme konusunda daha büyük risk altında olabileceği saptanmışken, duygusal dikkat alt ölçeğinde yüksek mükemmeliyetçi olanların duygusal zekâ puanının daha yüksek olduğu görülmüştür (Vicent ve ark., 2022). Barragán Martín ve ark.'larının (2021) çalışmasında aile işlevi ile duygusal zekânın arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki belirlenmiştir. Daha işlevsel bir aileye sahip öğrencilerin, yüksek empati ve başkaları tarafından kabul görme ve finansal konularda daha fazla destekten söz ettiğini ve ciddi

derecede işlevsel olmayan aileleri olan evlerden gelen öğrencilerin daha az mevcut destek algıladığı çalışılmıştır (Barragán Martín ve ark., 2021).

Çalışmamız literatürdeki birçok çalışmayı destekler niteliktedir. Duygusal zekânın olumlu davranışları artırdığı, olumsuz davranışları azalttığı çalışmalarla kanıtlanmıştır.

5.3. Duygusal Baş etme Ölçeği Puan Ortalamalarının Tartışılması

Duygusal yaklaşım baş etme ölçeği duygusal işleme alt ölçeğinden alınan puanlar eğitim durumuna göre farklılık göstermiştir. Yapılan çoklu karşılaştırmalarda bu farkın ilk-ortaokul grubun duygusal işleme alt ölçeğinden aldıkları puanın, lise grubunun duygusal işleme alt ölçeğinden aldıkları puandan anlamlı derecede düşük olduğu tespit edilmiştir. Mahalkar ve arkadaşlarının yaptığı değerlendirici bir çalışmada, duygusal zekâyı geliştirmeye yönelik planlanan eğitim programlarının bireylerin duygusal baş etme stratejilerini geliştirmede etkili olduğu belirtilmektedir (Mahalkar ve ark., 2014). Bu durumda, ilk ve ortaokul düzeyindeki kişilerin duygusal baş etme durumlarının düşük olmasının nedeninin eğitim düşüklüğü olduğu düşünülebilir ve eğitim ile duygusal zekâ geliştirilebilir, duygusal baş etme stratejileri öğrenilebilir.

Çalışmamızda duygusal yaklaşım baş etme ölçeği duygusal işleme alt ölçeğinden annesi sağ olanların aldıkları ölçek puanı, annesi vefat edenlerin aldıkları ölçek puanından ve babası sağ olanların duygusal yaklaşım baş etme ölçek puanı, babası vefat edenlerin almış oldukları duygusal yaklaşım baş etme ölçek puanından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksektir. Ailenin sağ olması, bireyde bir güç kaynağı olmuş olup, baş etme kapasitesini artırmıştır. Duygusal ifade etme alt ölçeği puanı baba yaşam durumuna göre anlamlı olup, babası vefat etmiş bireylerin duygusal ifade etme alt ölçeğinden aldıkları ortalama puan, babası sağ olan bireylerin aldıkları ortalama puandan istatistiksel olarak anlamlı derecede düşük olduğu saptanmıştır. Canatan ve Arıcan'ın (2019) çalışmasında ebeveyn tek başına çocukların sorumluluğu ile yaşamının ortaya çıkardığı zorluklar sorulmuş ve çocuklarının psikolojik olarak etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Çocukların olmayan ebeveynin boşluğunu doldurmakta güçlük çektiği ve kalan ebeveyninden daha fazla psikolojik zorlanmalar yaşadığı saptanmıştır (Canatan ve Arıcan, 2019).

Anne-baba-çocuk çoklu ilişkisinde sözlü iletişim, kullanılan beden dili, sergiledikleri tavır ve tutumların, çocuklarının duygu düzenleme becerilerine olumlu ya da olumsuz katkılarının olduğu literatürde sıklıkla tartışılmaktadır (Kahraman, 2023). Duygusal olarak hep bir tarafını eksik hissedен çocuk, yeterli duygu doyumunu yaşayamaz. Bu durum çocuğun hem yaşadığı dönemde hem de ileriki yetişkinlik dönemlerinde duygularını tanıma, düzenleme ve duyguları ile baş etmede zorluk çekebileceğini göstermektedir.

5.4. Aile Yaşam Doyumu Ölçeği Puan Ortalamalarının Tartışılması

Bizim çalışmamızda kadınların aile yaşam doyumu ölçeğinden aldıkları puan, erkeklerin aldıkları puandan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Kadınların daha duygusal olmaları ve bunu daha rahat ifade etmeleri, içgüdüsel olarak bazı durumlarda daha çözümcül yaklaşımları, baş etme yeteneklerinin çoğu zaman daha ön planda olması sebebiyle yaşam doyumlarının daha yüksek çıktığı düşünülebilir. Erkeklerin ise korumacılık ve geçim konusundaki sorumluluğunun daha belirgin olması aile yaşam doyumunun daha düşük çıkmasına sebep olarak açıklanabilir. Literatürde lise öğrencilerinde yapılan Cavga'nın (2019) tez çalışmasında aile yaşam doyumunun cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmüştür (Cavga, 2019). Bunun sebebinin, lise çağı grubunun ergenlik dönemine denk gelmesiyle birlikte kendi içinde ve aile-akran çevresiyle bir iktidar savaşında olması yaşam doyumunu bu durumun olumsuz etkileyebileceği düşünülebilir.

Bizim çalışmamızda aile yaşam doyumu ölçeğinden alınan puanlar medeni duruma göre anlamlıdır ve evlilerin aile yaşam doyumu puanları, bekârların aldığı puana göre anlamlı derecede düşüktür. Evlilerin bekârlara göre sorumluluklarının daha fazla olması ve bununla baş etmenin daha fazla güç ve enerji gerektirmesinden dolayı düşük aile yaşam doyumuna; bekârların ise daha özgür ve sorumluluk almadan yaşamaları daha fazla aile yaşam doyum yaşamalarına neden olduğu düşünülebilir. Nitekim farklı çalışmalar mevcut olup, İnangil ve arkadaşlarının yetişkinlerle yaptıkları çalışmada evli bireylerin aile yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (İnangil ve ark., 2021). Yetiştirilen aile ortamı, ekonomik farklılıklar, eğitim durumu gibi faktörlerin bu farklılığa yol açacağı düşünülmektedir.

Çalışmamızda aile yaşam doyumu ölçeğinden alınan puanlar eğitim durumu gruplarına göre değişiklik göstermiştir. Yapılan ikili karşılaştırmalarda önlisans grubun aile yaşam doyumu ölçeğinden aldığı puanlar lise ve lisans ve üstü gruplarının aldığı puanlara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Kiye'nin (2023) çalışmasında aile yaşam doyumu düzeyi lise-ön lisans düzeyinde eğitime sahip bireylerde lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitime sahip bireylere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir. Çalışmamız literatürle örtüşmekte olup, bu farklılığın eğitim seviyesi arttıkça aile yaşam doyumunun arttığı, fakat daha yüksek eğitim seviyelerinde sorumluluk ve beklentilerin artması yaşam doyumunun azalması şeklinde açıklanabilir.

Bizim çalışmamızda aile yaşam doyumunun anne ve babanın eğitim durumuna göre farklılaşmadığı gözlemlenmiştir. Cavga'nın (2019) ve Aykaç'ın (2019) tez çalışmalarında da eğitim durumuna göre farklılık bulunmamış olup (Cavga, 2019; Aykaç, 2019), literatür çalışmamızın bulgularını desteklemektedir. Bunun ailenin eğitim durumu ne olursa olsun, çocuklarının daha refah düzeyi yüksek bir yaşam sürmesi için elinden geleni yapmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Bizim çalışmamızda aile yaşam doyumu, anne ve babanın birliktelik durumuna göre anlamlı bir fark bulunmadığı, Şahin'in (2021) tez çalışmasında üniversite öğrencilerinin aile yaşam doyumunun anne-baba birliktelik durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunduğu saptanmıştır (Şahin, 2021). Anne babanın birliktelik durumunun aile yaşam doyumunu her zaman etkileyebileceği düşünülse de aile içinde değişen dinamiklerin, aile içi iletişimin, boşanma ve sonrasındaki sürecin sağlıklı yürütülmesi gibi nedenlerle aile yaşam doyumunun olumsuz etkilenmesini engellediği düşünülebilir.

Bizim çalışmamızda psikolojik uzmana başvuranların başvurmayanlarına göre, ailesinde psikolojik tedavi alanların almayanlara göre aile yaşam doyumu ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Çözüm odaklı olarak uzman bir bireyden destek almanın sonucunda aile yaşam doyumu pozitif etkilenmiştir. Koçak çalışmasında üniversitesi öğrencileri ile kişilerarası çatışmalar ve yaşam doyumu üzerinde çalışmış ve kişilerarası çatışmaların genel olarak olumsuz etkileri olduğu ve yaşam doyumu ile arasında negatif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. (Koçak, 2016). Benzer bir çalışma olan algılanan sosyal destek, yaşam doyumu, psikolojik yardım almaya ilişkin tutum ve niyet arasındaki ilişkilerin araştırıldığı bir çalışmada algılanan

sosyal desteği yüksek olan kişilerin yaşam doyumunu yüksek, psikolojik yardım almaya ilişkin tutumu olumlu ve sonuç olarak, psikolojik yardım alma niyeti yüksektir (Topkaya ve Kavas, 2015). Çalışmamız literatürü destekler niteliktedir.

Hasta yakınlarının aile yaşam doyumunun çalışıldığı çalışmada, ailesi ile birlikte olanların aile yaşam doyumunun arttığı ve aile yaşam doyumları arttıkça umutsuzluk düzeylerinin azaldığı görülmektedir (İnangil ve ark., 2021). Cavga'nın (2019) alışmasında aile yaşam doyumunu ile psikolojik dayanıklılık arasında orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu, aile yaşam doyumunun artması durumunda psikolojik dayanıklılıkta da artış meydana geldiği belirlenmiştir (Cavga, 2019). Literatür, alışma sonuçlarımızı desteklemektedir.

Ercan'ın (2019) alışmasında anne-baba tutumlarının kabul-ilgi boyutu, ergenlerin yaşam doyumunu düzeylerinin anlamlı birer yordayıcısı olduğu şeklinde dir (Ercan, 2019).

Sonuç ve Öneriler

Çalışmamızda ebeveyn kabul reddinin çeşitli değişkenleri yordadığı ve bireyin günlük yaşantısında aslında ne kadar önemli bir yere sahip olduğu bir kez daha anlaşılmıştır. Çocukluk döneminde ebeveynlerinden kabul gören bireylerin duygusal zekâ seviyeleri daha yüksek, duygusal baş etmeleri daha kuvvetli ve aile yaşam doyumları daha fazla bulunmuştur. Dolayısıyla kabul gören bu bireyler günlük yaşantılarında sosyal olarak daha aktif, duygusal olarak kendini daha iyi ifade edebilen, toplumda kendine yer edinmiş bireyler olarak mutlu bir yaşam sürebileceklerdir. Red gören bireylerde, tamamen aksi söylenemese dahi, yaşamın birçok alanında daha olumsuz durumlarla karşılaşma ihtimalleri daha yüksektir. Yine çocukluk döneminde kabul gören çocuk, duygusal, sosyal ve zihinsel yönden reddedilme yaşayan çocuklara göre daha iyi durumda olduğu çalışmalarla kanıtlanmıştır. Çeşitli çalışma gruplarıyla ve farklı değişkenlerle literatür desteklenebilir.

Anne-babaların gebelik ve doğum planlanmalarının yapılarak istenmeyen gebeliklerin önlenmesi, doğum öncesi-doğum sonrası aile için psikososyal destek sağlanması, gebelik ve doğum sonrası dönemde anne-bebek bağlanması, sağlıklı ebeveyn-çocuk iletişimi ve etkileşimi eğitimleri; öğretim hayatı süresince kendini ifade edebilme, bağımsızlıkları destekleme, çocuğa sorumluluk duygusu kazandırma, etkili baş etme yöntemleri, gereken durumlarda hayır diyebilme gibi konularda desteklenmesi planlanabilir.

Reddedilme yaşayan çocuk ve yetişkinlere yönelik özel eğitim planları ve duygusal zekâ ve etkin baş etme eğitimleri hazırlanabilir. Düzenli olarak kurumlarda kişisel gelişim ve farkındalık programları, belediyelerde çeşitli aktiviteler düzenlenebilir.

Sağlıklı ebeveynler, sağlıklı çocuklar yetiştirir; sağlıklı çocuklar sağlıklı ebeveynler olurlar.

KAYNAKLAR

- Abe, K., Niwa, M., Fujisaki, K., & Suzuki, Y. (2018). Associations between emotional intelligence, empathy and personality in Japanese medical students. *BMC medical education*, 18(1), 1-9
- Akan, B. B. (2022). Duygusal Zekânın Kendini İfade Etme İletişim Becerisine Etkisi: Ön Lisans Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Visionary E-Journal/Vizyoner Dergisi*, 13(34).
- Akün, E. (2017). Relations among adults' remembrances of parental acceptance–rejection in childhood, self-reported psychological adjustment, and adult psychopathology. *Comprehensive Psychiatry*, 77, 27-37.
- Akün, E., & Batıgün, A. D. (2019). Negative symptoms and recollections of parental rejection: The moderating roles of psychological maladjustment and gender. *Psychiatry Research*, 275, 332-337.
- Akün, E., Durak Batıgün, A., Devrimci Özgüven, H., & Baskak, B. (2018). Positive Symptoms and Perceived Parental Acceptance-Rejection in Childhood: The Moderating Roles of Socioeconomic Status and Gender. *Turkish Journal of Psychiatry*, 29(2).
- Antaramian, S. P., Huebner, E. S., ve Valois, R. F. (2008). Adolescent Life Satisfaction. *Applied Psychology*, 57: 112-126.
- Ateş, B., & Hızlı, G. (2023). Çocukluk Dönemi Duygusal Yaşantısı ve Duygusal Zekâ Kavramı. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (16), 229-250.
- Ateş, B., Sağar, M. E. (2021). Üniversite öğrencilerinde bilişsel esneklik ve duygu düzenleme becerilerinin internet bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolü. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 87-102.
- Austenfeld, JL ve Stanton, AL (2004). Duygusal yaklaşımla başa çıkma: duygu, başa çıkma ve sağlıkla ilgili sonuçlara yeni bir bakış. *Kişilik Dergisi*, 72 (6), 1335-1364.
- Aydoğdu, F., & Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2).

- Aykaç, M. (2019). Aile Yaşam Doyumuyla Çocuk Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi; ANTALYA.
- Aysel, L. (2006). Liderlik ve Duygusal Zekâ. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı. Kocaeli Üniversitesi, KOCAELİ
- Barraca, J., Yarto, L. L., & Olea, J. (2000). Psychometric properties of a new family life satisfaction scale. *European journal of psychological assessment*, 16(2), 98.
- Barragán Martín, A. B., Molero Jurado, M. D. M., Pérez-Fuentes, M. D. C., Oropesa Ruiz, N. F., Martos Martínez, Á., Simón Márquez, M. D. M., & Gázquez Linares, J. J. (2021). Interpersonal support, emotional intelligence and family function in adolescence. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(10), 5145.
- Bilen, J. (2013). Anne-baba Kabul-reddinin Psikolojik Uyum Üzerindeki Etkisinin Kimlik Duygusu Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Psikiyatri Anabilim Dalı; Adnan Menderes Üniversitesi. AYDIN.
- Bingöl, T. Y., & Erkek, Z. Y. (2020). Duygusal Zekâ ve Şiddet. *MEYAD Akademi*, 1(2), 165-181
- Bircan, S., & Erden, G. (2011) Madde Bağımlılığı: Aile ile İlgili Olası Risk Faktörleri, Algılanan Ebeveyn Kabul-reddi ve Çocuk Yetiştirme Stilleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi: 18 (3)*.
- Bucuka, Y. (2022). Engelli Çocuk Annelerinin Sosyal Destek, Yaşam Doyumu ve Dinî Başa Çıkma Durumları. *Bingöl Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 97-124.
- Cai, Y., Li, X., & Li, J. (2023). Emotion Recognition Using Different Sensors, Emotion Models, Methods and Datasets: A Comprehensive Review. *Sensors*, 23(5), 2455.
- Campos, R. C., Besser, A., & Blatt, S. J. (2013). Recollections of parental rejection, self-criticism and depression in suicidality. *Archives of Suicide Research*, 17(1), 58-74.

- Can, H. Ö., & Aksel, E. Ş. (2017). Ebeveyn Kabulü/Reddi ile Ebeveyn Uygulamaları İlişkisi ve Etkileyen Faktörler. *Humanities Sciences*, 12(1), 35-50.
- Canatan, K., & Arıcan, B. (2019). Tek ebeveynli Kadınların Sosyal Psikolojik Sorunları ve Bu Sorunlarla Baş Etme Yöntemleri. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 109-128.
- Carver, CS, Scheier, MF ve Weintraub, JK (1989). Başa çıkma stratejilerinin değerlendirilmesi: teorik temelli bir yaklaşım. *Kişilik ve sosyal psikoloji dergisi*, 56 (2), 267.
- Cavga, Z. (2019). Lise Öğrencilerinde Aile Yaşam Doyumu ile Psikolojik Dayanıklılık ve Sosyal Medya Kullanım Bozukluğu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. İSTANBUL.
- Chen, Y., Kubzansky, L. D., & VanderWeele, T. J. (2019). Parental warmth and flourishing in mid-life. *Social Science & Medicine*, 220, 65-72.
- Cleary, M., Visentin, D., West, S., Lopez, V., & Kornhaber, R. (2018). Promoting emotional intelligence and resilience in undergraduate nursing students: An integrative review. *Nurse education today*, 68, 112-120.
- Compas, B. E., Jaser, S. S., Bettis, A. H., Watson, K. H., Gruhn, M. A., Dunbar, J. P., ... & Thigpen, J. C. (2017). Coping, emotion regulation, and psychopathology in childhood and adolescence: A meta-analysis and narrative review. *Psychological bulletin*, 143(9), 939.
- Cox, M. J., Owen, M. T., Lewis, J. M. ve Henderson, V. K. (1989). Marriage, adult adjustment, and early parenting. *Child development*, 1015-1024.
- Çakır, Ş. G. (2022). 3-6 Yaş Okul Öncesi Çocuklarda Ebeveyn Kabul-Ret Davranışı ve Rekabet Stilleri Arasındaki İlişki. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 1-13.
- Çalışkan, M., Toker, M., & Özbay, Y. (2017). Aile Yaşam Doyumu Ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 1-9.
- Çam, MO ve Gülsenay, TA Ş. (2021). Duygu düzenleme ve psikologluğuna yansımaları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13 (2), 192-206.

- Çetin, A., & Özyürek, A. (2023). Çocukların Suça Sürüklenmesinde Suça İlişkin Motivasyon ile Ebeveyn Tutumları ve Duygu Dışavurumları İlişkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33(2), 799-808.
- Darabos, K., & Hoyt, M. A. (2020). Emotional processing coping methods and biomarkers of stress in young adult testicular cancer survivors. *Journal of adolescent and young adult oncology*, 9(3), 426-430.
- Dedeler, M., Akün, E., & Batıgün, A. D. (2017). Yetişkin ebeveyn kabul-ret ölçeği-kısa form'un uyarlama çalışması. *Düşünen Adam*, 30(3), 181-193.
- Demirhan Avcı, B. (2022). Üniversite Öğrencilerinin Anne Kabul-Red Algıları ve Covid-19 Korkusu Arasındaki İlişkide Duygu Yönetme Becerilerinin Aracı Rolü. Yüksek Lisans Tezi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi; ANKARA.
- Deniz, M., Yılmaz, E. (2006). Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ ve stresle başa çıkma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(25), 17-26.
- Dickerson, A. D. ve Crease, S. J. (2007). Parent-adolescent relationship: The influence of multi-family therapy group on communication and closeness. *The American Journal of Family Therapy*, 33(1), 45-59.
- Doğan, S., Şahin, F. (2007). Duygusal Zekâ: Tarihsel Gelişimi ve Örgütler için Önemine Kavramsal Bir Bakış. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 231-252.
- Dumangöz, D. (2021). Ahlak Eğitiminde Ailenin Rolü/The Role of the Family in Moral Education. *İlâhiyât: Akademik Araştırmalar Yıllığı*, (4), 107-120.
- Durak, E., Durak, M., & Elagöz, F. (2011). Testing the psychometric properties of the Ways of Coping Questionnaire (WCQ) in Turkish university students and community samples. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 18, 172-185.
- Durak, M., & Şenol-Durak, E. (2011). Turkish validation of the emotional approach coping scale. *Psychological Reports*, 109(1), 147-166.
- Durlanık, H. K., & Uzman, E. (2022). Orta Çocukluk Dönemindeki Çocuklarda Aile Aidiyetinin Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Empati ile

- İlişkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (41), 69-83.
- Eker, E. ve Türk, A. (2021). Anne Ebeveynin Kendi Anne Red Kabulünün, Ebeveynlik Tutumu Üzerine Etkisi. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 25-39.
- Ener, T. G., & Can, F. (2021). Yetişkinlerin Çocuklukta Algıladıkları Ebeveyn Kabul veya Reddinin Mükemmeliyetçilik, Benlik Algısı ve Bağlanma Stilleri ile İlişkisinin İncelenmesi. *International Journal of Economics Administrative and Social Sciences*, 4(1), 58-73.
- Epli Koç, H. & Kaygusuz, C. (2016). The effect of adolescent-parent relationship enhancement program on adolescent perceived parental acceptance/rejection levels and family functions. Ergen-ebeveyn ilişki geliştirme programının ergenlerin algıladıkları ebeveyn kabul/red düzeylerine ve aile işlevlerine etkisi. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 4338-4355.
- Epli, H., Batık, M. V., Çabuker, N. D., & Çelik, S. B. (2021). Relationship between psychological resilience and parental acceptance-rejection: The mediating role of self-compassion. *Current Psychology*, 1-9.
- Ercan, H. (2019). Ergenlerde Yaşam Doyumunun Demografik Değişkenler, Ebeveyn Tutumları ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 501-516.
- Erdoğan, M. Y. (2008). Duygusal Zekâ 'nın Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(23), 62-76.
- Erişen, F., Gökkaya, F., & Yurdalan, F. (2022). Ergenlerde Öfke, Duygusal Zekâ ve Öz Duyarlılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 10(27), 39-62.
- Erişen, Y. (2023). *Yetişkin Bireylerde Algılanan Ebeveyn Kabul-Red Düzeyi ile Sosyal Medya Bağımlılığı Arasındaki Yordayıcı İlişkiler* (Yayın No: 792980) (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi), Ulusal Tez Merkezi.
- Erkan, S. ve Toran, M., (2004). Alt Sosyo-Ekonomik Düzey Annelerin Çocuklarını Kabul ve Reddetme Davranışlarının İncelenmesi (Diyarbakır

- ili örneği). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:27, Sayı:27, ss:91-97
- Eryılmaz, A., & Ercan, L. (2010). Beliren yetişkinlikte romantik yakınlığı başlatma ve başa çıkma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 381-397.
- Faraji, H., Laçın, N. B. ve Tezcan, A. E. (2022). "The Relationship Between Mothers' Parental Acceptance-Rejection Levels and Their Emotion Regulation Skills" *Ondokuz Mayıs University Journal of Women's and Family Studies* 2(1), June 2022: 1-28.
- Gelgör, F. Z. (2016). *Anne, baba ve çocuk tarafından algılanan ebeveyn kabul-red ve kontrolünün çocuğun duygu düzenleme becerisi ile ilişkisi* (Yayın No:454175) (Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi). Ulusal Tez Merkezi
- Goleman, D., Boyatzis, R., & McKee, A. (2002). The emotional reality of teams. *Journal of Organizational Excellence*, 21(2), 55-65.
- Gök, G. (2022). Sağlık Personelinde Duygusal Zekâ Düzeyi ile Duygusal Emek Davranışı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 9(2).
- Gök, E., & Kocayörük, E. (2019). Temel Psikolojik İhtiyaçlar, Aile Aidiyeti ve Ebeveyn Algısı Değişkenlerinin Öznel İyi Oluş Üzerindeki Etkisi. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(2), 21-51.
- Guerra-Bustamante, J., León-del-Barco, B., Yuste-Tosina, R., López-Ramos, VM ve Mendo-Lázaro, S. (2019). Ergenlerde duygusal zekâ ve psikolojik iyi oluş. *Uluslararası Çevre Araştırmaları ve Halk Sağlığı Dergisi*, 16 (10), 1720.
- Gülay, H. (2011). Anne-babaların kabul ret boyutlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri üzerindeki yordayıcı rolü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 163-176.
- Güler, G., Bedel, A., & Çelik, S. (2022). Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ebeveynlerde Tükenmişlik: Aile Stresi, Aile Yaşam Doyumu ve Aile İşlevselliğinin Rolü. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(1), 274-292.

- Güllüce, A. Ç., İşcan, Ö. F. (2010). Mesleki tükenmişlik ve duygusal zekâ arasındaki ilişki. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2), 7-29.
- Haktanır, Z., & Çoklar, I. (2023). Algılanan Ebeveyn Reddi ile Somatizasyon Arasındaki İlişkide Aleksitiminin Aracı Rolü. *Psikoloji Çalışmaları*, 43(1), 59-92.
- Hasanova, S., & Epli, H. (2022). Üniversite Öğrencilerinin Stresle Başa Çıkma Stratejilerinin Yordayıcısı Olarak Ebeveyn Kabul Red Algısı. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(1), 490-507.
- Haybron, D. (2007). Life satisfaction, ethical reflection, and the science of happiness. *Journal of Happiness Studies*, 8(1), 99-138.
- Hogeveen, J., Salvi, C., & Grafman, J. (2016). 'Emotional Intelligence': lessons from lesions. *Trends in neurosciences*, 39(10), 694-705.
- İnangil, D., Vural, P. I., & Körpe, G. (2021). Hasta yakınlarının aile yaşam doyumunu ve umutsuzluk düzeyleri. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 73-81.
- Ji, J., Xu, X. ve Rich, S. L. (2002). Determinants of Family Life Satisfaction in Reforming Urban China. *International Journal of Comparative Sociology*, 43(2): 169-191.
- Kadan, G., Erten, H., & Ogelman, H. G. (2013). Hasta Çocukların Algıladıkları Anne Kabul Reddi ile Annelerinin Kabul Red Düzeyleri Arasındaki İlişki. The Relation Between Acceptance/Rejection Levels Perceived By Pediatric Patients Regarding Their Mothers And Acceptance/Rejection Levels Of Mothers. *Uluslararası Hakemli Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi Ocak-Şubat-Mart-Nisan İlk Bahar Dönemi Cilt: 1 Sayı: 1 Yıl:2013* Jel Kodu: I ID:4 K:8
- Kahraman, V. (2023). Anne-Baba ve Çocuk İlişkisinin Okul Öncesi Çocuklardaki Duygu Düzenleme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Temel Eğitim Anabilim Dalı, Maltepe Üniversitesi; İSTANBUL.

- Karaca, P., Aksu, S. & Genç Koyucu, R. (2022). Ebelerin Etkileyici Zekâ Düzeyi Girişimciliğini Etkiler Mi?. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11 (2) , 309-316
- Karaer, Y., & Akdemir, D. (2019). Parenting styles, perceived social support and emotion regulation in adolescents with internet addiction. *Comprehensive psychiatry*, 92, 22-27.
- Karayaman, S. (2020). Yönetimde Duygusal Zekâ ve İşyeri Mutluluğu İlişkisi: Okul Yöneticileri Örneği. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 51-66.
- Kaya, F. Ş., & Gündüz, İ. (2019). Anne-babası evli veya boşanmış olan çocukların algıladıkları ebeveyn tutumu ile somatizasyon belirtileri arasındaki ilişki. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 35-56.
- Kaya, M. (1997). Ailede anne-baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 193-204.
- Kayıhan, Ş. N., & Arslan, S. (2016). Emotional intelligence scale: A study of scale adaptation. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 7, 137-145.
- Kazmaz A. N.& Epli H. (2022). Yetişkinlerde algılanan ebeveyn kabul reddi ile romantik ilişkide kendini açma düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(3), 1046-1056.
- Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2012). Pancultural associations between perceived parental acceptance and psychological adjustment of children and adults: A meta-analytic review of worldwide research. *Journal of cross-cultural Psychology*, 43(5), 784-800.
- Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2012). Transnational relations between perceived parental acceptance and personality dispositions of children and adults: A meta-analytic review. *Personality and Social Psychology Review*, 16(2), 103-115.
- Kılınç, E., Kendir, M., Onan, B. D., & Kayakuş, İ. (2021). Sağlık Çalışanlarının Duygusal Zekâ Düzeylerinin Yenilikçi İş Anlayışları Üzerindeki

- Etkisinin İncelenmesi: Bir Kamu Hastanesi Örneği. (2021). *European Journal Of Managerial Research (Eujmr)*, 5(8), 46-71.
- Kilisli, AS (2015). Ergenlerin Anne-Baba Kabul/Ret Algılarının Problemli Davranışları ile İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haliç Üniversitesi, İSTANBUL.
- Kim, E. (2008). Psychological adjustment in young Korean American adolescents and parental warmth. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 21(4), 195-201.
- Kitahara, M. (1987). Perception of parental acceptance and rejection among Swedish university students. *Child abuse & neglect*, 11(2), 223-227.
- Kiye, S. (2023). Aile Yaşam Doyumunun Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(38), 406-421.
- Koç, Ş. Ö. (2020). Ebelik öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişki. *Life Sciences*, 15(2), 1-8.
- Koçak, Ö. F. (2016). Kişilerarası Çatışmalar ve Yaşam Doyumu İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. *Journal of International Social Research*, 9(43).
- Kuyumcu, B. and Rohner, R. P. (2018). The relation between remembered parental acceptance in childhood and self-acceptance among young Turkish adults. *International Journal of Psychology*, 53(2), 126-132.
- Lorijn, S. J., Engels, M. C., Huisman, M., & Veenstra, R. (2022). Long-Term Effects of Acceptance and Rejection by Parents and Peers on Educational Attainment: A Study from Pre-Adolescence to Early Adulthood. *Journal of Youth and Adolescence*, 51(3), 540-555.
- Mahalkar, G., George L. S., Nayak, A. (2014). Relationship between emotional intelligence and coping strategies among Baccalaureate nursing students: An evaluative study. *Indian Journal of Health and Wellbeing*. 5(11), 1291.
- Malezieux, M., Klein, A. S., & Gogolla, N. (2023). Neural circuits for emotion. *Annual Review of Neuroscience*, 46.

- Malvaso, A., & Kang, W. (2022). The relationship between areas of life satisfaction, personality, and overall life satisfaction: An integrated account. *Frontiers in Psychology*, 13.
- Mayer, J. D., Caruso, D. R., & Salovey, P. (1999). Emotional intelligence meets traditional standards for an intelligence. *Intelligence*, 27(4), 267-298.
- Mendo-Lázaro, S., León-del-Barco, B., Polo-del-Río, M. I., Yuste-Tosina, R., & López-Ramos, V. M. (2019). The role of parental acceptance–rejection in emotional instability during adolescence. *International journal of environmental research and public health*, 16(7), 1194.
- Mishar, R., & Bangun, Y. R. (2014). Create the EQ modelling instrument based on Goleman and Bar-on models and psychological defense mechanisms. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*.
- Moran, K. M., Turiano, N. A., & Gentzler, A. L. (2018). Parental warmth during childhood predicts coping and well-being in adulthood. *Journal of Family Psychology*, 32(5), 610.
- Mutlu, S., & Tasa, H. Psikolojik Esneklik, Kişilerarası Reddedilme Duyarlılığı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 41.
- Nakış Yıldırım, B. and Tüfekci, A. (2021). An examination of maternal acceptance and rejection of mothers of preschool children in regard to various variables. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 11(1), 159-183.
- Neugarten, B. L., Havighurst, R. J. ve Tobin, S. S. (1961). The Measurement Of Life Satisfaction. *Journal Of Gerontology*
- Nummenmaa, L. (2022). Mapping emotions on the body. *Scandinavian Journal of Pain*, 22(4), 667-669.
- Oberle, E., Schonert-Reichl, K. A., & Zumbo, B. D. (2011). Life satisfaction in early adolescence: Personal, neighborhood, school, family, and peer influences. *Journal of youth and adolescence*, 40(7), 889-901.
- Okumuş, D. Ç., & Uğur, E., (2017). Hemşirelerin duygusal zekâ düzeylerinin bakım davranışlarına etkisi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (2), 104-109.

- Onyishi, I. E., Okongwu, O. E. ve Ugwu, F. O. (2012). Personality and Social Support as Pretictors of Life Satisfaction of Nigerian Prisons Officers. *European Scientific Journal, ESJ*, 8(20).
- Öngider, N. (2013). Boşanmış ve evli ailelerden gelen çocukların algıladıkları ebeveyn kabul-ret düzeyleri ile psikolojik uyum düzeylerinin karşılaştırılması. *Klinik Psikiyatri*, 16, 164-174.
- Öz, M., & Kısa C. (2023). Cinsellik ve Duygular: Bir Gözden Geçirme. *Habitus Toplumbilim Dergisi*, 4(4), 211-228.
- Özada A, Duyan V. (2018). Ebeveyn-Çocuk İlişkisi ve Zorbalık. *TJFMPC*, 2018;12(1): 49-55.
- Özbaş, E. (2010). Üstün ve Normal Zekâ Düzeyine Sahip 4. Ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Ebeveyn Kabul Ret Düzeylerini Algılayışlarıyla Empati Düzeyleri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Özel Eğitim Ana Bilim Dalı; İstanbul Üniversitesi. İSTANBUL.
- Özbiler, Ş., Taner, M., & Yalçınkaya, M. (2019) Çocukluktaki Anne Kabul-Reddinin Yetişkinlikteki Öznel İyi Oluşa Yansıması: Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Aracı Rolü. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 53-75.
- Özdemir, G. (2022). Ortaokul öğrencilerinin duygusal zekâları ve yaşam doyumları ilişkisi. *Avrasya Bilimler Akademisi Sosyal Bilimler Dergisi*. Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal 2022, Volume: 41, S: 47-66.
- Özer, R., & Yıldırım, M. S. Ö. (2023). Ergenlik Döneminde Algılanan Ebeveyn Kabul Reddi, Duygu Dışavurum ve Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişki. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 372-386.
- Özerbaş, M. A., & Bolotbegkızı, M. (2022). Kırgız Ailelerinde Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi. *Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı*, 73.
- Peker, A., & Kağızmanlı, N. (2018). Ebeveyn tutumlarının ergenlerin akademik güdülenme düzeyleri üzerindeki yordayıcı etkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 210-224.

- Pennequin, V., Questel, F., Delaville, E., Delugre, M., & Maintenant, C. (2020). 8 ila 12 yaş arası çocuklarda üstbiliş ve duygusal düzenleme. *İngiliz Eğitim Psikolojisi Dergisi*, 90, 1-16.
- Pérez-Fuentes, M. D. C., Molero Jurado, M. D. M., Gázquez Linares, J. J., & Oropesa Ruiz, N. F. (2018). The role of emotional intelligence in engagement in nurses. *International journal of environmental research and public health*, 15(9), 1915.
- Povedano-Díaz, A., Muñiz-Rivas, M., & Vera-Perea, M. (2020). Adolescents' life satisfaction: The role of classroom, family, self-concept and gender. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(1), 19.
- Rohner, R. P. (2005). Glossary of significant concepts in parental acceptance-rejection theory (PARTheory). Retrieved May, 20, 2005.
- Rohner, R. P. (2016). Introduction to interpersonal acceptance-rejection theory (IPARTheory) and evidence. *Online readings in psychology and culture*, 6(1), 2307-0919.
- Rohner, R. P. ve Khaleque, A. (2002). Perceived parental acceptance- rejection and psychological adjustment: A meta-analysis of cross-cultural and intracultural studies. *Journal of Marriage and Family*, 64(1), 54-64
- Rohner, R. P., & Khaleque, A. (2002). Parental Acceptance-Rejection and Life-Span Development: A Universalist Perspective. *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(1)
- Rohner, R. P., & Khaleque, A. (2010). Testing central postulates of parental acceptance-rejection theory (PARTheory): A meta-analysis of cross-cultural studies. *Journal of Family Theory & Review*, 2(1), 73-87.
- Rohner, R. P., & Lansford, J. E. (2017). Deep structure of the human affectional system: Introduction to interpersonal acceptance–rejection theory. *Journal of Family Theory & Review*, 9(4), 426-440.
- Rohner, R. P., Khaleque, A., & Cournoyer, D. E. (2005). Parental acceptance-rejection: Theory, methods, cross-cultural evidence, and implications. *Ethos*, 33(3), 299-334.

- Rohner, R. P., Khaleque, A., & Cournoyer, D. E. (2012). Introduction to parental acceptance-rejection theory, methods, evidence, and implications. *Journal of Family Theory & Review*, 2(1), 73-87.
- Rohner, R. P., Putnick, D. L., Molaver, A. D., Ali, S., Butt, M. M., Ibrahim, D. M., ... & Senese, V. P. (2020). Psychological maladjustment mediates the link between remembrances of parental rejection in childhood and loneliness in adulthood: A cross-cultural comparative study. *International Journal of Psychology*, 55(4), 590-600.
- Rohner, RP (2004). The Parental “Acceptance–Rejection Syndrome”: Universal Correlates of Perceived Rejection. *Amerikalı psikolog*, 59 (8), 830.
- Rohner, RP (2016). Introduction To Interpersonal Acceptance-Rejection Theory (Ipartheory), Methods, Evidence, And Implications. *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(1).
- Rohner, RP ve Rohner, EC (1981). Ebeveyn kabul-reddi ve ebeveyn kontrolü: Kùltùrler arası kodlar. *Etnoloji*, 20 (3), 245-260.
- Romero-Mesa, J., Pelaez-Fernandez, M. A., & Extremera, N. (2020). Emotional intelligence and eating disorders: a systematic review. *Eating and W Duygusal Zekâ ght Disorders-Studies on Anorexia, Bulimia and Obesity*, 1-15.
- Romero-Mesa, J., Pelaez-Fernandez, M. A., & Extremera, N. (2021). Emotional intelligence and eating disorders: a systematic review. *Eating and Weight Disorders-Studies on Anorexia, Bulimia and Obesity*, 26, 1287-1301.
- Rothenberg, W. A., Ali, S., Rohner, R. P., Lansford, J. E., Britner, P. A., Di Giunta, L., ... & Deater-Deckard, K. (2022). Effects of parental acceptance-rejection on children’s internalizing and externalizing behaviors: A longitudinal, multicultural study. *Journal of child and family studies*, 31(1), 29-47.
- Rubio, I. M., Ángel, N. G., Esteban, M. D. P., & Ruiz, N. F. O. (2022). Emotional intelligence as a predictor of motivation, anxiety and leadership in athletes. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(12), 7521.

- Sağar, M. E. & Özçelik, T. (2022). Ergenlerde Duygu Düzenleme ve Yaşam Doyumunun Sosyal Medya Bağımlılığı Üzerindeki Yordayıcı Rolü. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12.2: 493-511.
- Sağar, M. E. (2022). Ergenlerde Okulda Öznel İyi Oluşun Yordayıcıları: Duygu Düzenleme, Başa Çıkma ve Bilişsel Esneklik. *Ege Eğitim Dergisi*, 23(2), 133-149.
- Salekzamani, Y. (2009). An introduction of emotional intelligence and its role in medical education: a brief review of literature. *Journal of Medical Education Summer 2009 V ol.13, No.3*
- Salovey, P., & Mayer, JD. (1990). Emotional Intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9:185-211.
- Sánchez López, M. T., Fernández Berrocal, P., Gómez Leal, R., & Megías Robles, A. (2022). Emotional intelligence and risk behaviour: a risk domain-dependent relationship. *Psicothema*.
- Sarıkan, S. (2023). Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zekâ, Bilişsel Esneklik ve Psikolojik İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı; Necmettin Erbakan Üniversitesi, KONYA
- Segerstrom, S. C., & Smith, G. T. (2019). Personality and coping: Individual differences in responses to emotion. *Annual review of psychology*, 70, 651-671.
- Senese, V. P., Bacchini, D., Miranda, M. C., Aurino, C., Somma, F., Amato, G., & Rohner, R. P. (2016). The adult parental acceptance–rejection questionnaire: a cross-cultural comparison of Italian and American short forms. *Parenting*, 16(4), 219-236.
- Skinner, E. A., Edge, K., Altman, J., & Sherwood, H. (2003). Searching for the structure of coping: a review and critique of category systems for classifying ways of coping. *Psychological bulletin*, 129(2), 216.
- Stanton, A. L., Danoff-Burg, S., Cameron, C. L., & Ellis, A. P. (1994). Coping through emotional approach: Problems of conceptualization and confounding. *Journal of Personality and Social psychology*, 66(2), 350.

- Stanton, A. L., Kirk, S. B., Cameron, C. L., & Danoff-Burg, S. (2000). Coping through emotional approach: scale construction and validation. *Journal of personality and social psychology*, 78(6), 1150.
- Stichler, JF (2006). A Critical Leadership Quality for the Nurse Executive, *10* (5), 422-425.
- Suldo, S. M. ve Huebner, E. S. (2006). Is Extremely High Life Satisfaction During Adolescence Advantageous. *Social Indicators Research*, 78(2): 179-203
- Sungur, C., & Bulu, V. (2022). Sağlık Çalışanlarının Duygusal Zekâ Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 5(4).
- Şahin, H., & Ömeroğlu, E. (2015). Psikososyal gelişim temelli eğitim programının anasınıfına devam eden çocukların duygusal zekâlarına etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2015(5), 39-56.
- Şahin, S., (2021). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı, Aile Yaşam Doyumu ve Dini Yönelim Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. On dokuz mayıs üniversitesi, SAMSUN.
- Şahiner, F. T., & Sakarya, S. (2022). Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Davranışları Uygulama Düzeyleri ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 15, 63-83.
- Şenol, F. B., & Karaca, N. H. (2020). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Benlik Kavramı ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (54), 1-19.
- Şenol-Durak, E., & Durak, M. (2011). Factor structure and psychometric properties of the Emotional Approach Coping Scale in Turkish university students and community members. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 33(2), 264-272.
- Şenol-Durak, E., Durak, M., & Elagöz, F. Ö. (2011). Testing the psychometric properties of the Ways of Coping Questionnaire (WCQ) in Turkish

- university students and community samples. *Clinical psychology & psychotherapy*, 18(2), 172-185.
- Tetik, S., & Açıkgöz, A. (2013). Duygusal Zekâ Düzeyinin Problem Çözme Becerisi Üzerindeki Etkisi: Meslek Yüksekokulu Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 3(4), 87-97.
- Topaçlı, H., (2022). Kamu Personelinin Duygusal Zekâ Seviyelerinin Çalışan Performansı ve Görev Motivasyonu Düzeylerine Etkisi: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi'nde Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Kamu Politikası İşletmeciliği Anabilim Dalı; Nevşehir Hacıbektaş Veli Üniversitesi. NEVŞEHİR
- Topkaya, N., & Kavas, A. B. (2015). Algılanan Sosyal Destek, Yaşam Doyumu, Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum ve Niyet Arasındaki İlişkiler: Bir Model Çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 10(2).
- Türk Dil Kurumu. (2023). Doyum. Güncel Türkçe Sözlüğünde. Erişim Tarihi: 17.07.2023, Doyum Ne Demek TDK Sözlük Anlamı ([doyum ne demek TDK Sözlük Anlamı \(sozluk.gov.tr\)](https://sozluk.gov.tr/doyum)).
- Türk Dil Kurumu. (2023). Duygusal Zekâ. Güncel Türkçe Sözlüğünde. Erişim Tarihi: 10.07.2023, Duygusal Zekâ Ne Demek TDK Sözlük Anlamı ([duygusal zeka ne demek TDK Sözlük Anlamı \(sozluk.gov.tr\)](https://sozluk.gov.tr/duygusal-zeka)).
- Türk Dil Kurumu. (2023). Aile. Güncel Türkçe Sözlüğünde. Erişim Tarihi: 12.09.2023, Aile Ne Demek TDK Sözlük Anlamı ([Türk Dil Kurumu Sözlükleri \(sozluk.gov.tr\)](https://sozluk.gov.tr/aile)).
- Türkdoğan, T. (2017). Üniversite öğrencilerinin çocukluklarına dönük olarak algıladıkları ebeveyn kabul-reddi ile yetişkinlikteki psikolojik uyumları arasındaki ilişki. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 7(47), 135-154.
- Ubsekera, D. M. ve Luo, J. (2008). Marriage and Family Life Satisfaction: A Literature Review. *Sabaramuwa University Journal*, 8(1): 1-17.
- Uyar, A. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinde Öğretmen Adaylarının Duygusal Zekâ Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(8), 1-12.

- Ünal-Karagüven, M. H., & Demirtaş, F. (2022). Engelli Çocuğu Olan Ailelerde Öz Saygı, Yaşam Doyumu ve Sürekli Kaygı. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 92-110.
- Üncü, S. (2007). Duygusal Zekâ ve Evlilik Doyumu İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı; Ankara Üniversitesi. ANKARA
- Van Kleef, G. A., Côté, S. (2022). The Social Effects of Emotions, *Annual Review Of Psychology*, 73, 629-658.
- Vicent, M., Sanmartín, R., Cargua-García, N. I., & García-Fernández, J. M. (2022). Perfectionism and Emotional Intelligence: A Person-Centered Approach. *International Journal of Clinical Practice*, 2022.
- Wells, D., Torrie, J., Prindle, L. (2000). Exploring Emotional Intelligence Correlates in Selected Populations of College Students. Alberta, Lethbridge Community College, Canada.
- Xiang, Y., Li, Q., Dong, X., & Yuan, R. (2020). Envy and emotional intelligence: Evidence from a cross-lagged analysis. *PsyCh journal*, 9(5), 660-667.
- Yaseen, Y. A., Abdulah, D. M., & Piro., R. S.. (2019). Emotional intelligence dimensions as pretictors of coping reactions to stress in nursing practitioners. *Fukushima Journal of Medical Science*. Vol. 65, No. 3, 2019.
- Yelkikalan, N. (2006). 21. yüzyılda girişimcinin yeni özelliği: Duygusal zekâ. acikerisim.lib.comu.edu.tr
- Yıldız, M. K., & Dağ, İ. (2017). Algılanan ebeveyn kabul-reddinin öfke ifade tarzı ve depresif belirtiler ile ilişkisinin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 20(2), 84-95.
- Yılmaz, S., (2023). Duygusal Zekanın Çalışanların İş Motivasyonu Üzerindeki Etkisi: Antalya Turizm Sektörü Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı; Akdeniz Üniversitesi. ANTALYA
- Yörük-Topuz, İ., & Cihangir-Çankaya, Z. (2022). Özel Yetenekli Öğrencilerin Psikolojik Sağlamlığının Yordayıcıları: Benlik Saygısı, Akran İlişkileri ve Ebeveyn Tutumları. *Özel Eğitim Dergisi*, 23(2), 271-294.

- Ziadni, M. S., You, D. S., Johnson, L., Lumley, M. A., & Darnall, B. D. (2020). Emotions matter: The role of emotional approach coping in chronic pain. *European Journal of Pain*, 24(9), 1775-1784.
- Zörer, P. B., & Yorulmaz, O. (2022). Duygu Düzenlemeye Güncel Bir Bakış: Bağlamsal Faktörler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 14(2), 195-206.

EK-1 Kişisel Veri Formu

1. Yaşınız.....
2. Cinsiyetiniz
 - a. Erkek
 - b. Kadın
3. Medeni Durumunuz?
 - a. Evli
 - b. Bekar
4. Evli iseniz çocuk olma durumu
 - a. Çocuğum var
 - b. Çocuğum yok
5. Eğitim Durumunuz?
 - a. İlkokul
 - b. Ortaokul
 - c. Lise
 - d. Lisans ve lisansüstü
6. Gelir düzeyi?
 - a. Düşük
 - b. Orta
 - c. Yüksek
7. Anneniz:
 - a. Sağ
 - b. Vefat etti yaşımdayken vefat etti.
8. Babanız:
 - a. Sağ
 - b. Vefat etti yaşımdayken vefat etti.
9. Siz çocukken anne ve babanız:
 - a. Evli ve birlikte yaşıyorlar
 - b. Evli ve ayrı yaşıyorlar
 - c. Boşandılar
10. Kaç kardeşsiniz?.....(Siz de dahil olmak üzere toplam sayıyı belirtiniz.)
11. Annenizin Eğitim Durumu:
 - a. Okur-yazar değil
 - b. Okur-yazar
 - c. İlkokul Mezunu
 - d. Ortaokul Mezunu
 - e. Lise Mezunu
 - f. Üniversite Mezunu
 - g. Lisansüstü
12. Babanızın Eğitim Durumu:
 - a. Okur-yazar değil
 - b. Okur-yazar
 - c. İlkokul Mezunu
 - d. Ortaokul Mezunu
 - e. Lise Mezunu

- f. Üniversite Mezunu
 - g. Lisansüstü
13. Anneniz, yaşamınızın büyük çoğunluğunda aktif olarak çalışıyor muydu?
- a. Evet
 - b. Hayır
14. Annenizin mesleği
- a. Ev Hanımı
 - b. İşsiz
 - c. Devlet Memuru (Polis, öğretmen vs....)
 - d. Sağlık personeli
 - e. Mimar, mühendis
 - f. Serbest Meslek (Kendi işi)
15. Siz çocukken anne babanızla geçirdiğiniz zamanlarda en çok yaptığınız faaliyetler nelerdi?
- a. Alışveriş yapmak
 - b. Sinema-tiyatro izlemek
 - c. Televizyon izlemek
 - d. Ev işi yapmak
 - e. Birlikte hiçbir şey yapmazdık
16. Bugüne kadar psikolojik bir sorundan dolayı bir uzmana başvurduğunuz oldu mu?
- a. Evet
 - b. Hayır
17. Ailenizde ruhsal sorunları yüzünden tedavi gören bir yakınınız var mı?
- a. Evet
 - b. Hayır

EK-2 Ebeveyn Kabul Ret Ölçeği

ANNEM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
1.	Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.	☐	☐	☐	☐
2.	Bana hiç ilgi göstermezdi.	☐	☐	☐	☐
3.	Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırırdı.	☐	☐	☐	☐
4.	Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.	☐	☐	☐	☐
5.	Beni büyük bir baş belası olarak götürdü.	☐	☐	☐	☐
6.	Kızdığı zaman beni çok kötü cezalandırırdı.	☐	☐	☐	☐
7.	Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.	☐	☐	☐	☐
8.	Benden hoşlanmıyor gibiydi.	☐	☐	☐	☐
9.	Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.	☐	☐	☐	☐
10.	Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi.	☐	☐	☐	☐
11.	Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.	☐	☐	☐	☐
12.	Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
13.	Bana çok ilgi gösterirdi.	☐	☐	☐	☐
14.	Beni kırmak için elinden geleni yapardı.	☐	☐	☐	☐
15.	Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unuturdu.	☐	☐	☐	☐
16.	Eğer kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
17.	Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
18.	Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.	☐	☐	☐	☐
19.	Benim ne düşündüğüme önem verir ve Düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanırdı.	☐	☐	☐	☐
20.	Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden Daha iyi olduğunu düşünürdü.	☐	☐	☐	☐
21.	Bana istenmediğimi belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
22.	Beni sevdiğini belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
23.	Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.	☐	☐	☐	☐

ANNEM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
24.	Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi.	☐	☐	☐	☐

EK-3 Duygusal Zekâ Ölçeği

Her sorunun karşısında bulunan;

(1) Hiç katılmıyorum

(2) Katılmıyorum

(3) Kararsızım

(4) Katılıyorum ve

(5) Tamamen katılıyorum anlamına gelmektedir.

Lütfen her ifadeye mutlaka TEK yanıt veriniz ve kesinlikle boş bırakmayınız.

1	Başkalarını çok iyi tanımasam bile onların duygularını ve ruh hallerini anlayabilirim.	1	2	3	4	5
2	Başka insanların duygularını ve ruh hallerini onların ses tonlarından ve yüz ifadelerinden anlayabilirim	1	2	3	4	5
3	Kendi duygularımı ve başkasının duygularını sınıflandırabilirim.	1	2	3	4	5
4	Resimlerde ve müzikte ifade edilen duyguları ve hisleri anlayabilirim.	1	2	3	4	5
5	Karmaşık ve hassas duygu veya hislerin var olduğunu anlayabilirim	1	2	3	4	5
6	Bir insanın diğer bir insandan aynı anda hem nefret edip hem de onu sevebileceğini anlarım	1	2	3	4	5
7	Eğer sevmediğim bir şeyi yapmak zorunda kalırsam, fikrimi değiştirmeye çalışır ve o şeyden zevk alırım.	1	2	3	4	5
8	Bir görevi tamamladıktan kendimi boş hissettiğimde neşelenmeye çalışır ve bir sonraki olay için hazır olurum	1	2	3	4	5
9	Yaptığım işten hoşlanmadığımda, duygularımla baş edebilmek için elimden gelenin en iyisini yapmaya çalışırım	1	2	3	4	5
10	Eğer meslektaşım hakkında iyi haberler duyarsam, memnun olur ve birlikte kutlama yapmak isterim	1	2	3	4	5
11	Kötü şeyleri çabuk unutmaya çalışırım	1	2	3	4	5
12	Bir şeyden korktuğumda korkuma engel olamam, ancak kaçmak yerine korkumla yüzleşirim	1	2	3	4	5
13	Duygularımı iyi bir şekilde kontrol edebilirim	1	2	3	4	5
14	Depresif hissettiğimde ruh halimi değiştirebilirim	1	2	3	4	5
15	Üzüldüğümde kendimi neşelendirmek için kendi yöntemlerim vardır.	1	2	3	4	5
16	Öfkeyi nasıl sakinleştireceğimi bilirim	1	2	3	4	5
17	Duygularımı duruma göre değiştirebilirim	1	2	3	4	5
18	Olaylar kötü gittiğinde bile umudumu kaybetmem	1	2	3	4	5
19	Bir şeyleri sırayla yapmak için duygularımı düzenleyebilirim	1	2	3	4	5
20	Başkalarını etkin bir biçimde teselli edebilir ve rahatlatabilirim	1	2	3	4	5

EK-4 Duygusal Yaklaşım Baş Etme Ölçeği

Aşağıda, stresli durumlarla karşılaştığınızda GENEL OLARAK ne yaptığınız ve ne hissettiğinizle ilgili ifadeler bulunmaktadır. Her bir ifadeyi dikkatlice okuyunuz ve sizin için uygun rakamı daire içine alarak işaretleyiniz. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Lütfen, tüm ifadeleri yanıtlayınız.

	Hiçbir zaman	Nadiren	Arada Sırada	Çoğunlukla	Her Zaman
1. Gerçekten ne hissettiğimi anlamaya zaman ayırıyorum					
2. Duygularımı ifade etmenin bir yolunu bulurum					
3. Duygularımı ifade ederken özgür davranırım					
4. Duygularımın doğru ve önemli olduğunun farkına varırım					
5. Neler hissettiğimi keşfetmeye çalışırım					
6. Duygularımı ifade etmeye önem veririm					
7. Duygularımın rahatça dışavurumuna izin veririm					
8. Duygularımı anlamaya çalışırım					
9. Duygularımın ortaya çıkmasına izin veririm					
10. Duygularımın nedenlerini dikkatle incelerim					
11. Duygularımın farkında olurum					
12. Duygularımı tam anlamak için onları irdelerim					
13. Var olan duygularımı ifade ederim					
14. Toplum içinde duygularımı gösteririm					
15. Duygularımı daha iyi anlamamın bir yolunu bulurum					
16. Duygularımı ifade ederken kendimi kısıtlamam					

EK-5 Aile Yaşam Doyumu Ölçeği

Yönerge: Aşağıda verilen ifadeleri/sıfatları cümledeki boşluğa doldurarak kendinize en yakın hissettiğiniz duyguyu işaretleyiniz. Her bir satır için sadece bir kutucuk işaretleyiniz.

	Tamamen	Oldukça	Biraz	Kararsızım	Biraz	Oldukça	Tamamen	
Mutlu								Mutsuz
Birlikte								Yalnız
Neşeli								Hüzünlü
Rahat								Rahatsız edilmiş
Sakin								Telaşlı
Memnun								Memnuniyetsiz
Güvenli								Güvensiz
Hoşnut								Hoşnutsuz
Anlaşılmış								Anlaşılmamış
Keyifli								Üzgün
İyi								Kötü
Endişesiz								Endişeli
Yakın								Mesafeli
Cesaretlendirilmiş								Engellenmiş
Değer verilen								Değer verilmeyen
İtibarlı								İtibarsız
Seviliyor								Sevilmiyor
Kabul gören								Dışlanmış
Şanslı								Şanssız
Huzurlu								Tedirgin
Girişken								Çekingen
İçi rahat								Kaygılı
Saygı görmüş								Hiçe sayılmış

Evde ailemle birlikte olduğumda, kendimi genellikle hissederim.